

Samenwerken met Kansen voor Iedereen

Implementatie van de Nederlandse Indo-Pacific Strategie

The West Wing

Track Directie Azië en Oceanië (DAO)

30 mei 2024

Samenwerking met Kansen voor Iedereen
Implementatie van de Nederlandse Indo-Pacific Strategie

The West Wing
Track Directie Azië en Oceanië (DAO)
30 mei 2024

The West Wing © 2023-2024
Ministerie van Buitenlandse Zaken. Rijnstraat 8, Den Haag.
Opdrachtgever: Directie Azië en Oceanië - Ministerie van Buitenlandse Zaken.
Gepubliceerd: 30 mei 2024. Gepresenteerd: 17 mei 2024.
Verantwoording: De inhoud en beleidsadviezen zijn geschreven door leden van The West Wing en presenteren niet de standpunten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Voorwoord

Namens The West Wing - de jongerendenktank van én voor het ministerie van Buitenlandse Zaken (hierna: BZ) - presenteert de track DAO (Directie Azië en Oceanië) haar beleidsadvies als beantwoording op de onderzoeksvraag: Hoe kan Nederland de Indo-Pacific strategie het beste implementeren?

Aan dit beleidsadvies heeft een groep van tien jonge professionals met verschillende professionele achtergronden zich tussen oktober 2023 en mei 2024 ingezet. In de loop van deze periode hebben wij ons verdiept in het multidisciplinaire onderwerp en onze kennis hierover ontwikkeld.

Het beleidsadvies gaat specifiek in op de Nederlandse Indo-Pacific strategie en hoe de bijdragen aan de klimaatbestendigheid voor de PSIDS (Pacific Small Island Developing States) en Indonesië in de Indo-Pacific regio kunnen worden versterkt. Bij het vormgeven van het beleidsadvies heeft de track ervoor gekozen in eerste instantie de onderzoeksvraag te splitsen tussen de PSIDS en de grotere ASEAN landen. Het beleidsadvies is echter bedoeld om breder getrokken te worden over de hele Indo-Pacific regio dan enkel de landen die binnen het beleidsadvies naar voren komen. Deze landselectie dient daarmee als een pilot voor bredere implementatie van de Nederlandse Indo-Pacific strategie.

Om tot beantwoording van de onderzoeksvraag te komen, heeft de track de afgelopen maanden intensief gebrainstormd en gesproken met externe en interne partijen (van BZ), waaronder EDEO, Directie Inclusieve Groene Groei, het KNMI en hoge IP delegaties in Brussel.

Wij willen graag de Directie Azië en Oceanië, en in het specifiek Sunita Verlinde, bedanken voor hun enthousiasme, vertrouwen en ondersteuning tijdens het proces. Ook bedanken wij alle partijen waarmee is gesproken tijdens het proces. Met alle vertrouwen dat Nederland zich actief zal blijven inzetten voor groene diplomatie wereldwijd presenteren wij u ons beleidsadvies.

Namens de track DAO van The West Wing 2023-2024,

Sepehr Kherad
Trackleider DAO

West Wing Track DAO 2023-2024

Lotus Arian

Redacteur ASEAN Landen

Bas Bouman

Tracklid – Externe contacten

Jack Buitelaar

*Tracklid – Track Ongevraagd
Advies*

Cocó Dijkman

Redacteur SIDS

Hannah Kanters

Tracklid – Notulist

Gianluca van Knippenberg

Hoofdredacteur

Rik Pulles

Tracklid – Notulist

Bente de Rijk

*Tracklid – Track Ongevraagd
Advies*

Eveline Vos-Chitoe

Tracklid – Externe contacten

Samenvatting

Op 13 november 2020 stuurde voormalig minister van Buitenlandse Zaken Stef Blok (2020) de Kamer de beleidsnotitie over het toenemende belang van een Nederlandse visie op de Indo-Pacific (IP) regio. Nederland heeft op dit moment nog niet een IP strategie tot een uitgebreide implementatie gebracht, in tegenstelling tot de Verenigde Staten, Australië, India, Duitsland, Frankrijk en China. Zoals benoemd in haar IP strategie, heeft Nederland baat bij een nauwere samenwerking met de landen in de regio vanwege de significante economische, geostrategische en energiebelangen (IP strategie, 2020). Hiervoor moet een uitgebreide en haalbare implementatie van de IP-strategie op de korte termijn volgen.

Op verzoek van het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) gaat dit beleidsadvies in op de mogelijke implementatie van de IP strategie vanuit Nederland. Hier is gekozen voor een scheiding tussen de grote landen in de regio en de kleinere landen. Aan de hand van twee casussen, Indonesië en Vanuatu, is het beleidsadvies nader uitgewerkt.

ASEAN landen met een focus op Indonesië

Nederland en Indonesië hebben een historische relatie waarbij veel handel is gedreven tussen beide landen en waarbij veel kennis is uitgewisseld. De Indo-Pacific (IP) strategie versterkt de wens voor een duurzame handelsrelatie, het mitigeren van klimaatverandering en armoedebestrijding (Rijksoverheid, 2020). Het beleidsadvies zal focussen op de wens van de Rijksoverheid om deze handelsrelaties te versterken en tegelijkertijd aandacht te besteden aan klimaatverandering en armoedebestrijding. Dit advies focust binnen de effecten van klimaatverandering op natuurrampen die door weersomstandigheden worden veroorzaakt.

Meteorologische data wordt door het intergouvernementele AHA Centre gebruikt om natuurrampen in Azië te voorspellen en *disaster management* toe te passen. BZ kan een belangrijke rol spelen door de communicatie, tussen het Nederlandse KNMI en het Indonesische AHA Centre, efficiënter te laten verlopen. Er worden momenteel niet altijd dezelfde modellen gebruikt en actieadvies voor burgers wordt op verschillende manieren gecommuniceerd. Als weerdata uniformer wordt verwerkt kan de weerdata van het KNMI beter in Indonesië worden gebruikt en kunnen bewoners eerder worden geïnformeerd en zo minder schade oplopen door natuurrampen. BZ kan een efficiëntere brug bouwen tussen het KNMI en het AHA Centre en aansturen op nieuwe projecten bij het Joint Cooperation Programma. Ook kan Nederland een adviserende rol spelen op het gebied van de uniformiteit van modellen, het meenemen van kans verwachtingen en de vertaling naar actie.

Ten tweede kan BZ een faciliterende rol spelen en het Europese Copernicus programma verder uitbreiden in Indonesië. Hiernaast kan BZ aansturen op data en observatie centra in Indonesië laten oprichten om natuurrampen te monitoren, hierop te reageren en burgers in te lichten. Hierdoor zal er ook meer en gerichtere data door organisaties in Indonesië gebruikt kunnen worden. Dit zal ten goede komen aan de inwoners, eigendommen en bedrijven van Indonesië.

Ten derde, naast de weerdata kan het versterken van duurzame kennisdeling m.b.t. natuurrampen ook een waardevolle rol spelen. Dit kan door Indonesische studenten en *young professionals* in Nederland op te leiden aan hogescholen en universiteiten. Er zijn studies op het gebied van watermanagement en waterbeleid die samen tot een goede samenwerking kunnen leiden op het gebied van de implementatie van waterinfrastructuur in Indonesië. BZ kan op drie manieren een rol spelen in duurzame capaciteitsverhoging. (1) Door de samenwerkingen die er op (hoger)onderwijs niveau al zijn aan te bevelen en te promoten, hierbij ook te benoemen welke beurzen er beschikbaar zijn. (2) Tegelijkertijd kan BZ aansturen op het beschikbaar maken van een

attaché van het KNMI om direct in Indonesië werknemers verder te trainen in methodologische data interpretatie. (3) Hiernaast kan BZ met de overheid van Indonesië of medewerkers van het AHA Centre zoeken naar een geschikte training van het United Nations Disaster Risk Reduction (UNDRR) of een verzoek in te dienen bij het UNDRR om een training te ontwerpen die aansluit bij de behoeftes van Indonesië. De kosten die worden gemaakt voor intensievere samenwerking, KNMI attaché en het faciliteren van training zijn op de korte termijn aanwezig maar besparen op de lange termijn kosten omdat er minder (humanitaire) hulp nodig zal zijn waar de kosten hoger liggen.

Het laatste advies voor BZ omtrent natuurrampen in Indonesië gaat over het continueren van het SIAP SIAGA programma dat dit jaar afloopt. Het vervolg zou de Nederlandse water- en data expertise kunnen gebruiken om verdere data uniformiteit door te voeren. Dit sluit aan bij de wens van de Indonesische overheid voor gehele data uniformiteit. Het versoepelt de relatie tussen het KNMI en het AHA Centre en sluit aan bij het Europese Copernicus programma.

Small Island Development States (SIDS) met een focus op Vanuatu

De Pacific SIDS (PSIDS) bevinden zich in een unieke positie in de Indisch-Pacifische regio, vanwege hun strategische ligging en uitzonderlijke kwetsbaarheid voor de negatieve gevolgen van klimaatverandering. De PSIDS en hun exclusieve economische zones bekleden een aanzienlijk oppervlak van de Pacifische regio, en worden doorkruist door belangrijke handelsroutes. Tegelijkertijd wordt de bestaanszekerheid van de eilanden rechtstreeks bedreigd door de negatieve gevolgen van klimaatverandering. De landen zijn uitermate kwetsbaar vanwege hun geografische ligging, grote afhankelijkheid van de natuur en lage ligging. Toonaangevend is het land Tuvalu, dat zich gemiddeld slechts 3 meter boven de zeespiegel bevindt, en daarmee ernstig wordt bedreigd door de stijgende zeespiegel.

In de NL- IP strategie wordt de ambitie voor nauwere banden met de PSIDS expliciet benoemd, om zo de samenwerking op het gebied van o.a. klimaatverandering te verdiepen. Echter heeft Nederland op dit moment geen permanente vertegenwoordiging op de PSIDS. De Nederlandse vertegenwoordiging is gestationeerd in Canberra, Manilla, Jakarta en Wellington. Fysieke aanwezigheid wordt vanuit de PSIDS gezien als noodzakelijk voor het opbouwen van nauwe bilaterale banden. Derhalve is onze aanbeveling het opzetten van een pop-up ambassade, met als concreter voorbeeld een pop-up ambassade in de staat Vanuatu. Voor de uitwerking van de aanbeveling is besloten dit te doen in de vorm van een casestudie voor Vanuatu. De keuze voor Vanuatu is gestoeld op de uitzonderlijke kwetsbaarheid van het eiland vanwege de negatieve gevolgen van klimaatverandering: het land werd in 2021 op positie 1 gerangschikt door de World Climate Risk Index. Binnen de pop-up ambassade zullen twee thema's centraal staan: waterbeheer en *early warning systems* (EWS). Dit zijn thema's waarop verbeteringen in Vanuatu gewenst zijn, blijkt uit literatuuronderzoek.

Nederland kan een waardevolle bijdrage leveren door haar expertise omtrent waterbeheer te delen. Vanuit de PSIDS is al eerder het verlangen naar Nederland uitgedrukt om hulp te ontvangen voor waterbeheer, want de PSIDS strijden door tropische stormen en een stijgende zeespiegel met overstromingen en kusterosie. Nederland kan op de pop-up ambassade, in samenwerking met expertise organisaties zoals IHE, kennis en kunde delen met belanghebbende PSIDS, en zo de bilaterale banden versterken.

Het thema EWS biedt mogelijkheden voor de verdere invulling van de pop-up ambassade. In 2022 heeft de VN het initiatief 'Early Warnings for All' gepresenteerd, met als doel de beschikking tot een EWS voor ieder op aarde in 2027. De Pacifische regio blijkt aanzienlijk achter te lopen in het behalen van dit doel. Hieruit zijn enkele projecten opgezet, door multilaterale

organisaties zoals de World Meteorological Organization (WMO) om de PSIDS te ondersteunen in het opzetten van EWS. Het is evident dat er een grote wens is vanuit de PSIDS om de EWS te verbeteren en te implementeren. Dit biedt een mogelijkheid voor BZ om een actieve bijdrage te leveren aan het bereiken van de VN EWS doelstellingen voor 2027. BZ kan de PSIDS steun bieden op twee onderdelen. Ten eerste kan BZ steun bieden aan de PSIDS bij de aanvraag van financiering om de ontwikkeling van EWS te faciliteren. Ten tweede kan er technische steun worden geboden voor het opzetten en de besturing van de EWS.

Behandelde SDG doelen: 9.1, 11.5, 13.1 en 13.3

Inhoudsopgave

<i>Voorwoord</i>	2
<i>West Wing Track DAO 2023-2024</i>	3
<i>Samenvatting</i>	4
<i>Inhoudsopgave</i>	7
<i>Lijst van Afkortingen</i>	9
1. Inleiding	12
2. Nederlandse en andere IP strategieën	15
2.1 Nederlandse IP Strategie	15
2.2 Nationale Programma's & Andere IP strategieën	16
2.2.1 Indonesië.....	16
2.2.2 Vanuatu	17
2.2.3 Japan	18
2.2.4 De Verenigde Staten	18
2.2.5 Frankrijk.....	19
2.2.6 Duitsland.....	20
2.2.7 Australië.....	20
2.2.8 Verenigd Koninkrijk	21
2.2.9 Europese Unie	21
2.3 Samenwerking en Implementatie	22
3. ASEAN Landen Algemene Informatie	24
3.1 ASEAN in de Indo-Pacifische Regio	24
3.1.1 Diplomatie	24
3.1.2 Economie.....	26
3.1.3 Ecologie.....	27
3.2 Case studie: Indonesië.....	27
3.2.1 Klimaat	27
3.2.2 Diplomatie	28
3.3 Beleidsonderzoek Indonesië.....	29
3.4 Beleidsadviezen Indonesië	30
3.4.1 Het KNMI en de uitdagingen omtrent voorspellingssystemen.....	33
3.4.2 Rol ministerie van Buitenlandse Zaken voorspellingssystemen	34
3.4.3 Samenwerking Copernicus en Indonesië	34
3.4.4 Financiering stroomlijning weerdata.....	36
3.4.5 Kennis en capaciteitsvergroting in Indonesië	36
3.4.5 Financiering verbetering expertise en data	38
3.4.6 Australische en Indonesische ramp risico samenwerkingsprogramma	39
3.5 Samenvatting van concrete aanbevelingen voor Buitenlandse Zaken	41

4. Pacific Small Island Development States (PSIDS)	42
4.1 SIDS in de Indo-Pacifische Regio.....	42
4.1.1 Klimaat	42
4.1.2 Diplomatie	43
4.2 Case Studie: Vanuatu.....	44
4.2.1 Klimaat	45
4.2.2 Diplomatie	46
4.3 Beleidsadviezen Vanuatu.....	47
4.3.1 Pop-up ambassade.....	47
4.3.2 Concretisering Pop-up Ambassade.....	49
4.3.4 Stappenplan Implementatie Pop-up Ambassade	51
4.3.5 Overzicht taakverdeling Pop-up ambassade	56
4.3.6 Early Warning Systems (EWS)	59
5. Bronnen	63

Lijst van Afkortingen

Afktorting	Betekenis
AHA Centre	ASEAN Coordinating Centre for Humanitarian Assistance on Disaster Management
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
AWS	Automatic Weather Systems
BBP	Bruto Binnenlands Product
BMKG	Badan Meteorologi, Klimatologi, dan Geofisika (Indonesisch Meteorologisch Instituut)
BNPB	National Board for Disaster Management
BZ	Ministerie van Buitenlandse Zaken
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCDRR	Child-Centred Disaster Risk Reduction
CLEWSPIC	Climate Early Warning Systems in Pacific Island Countries Project
COP28	Conference of the Parties 28
COP29	Conference of the Parties 29
COVID-19	Coronavirus disease 2019
CREWS	Climate Risk and Early Warning Systems
DAO	Directie Azië en Oceanië
DCC	Department of Climate Change (Vanuatu)
DFAT	Department of Foreign Affairs and Trade (Australië)
DG	Directoraat-Generaal
DOCC	Department of Climate Change (DOCC)
DRR	Disaster Risk Reduction
EDEO	Europese Dienst voor extern optreden (EU External Action Service)
EEAS	EU External Action Service
EEZ	Exclusieve Economische Zone
EIA	Europees, Internationaal en Agro-economisch Beleid (DG LNV)
EM-DAT,	Emergency Events Database
ESA	Europese Ruimte Agentschap
EU	Europese Unie

EWS	Early Warning Systems
EZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FIN	Ministerie van Financiën
FPDA	Five Power Defence Arrangements
FRANZ	France, Australia, New Zealand
GCF	Green Climate Fund
HCSS	The Hague Center for Strategic Studies
ICJ	International Court of Justice (Internationaal Gerechtshof)
IFI	Internationale Financiële Instelling
IGG	Inclusieve Groene Groei
IGO	Intergouvernementele organisaties
IHE	International Institute for Hydraulic and Environmental Engineering
IMF	Internationaal Monetair Fonds
INUCoST	Indonesia-Netherlands Universities Consortium on Sustainable Futures
IP	Indo-Pacific
ITB	Institut Teknologi Bandung
IVM	Institute for Environmental Studies
JCG	Joint Cooperation Programma
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
LDE	Leiden-Delft-Erasmus Universities
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MFA	Ministry of Foreign Affairs
MIKTA	Disaster Risk Reduction Joint Advocacy Campaign
NAB	National Advisory Board on Climate Change and Disaster Risk Reduction (Vanuatu)
NCQG	New Collective Quantified Goal on Climate Finance
NDMO	National Disaster Management Office
ODA	Official Development Assistance
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OS	Ontwikkelingssamenwerking
OTS	Orange Tulip Scholarship
PIF	Pacific Island Forum

PSIDS	Pacific Small Island Development States
RESPAC	Disaster Resilience for Pacific SIDS
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SAP	Simplified Approval Process
SDG	Sustainable Development Goals
SG	Secretaris-Generaal
SIAP SIAGA	Australia-Indonesia Partnership in Disaster Risk Management
SIDS	Small Island Development States
SKI	Strategie, Kennis en Innovatie
TC	Tropische Cyclonen
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
TWW	The West Wing
UN	United Nations
UNDP	United Nations Development Program
UNDRR	United Nations Disaster Risk Reduction
UNFCCC	United Nations Disaster Risk Reduction
VHT	Vanuatu Humanitarian Team
VK	Verenigd Koninkrijk
VMGD	Vanuatu Meteorology and Geohazards Department
VN	Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten
VU	Vrije Universiteit
WB	Wereld Bank
WMO	World Meteorological Organization
WRI	World Resources Institute
WUR	Wageningen University & Research

---

1. Inleiding

De track DAO van the West Wing 2023-2024 is gevraagd: *Hoe kan Nederland de Indo-Pacific strategie het beste implementeren?*

Op 13 november 2020 stuurde voormalig minister van Buitenlandse Zaken Stef Blok (2020) de Kamer de beleidsnotitie over het toenemende belang van een Nederlandse visie op de Indo-Pacific regio. Nederland ziet deze regio als het gebied vanaf Pakistan tot de eilanden in de Pacific. De Indo-Pacific geldt als belangrijkste economische groeiregio van de wereld en heeft met Japan, China en India een aantal van de grootste economieën ter wereld (IMF, 2023). Bovendien wordt twee derde van de olietransporten en een derde van het vrachtverkeer wereldwijd verscheept over de Indische Oceaan, waarmee het de Atlantische Oceaan heeft vervangen als belangrijkste strategische handelsroute. Daarnaast spelen er geopolitieke spanningen in onder andere de Zuid-Chinese zee over land en grondstoffen en een diplomatieke alliantie competitie tussen China en de Verenigde Staten die mondiaal gevoeld wordt (He & Mingjiang, 2020). Vooral voor de EU en haar lidstaten wordt de Indo-Pacific een steeds belangrijkere regio voor handel, klimaat, en vrede en veiligheid. Zo is de handel tussen EU en de Indo-Pacific sinds 2013 jaarlijks explosief gegroeid (figuur 1). De Nederlandse uitvoerwaarde is hierbinnen zeer belangrijk, zo schommelt deze al enkele jaren tussen 3-4% van het gehele EU exportproduct naar de ASEAN landen (CBS Statline, z.d., ASEAN, 2023a).

Figuur 1: Jaarlijkse procentuele groei in handel tussen EU en Indo-Pacific als geheel tussen 2021 en 2022 (Eurostat, 2023)

Nederland heeft deze Indo-Pacific strategie nog niet tot een uitgebreide implementatie gebracht, in tegenstelling tot de Verenigde Staten, Australië, India, Duitsland, Frankrijk en China. Zoals benoemd in haar IP strategie, heeft Nederland baat bij een nauwere samenwerking met de landen in de regio vanwege de significante economische, geostrategische en energiebelangen (IP strategie, 2020). Hiervoor moet een uitgebreide en haalbare implementatie van de IP-strategie op de korte termijn volgen.

Daarnaast werd ook door Nederland gepleit voor een EU-visie om de Europese belangen in de regio te behartigen. In september 2021 heeft de Europese Unie dan ook haar visie voor de Indo-Pacific regio gepresenteerd. Bij de presentatie stelde voorzitter van de Europese Commissie, Ursula von der Leyen, een versterkt partnerschap met de regio voor om de handel, investeringen en connectiviteit te bevorderen rekening houdend met de mondiale uitdagingen en internationale orde (Europese Commissie, 2021). Binnen de promotie van multilaterale samenwerking hoopt ze buiten de bipolaire rivaliteit tussen de Verenigde Staten en China te blijven en voort te bouwen op bestaande initiatieven in de regio (van Willigen & Blarel, 2024).

De Directie Azië en Oceanië (DAO) van BZ heeft The West Wing gevraagd een voorstel te presenteren waarin Nederland bijdraagt aan de klimaatbestendigheid voor de Pacifische SIDS (PSIDS) en grotere landen in de regio als Indonesië. Door de omvang van de verschillende geopolitieke belangen zoals die hierboven zijn genoemd, richt dit beleidsadvies zich daarom naast verbetering van de klimaatbestendigheid van de Indo-Pacific regio ook op een sterkere diplomatieke vertegenwoordiging. Het doel is een implementatiestrategie die dient aan de Nederlandse belangen zonder zich te verwikkelen in de hedendaagse regionale concurrentie.

Dit beleidsadvies is gebaseerd op het onderzoek van The West Wing track leden DAO. In het beleidsadvies is gefocust op huidige initiatieven (in het bijzonder m.b.t. de klimaatproblematiek en diplomatieke vertegenwoordiging) in de Indo-Pacific regio. Gelet op de grote belangen rondom de Indo-Pacific, is aandacht gegeven aan de initiatieven in de regio die opgezet zijn door andere landen en eventueel fricties met het beleidsadvies. Er is geïnventariseerd welke potentiële synergiën tussen het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken en regionale partners mogelijk zijn.

Eerst zal dit stuk de huidige klimaatproblematiek binnen de Indo-Pacific regio uiteenzetten. Daarin wordt de ontwikkeling van de problematiek en diplomatieke vertegenwoordiging geschetst en hoe dit zich vertaalt en heeft vertaald naar de regio. Ook wordt gekeken naar de huidige instrumenten die worden ingezet om de natuurrampen in de regio te temperen en welke effecten dit teweegbracht.

Vervolgens zal er verder worden ingegaan op een tweetal landgroepen: (1) de Pacifische SIDS en (2) landen met een relatief grote populatie alsook snelgroeiende economie. Per groep wordt er verder ingegaan op de huidige situatie rondom de klimaatproblematiek, de instrumenten die hiervoor worden ingezet en eventuele leemten hierin. Deze splitsing biedt mogelijkheden om onderlinge connecties te leggen zodat er in eerste instantie gekeken kan worden hoe de gevarieerde contexten het beste geadresseerd kunnen worden.

Daarna zullen de huidige diplomatieke en politieke relaties met de landen in de Indo-Pacific regio verder worden uitgediept. Ook hierbij zullen de landengroepen, zoals hierboven beschreven, nader worden geanalyseerd. Dit wordt gedaan aan de hand van twee case studies:

- Voor de landengroep “*regional powers*” dient Indonesië als casestudie. Indonesië kent de grootste eilandengroep van Azië en heeft een hoge gevoeligheid voor klimaatverandering in het kader van natuurrampen (Cazabat et al., 2023). Ook hebben Nederland en Indonesië bereidheid getoond voor nauwere ontwikkelings samenwerking. Dit blijkt uit de financiële investeringen vanuit Nederland. Sinds 2013 heeft Nederland 14,5 miljard euro geïnvesteerd en is daarmee de grootste Europese investeerder in Indonesië. Daarnaast heeft minister Hanke Bruins Slot een voorstel gedaan voor een beurs van 300 miljoen euro voor een samenwerkingsprogramma met de Indonesische overheid (Haryati, 2023). Als laatste huist Nederland een lange historie aan *disaster risk reduction*, zowel in eigen land als op de Indonesische eilanden (Schrikker, 2016).
- Voor de landengroep Pacifische SIDS (PSIDS) dient Vanuatu als casestudie. Deze eilandengroep werd in 2021 op positie 1 geplaatst van de risico-index voor klimaatverandering van de VN (WorldRiskReport, 2021). Ook wordt in Vanuatu van alle PSIDS het hoogste percentage van haar bevolking (1.96%) blootgesteld aan kustoverstromingen (Vousdouskas et al., 2023). Deze hoge kwetsbaarheid komt met name door een combinatie van een stijgende zeespiegel en een zeer ongunstige geografische ligging, waardoor de frequentie van intensievere natuurrampen zoals cyclonen hoog is. Vorig jaar werd Vanuatu getroffen door drie cyclonen van categorie vier of hoger (IFCR, 2023).

2. Nederlandse en andere IP strategieën

In dit hoofdstuk geven we een korte samenvatting van de Nederlandse IP strategie, alsmede de IP strategieën van enkele andere landen en de EU. Vervolgens presenteren we op basis hierop de verschillende onderwerpen er spelen in de regio en welke landen zich presenteren als mogelijke partners voor Nederland ter implementatie van haar eigen IP strategie.

2.1 Nederlandse IP Strategie

Het groeiende economische en veiligheidsbelang van de Indo-Pacific regio werd in Nederland onderstreept door de totstandkoming van de Nederlandse IP strategie, getiteld *“Indo-Pacific: een leidraad voor versterking van de Nederlandse en EU samenwerking met partners in Azië”* die door het ministerie van Buitenlandse Zaken werd gepubliceerd op 13 november 2020. Hiermee was Nederland, samen met Frankrijk en Duitsland, een van de eerste Europese landen die een strategie rondom deze regio publiceerden. In het beleidskader worden de toenemende economische, veiligheids- en energiebelangen van de regio behandeld met focus op de Nederlandse en Europese (EU) implicaties. In de begeleidende Kamerbrief van deze publicatie werd de noodzaak benadrukt van een actievere inzet door zowel Nederland als de EU in de Indo-Pacific regio aan de hand van een duidelijke strategie. De Kamerbrief baseert zich op de eventuele veiligheids- en economische consequenties onderschrijvend dat ontwikkelingen in de regio directe consequenties hebben voor onze eigen welvaart en veiligheid. Met inbegrip van de noodzaak voor een duidelijke implementatie in de regio, richt dit beleidsadvies zich primair op de thema’s klimaatverandering en diplomatie van de Nederlandse IP-strategie. Dit volgt uit de overweging dat klimaatzekerheid centraal is aan zowel de veiligheids- als de economische belangen en dat de doelmatigheid van Nederlandse belangen contingent is aan de lokale diplomatieke vertegenwoordiging. In het concreet zijn de volgende overkoepelende doelen geformuleerd in de IP strategie waarmee de implementatie adviezen worden ingekaderd:

- Veiligheid en stabiliteit
- Samenwerking met democratische partners in de Indo-Pacific regio
- Duurzame handel en economie
- Effectief multilateralisme en internationale rechtsorde
- Duurzame connectiviteit
- Wereldwijde uitdagingen: klimaat en SDG’s

Tijdens het versterken van de samenwerking tussen Nederland en de EU aan de ene kant en landen in de IP-regio aan de andere kant moet de voortdurende geopolitieke strijd tussen de mondiale grootmachten vooral dienen als advies hoe het niet moet. Vooral het forceren van samenwerking of het maken van wisselvallige beloftes voor ontwikkelingshulp zijn een bekend thema voor IP-staten. Nederland bewandelt hierin een voorzichtig pad en is een consistente

partner als één van de grootste Europese investeerders in bijvoorbeeld Indonesië met een waarde van ~€1.5 miljard per jaar (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2023). De basis voor nauwere samenwerking met de regio integraal is een uitbreiding van het Nederlandse diplomatieke postennetwerk in de regio. Zo is op dit moment de vertegenwoordiging beperkt in met name de PSIDS. Dit staat diametraal tegenover de Kamerbrief waarin wordt gesproken over het doel van Nederlandse samenwerking op het gebied van klimaat en verdere verdieping en uitbreiding van de Sustainable Development Goals (SDG's) met de SIDS. Essentieel voor de implementatie van de NL-IP strategie is samenwerking die verder gaat dan alleen handel en investeringen en tegelijkertijd gebouwd is op een fundamentele heroriëntatie van wederzijdse belangen.

Om vergaande samenwerking aan te gaan met andere landen in deze regio, is een inventarisatie gewenst waar de prioriteiten liggen van andere landen waarmee Nederland mogelijk kan samenwerken in het kader van de NL-IP strategie. Daarom lichten we in dit hoofdstuk enkele IP-strategieën uit van andere (westerse) landen en van de EU, om vervolgens de optimale synergieën te vinden met de Nederlandse strategie.

2.2 Nationale Programma's & Andere IP strategieën

Alvorens de IP strategieën van enkele partners in de regio worden behandeld, zullen twee korte overzichten van de nationale *disaster risk reduction* (DRR) programma's in Indonesië en Vanuatu respectievelijk worden uitgelicht.

2.2.1 Indonesië

Als *regional power* en centraal land in dit beleidsadvies neemt de strategie van Indonesië een bijzondere rol in. Samenwerkingen in de regio zijn uitvoerig. Enkele relevante samenwerkingen zullen worden benoemd met de achterliggende politieke gedachten. Het *Quadrilateral security dialogue*, vaak afgekort tot Quad, is een samenwerkingsverband met India, Japan, de VS en Australië en de bekendste configuratie waar Indonesië aan deelneemt. Kern van dit platform is coördinatie tussen IP-grootmachten in het temperen van China in diens regionale geopolitiek.

Indonesië, alsmede regionale grootmacht, balanceert zich voorzichtig tussen de defensieve opstelling van de Quad jegens China enerzijds, en het overnemen van Chinese retoriek anderzijds. Voormalig Indonesisch president Widodo concretiseerde deze stelling door zijn uitspraak dat Quad en Aukus 'partners en niet concurrenten' zijn (Chaudhury, 2023). In de praktijk resulteert dit in strategische relaties door Indonesië met beide kanten van het spectrum. Met Japan worden gedeelde maritieme oefeningen uitgevoerd in de kritieke wateren van Indonesië (Antonopoulos, 2021). Door Chinese investeringen onder het *Belt and Road Initiative* wordt een recordaantal infrastructuur- en energieprojecten gefinancierd waar andere staten minder neiging tot zulke uitvoerige samenwerking zouden tonen (Pedroletti, 2023). Breder in thema's is het samenwerkingsorgaan bestaande uit Zuidoost-Aziatische landen, ASEAN. Indonesië zetelt als meest bevolkte land in deze organisatie en heeft een significante inspraak op alle besluiten. Het belangrijkste instrument van ASEAN voor dit beleidsadvies is het *Coordinating Centre for Humanitarian Assistance on Disaster Management* (AHA-centre). Dit centrum coördineert en deelt kennis over zowel (natuur)rampenbestrijding als (natuur)rampenpreventie tussen ASEAN lidstaten. De deelnemende landen zijn actief bezig om dit centrum hoofdzakelijk te maken aan hun natuurramp mitigatie programma's. Een saillant detail is dat non-ASEAN landen in de Indo-Pacific

geen toegang hebben tot de kennis en kunde van dit centrum. De EU vindt het desondanks belangrijk om wel aan dit project mee te werken door middel van financieringen, kennisuitwisseling en het op aanvraag uitvoeren van beleidsevaluaties. De verantwoordelijke EEAS staf stelt in de samenwerking wel beperkt te worden door de variërende toezeggingen van EU lidstaten (gesprek EDEO AsiaPac.1). Indonesië is naast de multilaterale samenwerking van het AHA-Centre ook gefocust op DRR projecten die meer nauw zijn toegespitst op eigen land en zoekt daarom actief naar een breedte in samenwerkingen op het internationale toneel. Zo heeft het via een alliantie met Mexico, Zuid-Korea, Turkije en Australië al een diplomatieke gewaarwording opgezet onder de noemer Disaster Risk Reduction Joint Advocacy Campaign (*MIKTA Joint Statement, 2022*). Deze gezamenlijke inzet is geformuleerd op het Global Platform for Disaster Risk Reduction, een UNDRR evenement mede georganiseerd door Indonesië op het eiland Bali waar het land zocht naar complementaire samenwerkingen. Deze projecten laten zien dat op het thema DRR, Indonesië geen onderscheid maakt tussen partners op basis van regio, economische groepering of politieke oriëntatie.

2.2.2 Vanuatu

Vanuatu volgt in de aanpak van DRR ook een lappendeken strategie waar een breed scala aan samenwerkingsverbanden wordt gesloten met NGO's, IGO's en grootmachten. Deze projecten komen met name op het bord te liggen van vijf Vanuatuaanse bestuursorganen. Vier van de organen worden bestuurd door het land zelf: Vanuatu Meteorology and Geohazards Department (VMGD), National Disaster management office (NDMO), National Advisory Board on Climate Change and Disaster Risk Reduction (NAB) en Department of Climate Change (DCC). Het vijfde orgaan bestaat uit een samenkost van diverse internationale (non-)gouvernementele organisaties, het Vanuatu Humanitarian Team. De projecten die Vanuatu door deze organisatorische lagen stuurt zijn gebouwd op basis van een reeks nationale actieplannen zoals te zien in de figuur hieronder. Met name het Child-Centred Disaster Risk Reduction (CCDRR) geeft een overzicht van de doelen die Vanuatu wil aangaan op DRR. In de formulering van het beleidsadvies voor Vanuatu zal dit document, samen met de NL-IP strategie, als leidraad worden genomen.

Legislation/Policy	Scope	Purpose
Disaster Risk Reduction and Disaster Management National Action Plan (2006-2016)	National, Local	Promote and ensure a safe and resilient Vanuatu by reducing the impact of disasters on the social, economic and environmental sectors.
Vanuatu Climate Change and Disaster Risk Reduction Policy (CCDRR) (2016- 2030)	National, Local	Provide a framework for incorporating Climate Change and DRR into development processes and improve the planning of funding for the projects.
National Sustainable Development Plan (2016- 2030)	National, Local	Highest level of policy framework that focuses on a balance between social, environmental and economic pillars of sustainable development while keeping traditional knowledge and culture as the foundation.
National Policy on Climate Change and Disaster-Induced Displacement (2018)	National	Guides emergency and development planners to work collaboratively with the Government of Vanuatu to address the needs of communities affected by displacement.

National Adaptation Programme for Action (2007)	National, Local	Develop and fund countrywide programmes that are high priority and based on adaptation activities to address the current and future effects of climate change and disasters.
Vanuatu National Environment Policy and Implementation Plan (2016-2030)	National, Local	Linked with the National Sustainable Development Plan through the environmental pillar and looks to promote the safe management and conservation of the natural resources and environment of Vanuatu.

Tabel 1: Disaster Risk Reduction doelen van Vanuatu (UNDRR 2022a).

De grootste problematieken voor Vanuatu in uitvoering van de plannen is de vertaalslag van (inter)nationale kennis en kunde naar lokale uitvoering (UNDRR 2022a). Via het Pacific Islands Forum, een alliantie waar het merendeel van de PSIDS zetelt, probeert Vanuatu zo veel mogelijk van de projecten samen op te pakken. Dit komt mede door de beperkte absorptiecapaciteit, hoewel overleggen met deze eilandstaten lieten blijken dat er wel wordt gezocht naar op maat gemaakte projecten, bij voorkeur direct op bilateraal niveau.

Naast de nationale strategieën van Indonesië en Vanuatu is gekozen om te focussen op de bekendste IP-strategie varianten die al geïmplementeerd zijn, namelijk van: Japan, de Verenigde Staten, Duitsland, Frankrijk, Australië, het Verenigd Koninkrijk en de Europese Unie.

2.2.3 Japan

Japan wordt algemeen gezien als het eerste land dat het belang van de Indo-Pacific onderstreepte in verschillende beleidsdocumenten en hiermee de Indo-Pacific als integrale en strategische regio erkend (Ferchen, 2021). Onder het premierschap van Shinzo Abe (2006-2007 en 2012-2020) publiceerde Japan haar Indo-Pacific strategie, getiteld ‘Free and Open Indo-Pacific’, waarin het belang van de Indo-Pacific als brug tussen de Grote en Indische Oceaan werd benoemd en de ASEAN werd gezien als sleutel tussen deze twee zeeën. Dit vooral in het belang van een vrije doorvaart van de Japanse handel met de EU.

In het document formuleerde de Japanse overheid drie verschillende beleidsdoelen ten opzichte van de regio: 1. De bevordering en versteviging van de internationale rechtsstaat, vrijheid van scheepvaart en vrijhandel in de regio; 2. Het verhogen van economische welvaart; en 3. Behouden van vrede en stabiliteit. Om deze doelen te bereiken, zocht Japan de samenwerking met ASEAN actief op en versterkte Japan haar samenwerking met landen in de regio op het gebied van maritieme veiligheid, contraterorisme en Disaster Risk Reduction (Ministerie van Buitenlandse Zaken van Japan). Daarnaast werd op initiatief van Japan de ‘Quadilateral Security Dialogue’ opgezet, een samenwerkingsverband tussen Japan, India, de VS en Australië, met als doel om de veiligheid in de Indo-Pacific te vergroten en als antwoord op de groeiende macht van China in de regio (Kobara, & Moriyasu, 2021).

2.2.4 De Verenigde Staten

In de tweede termijn van president Obama besloot de VS haar focus te verleggen richting de Indo-Pacific regio, de zogenaamde ‘Pivot to Asia’ (Lieberthal, 2011). Dit beleid werd voortgezet door president Trump, die in de door de Amerikanen geformuleerde Indo-Pacific strategie vooral de animositeit met China opzocht (Ferchen, 2021). Op 4 november 2019 publiceerde de *Department of State* de officiële Amerikaanse IP-strategie, getiteld ‘A Free and Open Indo-Pacific: Advancing a

Shared Vision' (U.S. Department of State, 2019). In deze strategie werd benadrukt dat de VS ook een Indo-Pacific land is, met landsgrenzen aan en eilanden in de Grote Oceaan, en werd de Indo-Pacific vooral beschreven als de nieuwe arena waar Amerika de groeiende invloed van China moest tegenhouden (Ferchen, 2021).

De doelen geformuleerd in de Amerikaanse strategie zijn gefocust op het vergroten van de handel tussen Amerika en landen in de regio en het behouden van een vrije en toegankelijke doorvaart voor handel in de regio. Amerika zet hierbij vooral in op samenwerking met ASEAN en het verhogen van het budget voor ontwikkelingssamenwerking met landen in de regio. Onder president Biden werd dit beleid grotendeels voortgezet en werd de samenwerking in de Quad ook voor niet militaire doeleinden ingezet, bijvoorbeeld bij het doneren en verspreiden van COVID-19 vaccinaties aan landen in de regio en de SIDS in het bijzonder (Ferchen, 2021). Als partner deelt de VS een merendeel van de Europese waarden voor relaties met de regio. Echter, omdat het land zich heeft gestort in een concurrentiestrijd met China, is de dreiging van China in de IP-regio een grote drijfveer achter de Amerikaanse inzet in deze regio. Dit zorgt ervoor dat de landen in de Indo-Pacific een diametrale keuze moeten maken tussen samenwerking met of China of de VS. De EU zou zich goed kunnen presenteren als een tussenweg tussen deze twee partijen, waar vooral op institutioneel niveau een stabiele samenwerking mee mogelijk is.

2.2.5 Frankrijk

Frankrijk was het eerste Europese land dat actief inzette op het formuleren van een Europese IP-strategie onder leiding van president Macron, die hiervoor de aanzet gaf in een speech in Australië in 2018 (Ferchen, 2021). In navolging van deze speech publiceerden de Franse ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie in 2019 en 2020 een serie beleidsdocumenten over het Franse belang in deze regio en de Franse inzet om dit belang te beschermen. Deze documenten werden in april 2021 samengevoegd tot een coherente IP-strategie, getiteld 'France's Partnerships in the Indo-Pacific' (Frans Ministerie van Europa en Buitenlandse Zaken, 2021). Ook Frankrijk presenteert zichzelf hierin als een Pacifisch land vanwege de vele overzeese gebieden die Frankrijk nog heeft in de regio met een bevolking van in totaal 1,5 miljoen mensen (Morcos, 2021).

De belangrijkste punten in de Franse strategie zijn gefocust op het vergroten van de maritieme veiligheid in de regio en tegengaan van terrorisme, het versterken van de bilaterale relaties tussen Frankrijk en landen in de regio, en het versterken van de positie van de ASEAN en Pacific Island Forum als multilaterale partners in de regio. In tegenstelling tot de VS, benoemt Frankrijk ook het belang van samenwerking op het gebied van klimaat en biodiversiteit met de Pacifische landen. In de strategie roept Frankrijk ook de EU sterk op om een eigen IP-strategie te ontwikkelen, vooral in het belang van de Europese handel met deze regio en Europese bedrijven die hier al actief zijn, en stelt het haar diplomatieke en onderzoeksinstellingen hiervoor beschikbaar. In navolging van haar IP-strategie, publiceerde Frankrijk een document met concrete acties die genomen worden voor de uitvoering van de strategie (Frans Ministerie van Europa en Buitenlandse Zaken). Een sterke uitbreiding van de Franse militaire aanwezigheid in de regio is hierbij een belangrijk onderdeel. Een voorbeeld hiervan is de militaire samenwerking tussen Frankrijk, Nieuw-Zeeland en Australië, het FRANZ initiatief. Hiermee stelt Frankrijk ook militaire middelen beschikbaar om landen in de regio snel en effectief te kunnen helpen wanneer deze getroffen worden door een natuurramp (Frans Ministerie van Europa en Buitenlandse Zaken, 2021).

2.2.6 Duitsland

Duitsland volgde in 2020 Frankrijk op met eigen kaders voor Indo-Pacific samenwerking. Getuige het meest recente voortgangsrapportage ligt de focus van het land in twee overkoepelende thema's: klimaatverandering en mensenrechten (Duitse Federale Overheid, 2020). Uitgedrukt in financiële middelen zet het land met name in op de energietransitie en het herstellen van lokale vormen van biodiversiteit. Er wordt per project thema een brede lijst van (lokale) partners benoemd, waar vooral Vietnam herhaaldelijk in voor komt. In de context van dit beleidsadvies zijn er vier saillante details.

Ten eerste focust Duitsland vooral op landen met een hoge populatie. De PSIDS, zoals Vanuatu, Tuvalu en Papua New Guinea, zijn primair aan de gelimiteerde SIDS strategie. Ten tweede zijn de programma's voor deze drie eilanden vooral gericht op diplomatieke steun in intergouvernementele organisaties en micro-projecten op het gebied van biodiversiteitsherstel. Eerstgenoemde programma valt onder een bredere samenwerking van SIDS en partnerlanden in het VN Rising Nations Initiative. Dit project is tot op heden in een vroege ontwikkelingsfase zonder gepubliceerde status rapportages of donorregister. Ten derde valt op dat Duitsland ten opzichte van Frankrijk vaker lijkt te opteren voor pluri- en in mindere mate multilaterale projectstructuren. Een greep uit het strategische document toont verschillende initiatieven, zoals Rising Nations; Indo-Pacific Oceans; International Climate en enkele sub-allianties binnen grotere programma's zoals de G7 Climate Club of ASEAN-German Climate Action Programme. Als laatste heeft Duitsland in 2022-2023 10 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het ASEAN secretariaat en AHA-Centre (De Federale Overheid van Duitsland, 2020). Wat verder opvalt aan de Duitse IP-strategie is dat het betrekkelijk open staat tegenover samenwerking met China in de regio, vooral op het thema van klimaat (Ferchen, 2021).

2.2.7 Australië

Net als Japan heeft Australië een complexe en uitvoerige strategie voor de Indo-Pacific. In zijn IP-strategie, presenteert Australië zichzelf als een Indo-pacifisch land en tracht het een realistische strategie neer te zetten vanuit de regio zelf (Ferchen, 2021). Dit land heeft geen uitgebreid gepubliceerde strategie, maar zijn IP-strategie bestaat uit een serie van whitepapers, speeches en '*plans of action*'. De Australische IP-strategie staat vooral in het teken van de groeiende rol van China in de regio, hoewel dit niet altijd expliciet wordt geformuleerd, en het antwoord wat Australië in samenwerking met zijn partners, zoals de VS, India, en Japan, hiertegen kan bieden (Ferchen, 2021). Hierdoor focuste Australië vooral op het veiligheidsaspect in de regio. In de praktijk vult Australië dit vooral in met een breed scala aan pragmatische samenwerkingsverbanden. Voorbeelden van dergelijke samenwerkingsverbanden van de Australische weg zijn de eerder genoemde Quad en nauwe samenwerking als dialogue partner met ASEAN.

Daarnaast is het behouden en verdedigen van internationale rechtsregels een belangrijk speerpunt in de Australische IP-strategie, samenhangend met de veiligheid in de regio. Dit bleek uit de meest recente IP speech (Australian Department of Foreign Affairs and Trade, 2019) door de toenmalige DFAT secretaris-generaal alsook de laatste gepubliceerde regio whitepaper (Australian Government, 2017) focust Australië zeer nauw op het thema *rule of law* en veiligheid. Andere belangrijke thema's voor Australië in de regio zijn het vergroten van economische groei in de regio door middel van groeiende handel en investeringen, en het terugdringen van en behoeden voor klimaatverandering. Bijvoorbeeld in samenwerking met Indonesië, richt Australië zich op

‘disaster risk management’ (SIAP SIAGA) en deelt het kennis en kunde over de omgang met zowel acute als geleidelijk ontstane natuurrampen. Naast het delen van expertise, beoogt Australië met dit initiatief ook de samenwerking omtrent het bieden van noodhulp te versterken. In gesprekken die we hebben gevoerd met medewerkers van de Australische ambassade in Nederland kwam naar voren dat Australië sterk openstaat voor samenwerking met Nederland op de beleidsthema’s klimaatverandering en natuurrampen aan de ene kant, en het bewaken van internationaal (maritiem) recht aan de andere kant. Australië heeft dan ook een wijdverspreide diplomatieke vertegenwoordiging in de regio, door middel van het vestigen van afvaardiging, zogenoemde ‘high commissions’, op alle PSIDS vanuit waar ze hun projecten coördineren.

2.2.8 Verenigd Koninkrijk

In navolging van de Brexit en niet langer onder de paraplu van het EU buitenlandbeleid, ging ook het Verenigd Koninkrijk over tot het opstellen van een eigen IP-strategie. In maart 2021 publiceerde het VK haar eigen IP-strategie als onderdeel van een grote beleidsevaluatie van het gehele Britse defensie- en buitenlandbeleid, i.e. ‘The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy’ (HM Government, 2021). Ook in deze strategie benadrukt het VK het belang van de Indo-Pacific regio, en presenteert het zichzelf als een betrouwbare Europese partner voor samenwerking met landen in de regio. Daarnaast zet de Britse IP-strategie een doel aan de horizon, door te stellen dat het voor 2030 diep geïntegreerd wil zijn in de Indo-Pacific regio als Europese land met een sterke aanwezigheid in de regio (Ferchen, 2021).

Hierna presenteert het VK drie beleidsterreinen waar het deze verdere integratie in wil bewerkstelligen: (1) economische samenwerking, (2) veiligheid, en (3) waarden en normen (HM Government, 2021). Vooral op het gebied van economie en handel ziet het VK een sterk groeiende afhankelijkheid van de regio, en wil het inzetten op meer investeringen en het sluiten van handelsverdragen met individuele landen in de regio. op het gebied van veiligheid ziet het VK vooral het belang van de Indo-Pacific als een belangrijk knooppunt van internationale handel, en zet het in op het beschermen van vrijheid van scheepvaart en handel, maar noemt het ook klimaatverandering en cybersecurity als bedreigingen voor de regio. Op het gebied van normen en waarden wil het VK vooral inzetten op het beschermen van internationaal recht en open en vrije samenlevingen, maar ook het bestrijden van armoede en gebrek aan educatie in de regio. Voor het bereiken van deze beleidsdoelen, noemt het VK vooral samenwerking met Australië, Nieuw Zeeland, India, Frankrijk, en Duitsland, maar ook met multilaterale instellingen zoals ASEAN en het Pacific Island Forum. Daarnaast is het VK vooral haar vertegenwoordiging in de regio aan het uitbouwen door het openen van ambassades, handelskantoren, militaire basissen, en militaire oefeningen. Dat laatste gebeurt onder andere in de context van het ‘Five Power Defence Arrangements (FPDA)’, een militair samenwerkingsverband tussen het VK, Australië, Nieuw Zeeland, Maleisië en Singapore, opgericht in 1971 (HM Government, 2021).

2.2.9 Europese Unie

In navolging op en door aandringen van de Nederlandse, Franse, en Duitse IP-strategieën, publiceerde de Europese Commissie op 16 september 2021 ook haar eigen IP-strategie, getiteld ‘The EU Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific’ (Europese Commissie, 2021). Zoals voorgenomen in de Nederlandse IP-strategie, speelde Nederland een belangrijke voortrekkersrol in de totstandkoming van een Europese IP-strategie. In een Kamerbrief verstuurd op 15 oktober 2021 schrijft de minister van Buitenlandse Zaken dat de Nederlandse variant een belangrijke bron

van input is geweest voor de Commissie in het opstellen van de Europese EU strategie (EU Monitor, 2021). De invloed van de Nederlandse, Franse, en Duitse IP-strategieën in de Europese strategie is duidelijk te merken, vooral in de zeven prioriteiten die de Europese strategie stelt voor Europese betrokkenheid in de regio, die een mix lijken te zijn van de doelen in de Nederlandse, Franse en Duitse IP-strategieën: stabiliteit en veiligheid; welvaart en duurzame ontwikkeling; en bevordering van de democratie, de rechtsstaat, mensenrechten en internationaal recht in de regio.

In de IP-strategie schrijft de Commissie dat de EU zich moet oprichten als ‘global actor’ in de Indo-Pacific regio, naast de VS en China, door het geven van toegevoegde waarde aan samenwerking met de EU. In de strategie noemt de Commissie het behalen van de UN SDG’s als belangrijkste doel in de regio. Volgens de EU is multilaterale samenwerking hiervoor cruciaal, en zet het daarop in in samenhang met de activiteiten van de EU-lidstaten in de regio. De EU ziet de toenemende rivaliteit in de regio als een bedreiging voor het behalen van de SDG's en een direct gevaar voor de stabiliteit en veiligheid in de regio, en in het verlengde daarvan een gevaar voor de Europese belangen aldaar. Daarom wil de EU inzetten op samenwerking met de regio, gericht op de lange termijn gebouwd op internationaal recht en gedeelde principes. Opvallend hierin is dat de Commissie expliciet benoemt dat het openstaat voor alle landen in de regio, en daarin bijvoorbeeld niet categorisch China uitsluit (Ferchen, 2021). Concrete stappen die de EU wil zetten, en al deels heeft gezet, is vooral gericht op het sluiten van nieuwe samenwerkingsverbanden en handelsverdragen met individuele Indo-Pacifische landen, zoals Thailand en Maleisië, en met regionale samenwerkingsorganisaties zoals de ASEAN en het Indo Pacific Islands Forum.

2.3 Samenwerking en Implementatie

De Nederlandse IP-strategie is een document dat niet op zichzelf staat, maar moet worden gezien in de context van de IP-strategieën van partnerlanden in de wereld en in de regio. Zo deelt de Nederlandse strategie veel overeenkomsten met de doelen van andere dergelijke strategieën en kan Nederland leren van de implementatie en vertegenwoordiging van andere landen die actief zijn in de Indo-Pacific regio. Internationale samenwerking is een belangrijk onderdeel van de Nederlandse IP-strategie, en is doorslaggevend voor het succes van het realiseren van de Nederlandse doelen in de regio. Onderstaande tabel geeft schematisch weer op welke doelen er relatief hoge of lagere synergie is tussen de Nederlandse IP-strategie en de IP-strategieën van respectievelijk de bovengenoemde landen IP-strategieën. Dit geeft een indicatie voor de mogelijkheid tot samenwerking tussen Nederland en andere landen op basis van de doelen en uitwerking van de IP-strategieën van deze landen.

	Prioriteiten in de Nederlandse IP-strategie					
Land	<i>Veiligheid en stabiliteit</i>	<i>Samenwerking met democratische partners in de Indo-Pacific regio</i>	<i>Duurzame handel en economie</i>	<i>Effectief multilateralisme en internationale rechtsorde</i>	<i>Duurzame connectiviteit</i>	<i>Wereldwijde uitdagingen: klimaat en SDG's</i>
Japan	Green	Yellow	Yellow	Green	Orange	Red
VS	Green	Green	Green	Green	Yellow	Orange
Frankrijk	Green	Green	Light Green	Yellow	Yellow	Green
Duitsland	Orange	Yellow	Green	Green	Green	Yellow
Australië	Green	Green	Yellow	Green	Orange	Red
VK	Green	Green	Green	Light Green	Orange	Orange
EU	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green	Light Green

Tabel 2: Synergie tussen doelen in de Nederlandse IP-strategie en de IP-strategieën van mogelijke bondgenoten in deze regio. Hoe groener het vakje, hoe makkelijker samenwerking op het respectievelijke thema mogelijk is.

Zoals weergegeven in de tabel, is samenwerking met verschillende partners het best mogelijk op verschillende thema's. Mocht Nederland op zoek gaan naar internationale samenwerking op het gebied van 'veiligheid en stabiliteit', zal het vooral moeten kijken naar Japan, de VS, Frankrijk, Australië en het VK. Hetzelfde geldt min of meer voor het thema 'effectief multilateralisme en internationale rechtsorde'. Voor het thema handel en economie zijn vooral de VS en het VK een goede partner, terwijl op het thema van 'klimaat' en SDG's en 'duurzame connectiviteit' vooral Duitsland en Frankrijk goede partners lijken te zijn. Op alle thema's lijkt de EU gemiddeld genomen de beste partner, mede omdat veel van de prioriteiten gesteld in de Nederlandse IP-strategie grotendeels overeenkomen met die in de EU strategie. Dit duidt erop dat samenwerking in Europees verband een hoge waarschijnlijkheid van slagen heeft, en dus iets waar Nederland op in zou kunnen zetten als onderdeel van implementatie van de IP-strategie. De bevindingen van de analyse van de Nederlandse en andere IP-strategieën van mogelijke landen waarmee samengewerkt kan worden op het gebied van de NL-IP strategie zullen worden meegenomen in de beleidsadviezen die we presenteren in de volgende onderdelen van onze paper.

3. ASEAN Landen Algemene Informatie

3.1 ASEAN in de Indo-Pacifische Regio

In de Indische-Pacifische regio bevinden zich enkele van de grootste en meest bevolkte landen ter wereld. Indonesië (bevolking van 278 miljoen in 2023), Thailand (bevolking van 72 miljoen) en Vietnam (bevolking van 99 miljoen) huizen daarmee een aanzienlijk deel van de wereldpopulatie. Momenteel hebben landen in deze regio 's werelds snelst groeiende economieën, gebouwd op mondialisering en marktliberalisatie met een aantal vergelijkbare omstandigheden zoals lage lonen en zwakke milieuwetgeving.

Veel van deze landen hebben ook vaak een significant grote agrarische sector, waardoor de lokale economie en welzijn van de bevolking sterk beïnvloed worden door extreme schommelingen in weerpatronen en natuurrampen. Tegelijkertijd hebben ook deze landen in toenemende mate te maken met grote klimaatproblemen die zullen verergeren in de komende jaren. Deze klimaatproblemen zijn vooral aan water gerelateerd, met name overstromingen, tsunami's, grondverschuivingen en cyclonen (Jang, Ekyalongo, & Kim, 2021).

3.1.1 Diplomatie

De strategische ligging van de grote landen in het Indo-Pacifische gebied wordt enkel verder benadrukt nu het geopolitieke zwaartepunt van de wereld langzaam richting deze regio verschuift (Marshall, 2021). Door hun groeiende economieën en strategische ligging hebben de regionale machten in de Indo-Pacifische regio aanzienlijke economische, geostrategische en energiebelangen verkregen. Allereerst ontleent de geopolitieke invloed van dit gebied zich uit de belangrijke vaarroutes die de Indo-Pacific doorkruisen. Gelegen tussen de Indische en Atlantische Oceaan is het een belangrijke vaarroute van vrachtschepen tussen China en Europa, waarbij de meeste schepen varen via de straat van Malakka tussen Indonesië en Maleisië. Tegenwoordig vaart een derde van het wereldwijde vrachtverkeer en twee derde van de wereldwijde olietransporten over de Indische Oceaan (Girardi et al., 2023). Dit geeft de regio een zwaar militair-strategisch overgewicht, doordat de controle over de zeeën in dit gebied hand in hand gaan met invloed op de wereldwijde handelsstromen en productieketens.

Goede samenwerking met landen in deze regio is in het Nederlands belang, omdat een blokkade van handel in dit gebied kan leiden tot wereldwijde ontwrichting van politieke en economische stabiliteit. Daarnaast is het essentieel dat Nederland op politiek gebied blijft samenwerken met gelijkgezinde landen in deze regio, zoals Japan, Nieuw-Zeeland, Zuid-Korea en India, om de autocratische stromingen hier zo veel mogelijk in te dammen. Ten slotte zijn maritieme veiligheid en vrije doorvaart ook onderdeel van de Nederlandse IP strategie (Rijksoverheid, 2020) en zal dit dus gewaarborgd moeten worden.

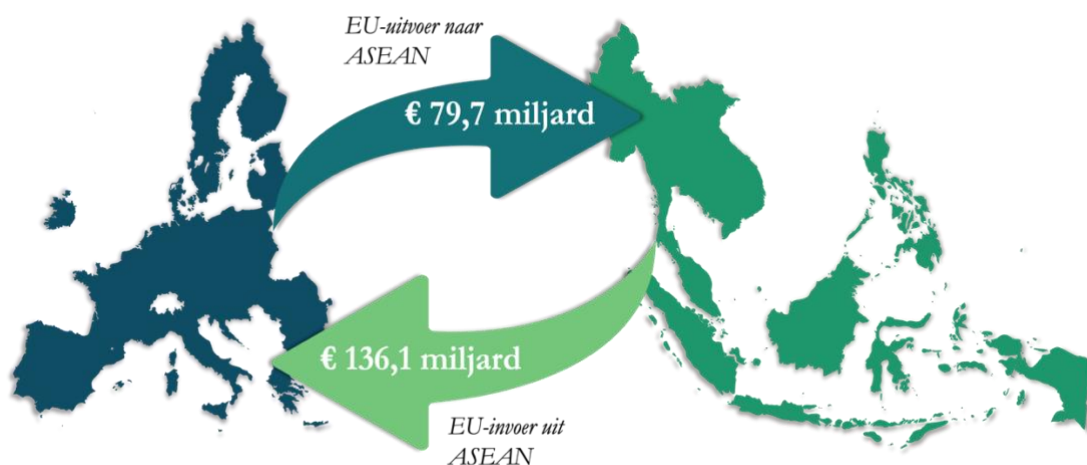
Ten tweede hebben landen in deze regio grote geopolitieke invloed vanwege de groeiende politieke samenwerking onderling. Tijdens de golf van dekolonisatie, ingezet na de Tweede Wereldoorlog, had een aantal landen in de Indo-Pacific behoefte aan verdergaande economische en politieke samenwerking. Voor het bevorderen van economische – en later ook politieke – samenwerking, besloten de Filipijnen, Indonesië, Maleisië, Singapore en Thailand in 1967 om een multilateraal samenwerkingsverband op te richten, genaamd de Association of

Southeast Asian Nations (ASEAN) (Narine, 2008). Door de jaren heen voegden steeds meer landen zich bij dit samenwerkingsverband, zoals Cambodja en Vietnam, tot de huidige tien landen waaruit het momenteel bestaat. Tegenwoordig woont een groot deel van de wereldbevolking in de landen aangesloten bij de ASEAN, namelijk 683 miljoen mensen in 2023 (ASEAN, 2023b). Het doel van de ASEAN is ondersteuning voor economische groei, evenals maatschappelijke en culturele vooruitgang (The ASEAN Charter, 2008). De ASEAN wordt door menigeen gezien als de effectiefste internationale organisatie in heel Azië, maar samenwerking tussen de landen gaat niet zover als tussen de landen in de Europese Unie (Anh & Tien, 2019; Wunderlich, 2012; Rees, 2010).

Ondertussen wordt handel tussen landen in de ASEAN steeds meer geliberaliseerd en worden handelsverdragen in dit samenwerkingsverband steeds verder geharmoniseerd. Geïnspireerd door samenwerking in de EU heeft de ASEAN het doel gesteld om een gemeenschappelijke markt te bewerkstelligen voor 2025 en is er al langer onderzoek naar het introduceren van een gemeenschappelijke munt voor ASEAN landen.

De geopolitieke invloed van de ASEAN wordt door hechtere samenwerking tussen de lidstaten steeds groter en wordt in toenemende mate erkend door andere landen en internationale organisaties. In 2006 kreeg ASEAN bijvoorbeeld een waarnemend lidmaatschap in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (ASEAN Secretariat, 2023). Daarnaast zijn een aantal landen die niet lid zijn van de ASEAN wel verbonden met de organisatie, bijvoorbeeld door het opstellen en sluiten van strategische partnerschap verdragen. In 2003 was China de eerste die een dergelijke partnerschap sloot met de ASEAN (ASEAN Secretariat Information Paper, 2024), gevolgd door India (2012), Australië (2014), en de VS in 2015 (Lin, 2023). Voor het bevorderen van samenwerking met landen in de Indo-Pacific, werd de EU ook benoemd tot strategisch partner van de ASEAN in 2020. Dit partnerschap onderstreept het wederzijds economisch en geopolitiek belang tussen deze regionale grootmachten: in 2021 was de ASEAN de derde grootste handelspartner van de EU buiten Europa, na de VS en China, en was handel tussen de EU en ASEAN goed voor in totaal 215,8 miljard euro (Eurostat, 2022).

Figuur 2: Volume van handel tussen de EU en ASEAN in 2021 opgesplitst in invoer en uitvoer (Eurostat, 2022).

Als onderdeel van haar Indo-Pacific strategie is ook Nederland bezig met het verdiepen van de samenwerking met ASEAN. Zo kreeg Nederland in 2023 officieel de status van ‘Development Partner of ASEAN’, en heeft het een ambassadeur gestationeerd bij het samenwerkingsverband (ASEAN Secretariat Information Paper, 2023). Daarnaast organiseert Nederland ook regelmatig trainingssessies voor diplomaten uit ASEAN landen, bijvoorbeeld bij Clingendael (Den Ouden & Meijers, 2021).

3.1.2 Economie

In alle landen in de Indo-Pacific, behalve in Brunei en Singapore, is de landbouwsector de grootste economische sector. Vooral in de armere landen, bijvoorbeeld Cambodja en Laos, is landbouw een belangrijke bron van inkomsten voor een groot deel van de bevolking. Maar sinds de jaren 70 neemt het economisch belang van de landbouw in veel grote landen in de Indo-Pacific langzaam af, terwijl de totale productie van deze sector een jaarlijkse groei vertoont. Dit is vooral vanwege een groeiende arbeidsproductiviteit en mechanisatie in deze sector en overheidsbeleid dat gericht is op snelle industrialisering. In veel landen wordt de industriële sector gedomineerd door kleinschalige fabrieken met name gericht op het verwerken van landbouwproducten. In Thailand, Myanmar en de Filipijnen is ook de textielindustrie een belangrijk deel van het nationaal inkomen, en in Thailand en Indonesië wordt ook de chemische industrie steeds groter. Daarnaast zijn in een aantal landen in de regio belangrijke aardmetalen te vinden, zoals tin, nikkel en koper, die belangrijk zijn voor de productie van elektronica en in de energietransitie. De dienstensector is groeiend maar nog relatief klein in deze regio. Alleen in Singapore wordt een groot deel van het nationaal inkomen verdiend in de dienstensector (ASEAN, 2012; Leinbach, n.d.).

Verwacht wordt dat de economieën van veel landen in de Indo-Pacific in de nabije toekomst geleidelijk zullen blijven groeien, maar de groeipercentages lager zullen zijn dan in de afgelopen decennia (OECD, 2023). De economische groei zal vooral worden gedreven door een toenemende exportsector van landen in de regio, vooral als deze landen verder zullen industrialiseren. Vooral de import van goederen door de EU uit de regio neemt sneller toe dan de exportwaarde waardoor het handelstekort, reeds €471 miljard in 2022, blijft groeien (Eurostat, 2024). De EU heeft daarom een sterke economische afhankelijkheid van de scheepvaart en havens in de IP-regio. Weerbaarheid van de logistiek tegen de hoge mate van natuurrampen en geopolitieke conflicten heeft derhalve meer aandacht nodig.

De economische focus van de EU op de IP-regio uit zich ook in investeringen. Samen met de VS en in toenemende mate China, dat nu al de grootste investeringspartner is voor meerdere landen in de regio, is de EU een aanjager van lokale ontwikkeling. Met name een verdere ASEAN integratie en de groeiende handel tussen ASEAN leden als gevolg van het wegnemen van handelsbarrières zal de investeringen van de EU tot verdere economische groei in de regio brengen (Nicolas, 2020). Daarentegen zijn er veel factoren die de groei eventueel zullen hinderen. Een belangrijke factor is de groeiende rivaliteit tussen China en de VS, die vooral plaatsvindt in de Indo-Pacific. Met een toenemende focus van de VS op deze regio zal China zich steeds meer bedreigd voelen. Nu beide landen hebben ingezet op een geleidelijke ontkoppeling van elkaars economieën liggen er kansen maar ook risico's voor de andere landen in de Indo-Pacific. De groeiende instabiliteit die hierdoor veroorzaakt wordt, zal handel en investeringen in deze regio bemoeilijken en verminderen.

Als laatste zal ook klimaatverandering een grote negatieve impact hebben op de economische groei (OECD, 2023). Door instabiele weerpatronen zal er een grotere volatiliteit zijn in de opbrengsten uit de landbouwsector, met name in de verbouwing van rijst. Daarnaast zal een toename in de kwantiteit en hevigheid van natuurrampen ook veel schade veroorzaken aan de landbouw en de industriële sector in deze landen.

3.1.3 Ecologie

Zuidoost Azië is ecologisch gezien een diverse regio met tropisch regenwoud, mangrovebossen, koraalriffen, bergen en rivierdelta's. De IP is een van de kwetsbaarste regio's in de wereld voor de risico's van klimaatverandering, vanwege de grote schade uit ernstige weersomstandigheden waaronder droogte, hevige regenval, overstromingen en tyfoons (Yang, et al., 2021). De kwetsbaarheid komt onder andere voort uit de afhankelijkheid van natuurlijke hulpbronnen die gebruikt en gewonnen worden, de grote landbouwsector, de dichtbevolkte kustgebieden, zwakke instellingen en de armoede onder een aanzienlijk deel van de bevolking (Anbumozhi, Breiling, Pathmarajah, & Reddy, 2012).

In Azië worden in 2050 meer dan 5 miljard inwoners verwacht waardoor het een uitdaging zal zijn om aan de voedselvoorziening te voldoen voor deze uitbreiding (Rao, Thompson, Raditloaneng, Solomon, & Angula, 2019). Het is de meest voedsel onzekere regio in de wereld met 262 miljoen ondervoede inwoners (Habib-ur-Rahman, et al., 2022). De voedselvoorziening wordt bedreigd door een aantal factoren waaronder urbanisatie die leidt tot minder productiviteit in de landbouwsector, en door klimaatverandering waardoor de opbrengsten worden verminderd door bosbranden, overstromingen of droogte. Tevens is de verandering van de temperatuur een probleem voor hetgeen verbouwd of gehouden kan worden. Dit poseert een probleem voor kleine, plattelands boeren wiens levenszekerheid afhankelijk is van hun opbrengst; economische - en klimaatmodellen zouden kunnen helpen bij het aanpassen aan klimaatverandering (Habib-ur-Rahman, et al., 2022).

Klimaatverandering raakt veel mensen in de regio; in Zuidoost Azië zijn in de afgelopen twee decennia al meer dan 750 miljoen mensen getroffen door klimaatgerelateerde rampen (Roome, 2022). In Indonesië zijn Oost- en West Java alsmede Jakarta een *climate hazard hotspot* (Yusuf & Francisco, 2009).

3.2 Case studie: Indonesië

3.2.1 Klimaat

Klimaatverandering in Indonesië heeft niet alleen gevolgen voor het milieu van het land, maar het heeft ook een enorme invloed op kansenongelijkheid en bestaanszekerheid (Measey, 2010). Hoewel de snelle economische groei de afgelopen decennia in combinatie met politieke stabiliteit heeft geleid tot een vermindering van armoede, waarbij het armoedecijfer meer dan gehalveerd is van 24 procent in 1999 naar 9,78 procent in 2020, maakt de hoge bevolkingsdichtheid in risicogevoelige gebieden en de sterke afhankelijkheid van de natuurlijke grondstoffen hulpbronnen van het land Indonesië kwetsbaar voor de verwachte variabiliteit in het klimaat. Deze gevolgen zullen in meerdere sectoren en regio's merkbaar worden, aangezien de gevolgen van klimaatverandering tussen de 2,5 en 7 procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP) van het land kunnen gaan

kosten, waarbij de armsten het zwaarst te lijden hebben onder deze last (Climate Knowledge Portal, 2021).

Een bijkomend probleem in Indonesië is dat 9,5 procent van de bevolking in armoede leeft (Asian Development Bank, 2023). Juist deze groep wordt vaak disproportioneel hard geraakt wanneer er sprake is van een natuurramp, omdat ze vaak minder geld hebben om zich te beschermen, de infrastructuur niet in plaats is om ze te behoeden en te helpen, en ze juist vanwege hun armoede naar risicovolle gebieden worden geduwd (Hallegatte et al., 2020).

In Indonesië heeft maar 30 procent van lage inkomen huishoudens een smartphone. Dit maakt het lastiger om dit gedeelte van de bevolking te informeren tijdens crisissituaties. Sommige eilanden en gebieden zijn relatief welvarend zoals Bali en Jakarta waar toerisme en de hoofdstad voor extra werkgelegenheid zorgen. Andere meer afgelegen eilanden zijn extra kwetsbaar door de verminderde leefomstandigheden en de grote afhankelijkheid van de agrarische sector, waar droogtes op korte termijn voor problemen zorgen voor de lokale bewoners. Daarnaast kunnen natuurrampen worden versterkt in kracht en frequentie door klimaatverandering. Het gebruik van meer accurate weerdata om extreme weersomstandigheden beter te voorspellen, en het verbeteren van infrastructuur om water effectiever vast te houden en zuiniger te gebruiken, kan leiden tot een vermindering van de blootstelling aan de negatieve gevolgen van klimaatverandering. En zo kan de schade van natuurrampen in de toekomst worden beperkt (Benevolenza, & DeRigne, 2019).

3.2.2 Diplomatie

Nederland en Indonesië kennen al een lange tijd intensieve diplomatieke banden. Dit komt doordat de Indonesische eilanden een Nederlandse kolonie waren voor een lange periode. In de jaren 40 kwam er door de Japanse bezetting en de onafhankelijkheidsstrijd een verslechtering van de relatie op diplomatiek gebied. Maar er heerst op sociaal-cultureel vlak nog altijd een nauwe verbondenheid tussen Indonesië en Nederland, mede vanwege de Indonesische diaspora in Nederland en het toerisme in beide landen. Toch zit ook Indonesië tussen de invloedssferen van China en de VS die allebei hun macht in de regio proberen te vergroten. Indonesië probeert dan ook regionale stabiliteit te behouden met een diplomatieke strategie genoemd 'rowing between two reefs', wat erop neerkomt dat Indonesië zo veel mogelijk een middenweg probeert te kiezen tussen die twee grootmachten (Umar, 2023).

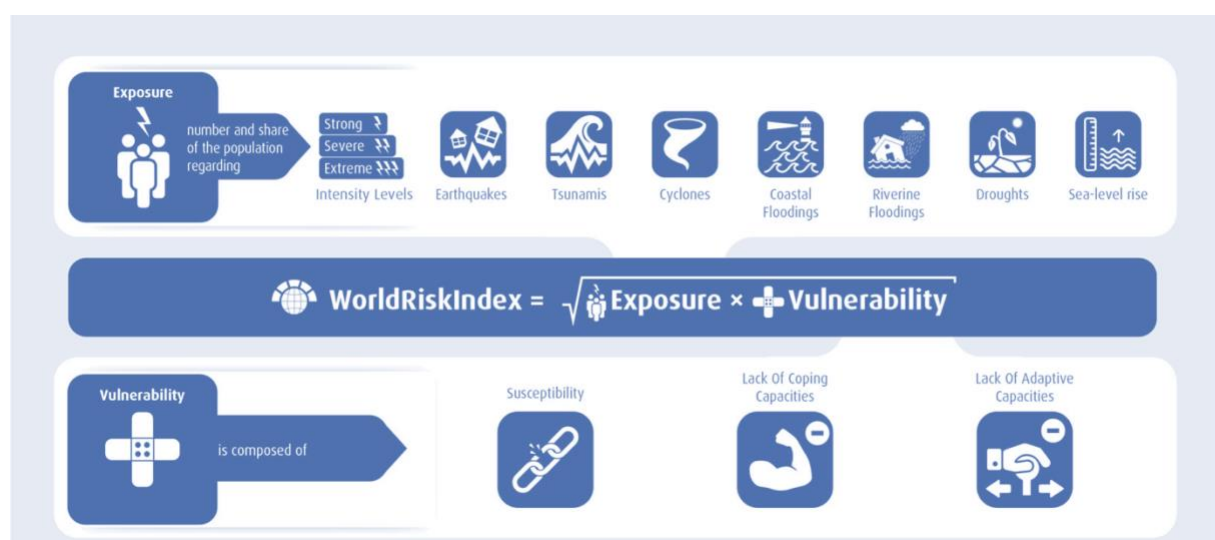
Op het gebied van klimaat is Indonesië niet in staat om het beleid van China en de VS te beïnvloeden en gebruikt het ook nauwelijks diplomatieke wegen om strengere inzet van andere landen te garanderen (Bulolo, 2022). Toch lijkt er onder het leiderschap van de Indonesische oud-premier Widodo ook bewustwording te ontstaan van de geopolitieke potentie die Indonesië heeft en probeert het hier steeds meer op in te spelen (Gaora et al., 2023). Het houden van de G20 top op Bali is hier een lichtend voorbeeld van. Er werd niet alleen een bezoek aan het mangrovebos Tahura, een voormalige visplek, gebracht door onder andere de Nederlandse delegatie, maar er werd ook een gezamenlijke verklaring afgegeven waarin 52 principes werden uitgesproken en verschillende documenten onderdeel van zijn zoals een Indonesia Just Energy Transition Partnership waar Canada, Denemarken, de EU en Noorwegen 20 miljard dollar investeren om de Indonesische economie te ontkoppelen van kool (the Economist, 2022). Hetgeen ook een bijdrage kan leveren aan de Europese en Nederlandse IP strategie. Indonesië heeft ook succesvol een G20 Joint Environment and Climate Ministers' Meeting georganiseerd waar de ministers van milieu en klimaat van het mondiale globale zuiden en noorden aansloten (Triferma & Resinta, 2022). Het

resultaat was een consensus over het versterken van financiering voor milieuvraagstukken en het belang van de participatie van kwetsbare groepen in het aanpakken van klimaatvraagstukken, hetgeen ook deel uitmaakt van de Nederlandse IP strategie (Rijksoverheid, 2020).

3.3 Beleidsonderzoek Indonesië

Indonesië is zeer kwetsbaar voor de gevolgen van de klimaatverandering en voelt onder andere de impact van extreme rampen zoals overstromingen en droogtes, maar ook langetermijnveranderingen zoals gevolgen van zeespiegelstijging, veranderingen in regen patronen en stijgende temperaturen (World Bank Group, 2021). Indonesië staat op plek 38 van de 181 van de landen wat betreft het risico op natuurrampen, volgens het World Risk Report 2021 (World Risk Report, 2021). Indonesië is met name blootgesteld aan overstromingen (het staat op de 17e plaats van het grootste risico als gevolg van dit natuurlijke gevaar), en is eveneens sterk blootgesteld aan tropische cyclonen (op de 23e plaats) (The World Bank & Asian Development Bank, 2021a).

Figuur 3: World Risk Index berekening (Bündnis Entwicklung Hilft, 2022)

Volgens de World Risk Index, die is samengesteld uit onderdelen weergegeven in bovenstaand figuur, scoort Indonesië relatief erg hoog op blootstelling aan verschillende natuurrampen en ontbreekt het vaak aan de middelen om met natuurrampen om te gaan en jezelf aan te passen aan een veranderde situatie (World Risk Report, 2021).

Tussen 1990-2021 heeft Indonesië bijvoorbeeld meer dan 300 natuurrampen ervaren, waarvan 200 overstromingen meer dan 11 miljoen mensen raakten. De frequentie van het aantal natuurrampen in Indonesië is aan het toenemen, waarvan 70 procent van deze rampen toe te wijden zijn aan de wereldwijd groeiende klimaatproblematiek (World Bank Group, 2023). De bevolking die jaarlijks wordt getroffen door rivieroverstromingen in Indonesië wordt geschat op 1,5 miljoen mensen en de verwachte jaarlijkse stedelijke schade wordt geschat op 1,4 miljard dollar (WRI, 2018). Naast het overstromingsrisico van de rivieren in het land, wordt geschat dat de klimaatverandering

het overstromingsrisico aan de kustgebieden tegen 2030 met 19 tot 37 procent zou kunnen vergroten. Indonesië heeft een van de grootste wereldbevolkingen die in laaggelegen kustgebieden wonen, met ongeveer 18% van de bevolking die in dergelijke gebieden woont. De stijging van de zeespiegel zal enorme gevolgen hebben voor de infrastructuur en het bedrijfsleven in deze regio's (The World Bank & Asian Development Bank, 2021a).

De stijging van de zeespiegel is niet alleen een bedreiging vanwege de langdurige aantasting en overstroming van kustgebieden, maar ook vanwege de verwachte frequentie en kracht toename van tropische cyclonen door stijgende zee-temperaturen (World Bank group 2023). Zware regenval zorgt voor ernstige overstromingen en aardverschuivingen. Aan de andere kant zorgen El Niño verschijnselen voor een toename van droogte en het risico op bosbranden die de landbouw- en bosbouwsectoren raken (World Bank Group, 2023).

De beleidsadviezen zullen zich hierdoor richten op natuurrampen in Indonesië, en hoe het aantal slachtoffers en de schade door deze rampen verminderd kan worden.

3.4 Beleidsadviezen Indonesië

Nederland en Indonesië hebben zoals eerder genoemd een historische relatie waarbij reeds veel handel is gedreven en kennis uitgewisseld tussen beide landen. De IP strategie versterkt de wens voor een duurzame handelsrelatie, het mitigeren van klimaatverandering en armoedebestrijding (Rijksoverheid, 2020). De komende onderdelen van het beleidsadvies zullen hierdoor focussen op de wens van de Rijksoverheid om deze handelsrelaties te versterken en tegelijkertijd aandacht te geven aan klimaatverandering en armoedebestrijding.

Dit advies focust binnen de effecten van klimaatverandering op natuurrampen die door weersomstandigheden worden veroorzaakt. Het advies zal dus ook louter deze effecten proberen te limiteren, maar er wordt erkend dat dit niet alle effecten van klimaatverandering bestrijdt.

Een belangrijk instrument in de strijd tegen de grote humanitaire problemen veroorzaakt door natuurrampen, is meteorologische data (UNDRR, 2022b). Met deze data kunnen landen zo accuraat mogelijk voorspellen waar en wanneer natuurrampen als cyclonen en tsunami's zullen plaatsvinden, welke omvang en intensiteit deze rampen zullen hebben, en welke maatregelen er genomen kunnen worden om mensen te beschermen tegen deze natuurrampen. Door de ontwikkeling van steeds geavanceerdere observatie- en satellietssystemen en integrale data systemen, kunnen landen tegenwoordig steeds beter aankomende natuurrampen voorspellen en maatregelen nemen om zichzelf weerbaar te maken tegenover deze rampen. Helaas is de beschikbare data en de systemen om deze data te verwerken onevenredig verdeeld over de wereld: hoge-inkomenslanden hebben beschikking tot veel meteorologische data en geavanceerde data-analyse structuren om hier effectief beleid op te maken, lage-inkomenslanden beschikken niet over deze capaciteit en worden daardoor in toenemende mate overvallen door de intensiteit van natuurrampen en de nasleep hiervan. Bovendien zijn veel agrarische processen afhankelijk van het lokale weer en zouden lage-inkomenslanden dus kunnen profiteren van deze meteorologische kennis en kunde om voedselproductie zo efficiënt mogelijk in te richten (UNDRR, 2022b).

Onder andere om meteorologische data universeel toegankelijk en bruikbaar te maken, ook voor lage-inkomenslanden, is er door de VN bij besluit van de Algemene Vergadering en onder

beheer van het VN Secretariaat, de 'UN Office for Disaster Risk Reduction' (UNDRR, voorheen UNISDR) opgezet in 1999. De UNDRR rapporteert jaarlijks over zowel de staat van de voorbereiding van individuele landen op het voorkomen van en handelen ten tijde van natuurrampen, als de synergie tussen verschillende VN organisaties en lidstaten om adequaat en effectief te reageren wanneer een natuurramp is voorgekomen. Daarnaast worden er ook jaarlijks conferenties georganiseerd, zogenoemd 'Global Platform for Disaster Risk Reduction', waar landen overleggen over het verbeteren van de nationale paraatheid voor natuurrampen, waaronder het delen van meteorologische data onderling.

Belangrijk hierin is het Sendai Framework for Disaster Risk Reduction, dat in 2015, ten tijde van en in samenhang met het klimaatakkoord van Parijs, werd aangenomen door een meerderheid van de VN-lidstaten. Hierin werd vastgesteld dat staten zelf de primaire verantwoordelijkheid hebben om het risico en gevaar van natuurrampen te verminderen, maar dat deze verantwoordelijkheid gedeeld wordt met andere stakeholders zoals lokale overheden en de private sector. De lidstaten van de VN worden in het Sendai Framework gevraagd om nationale implementatieplannen te maken waarin ze beschrijven hoe ze het risico en de schade van natuurrampen zoveel mogelijk willen beperken. Jaarlijks wordt de vooruitgang van het implementeren van deze plannen gerapporteerd door de UNDRR en besproken op het 'Global Platform for Disaster Risk Reduction'.

De zevende sessie van deze conferentie werd in 2022 op Bali georganiseerd, waar het delen van meteorologische data en de tekortkomingen van het huidige internationale systeem op dit gebied hoog op de agenda stonden. In het verslag van deze bijeenkomst werden meerdere punten uitgelicht waar het nu nog ontbreekt in het delen van meteorologische data tussen landen en binnen de nationale grenzen van een land. Zo werd bijvoorbeeld vastgesteld dat nog veel landen niet de capaciteit hebben om genoeg relevante data te verzamelen voor het analyseren van weerpatronen en voorspellen van mogelijke natuurrampen, waardoor data-gaps ontstaan. Hierin is de hulp van hoge-inkomenslanden die de data hebben om de data-gaps van andere landen op te vullen, noodzakelijk. Daarnaast werd vastgesteld dat de data die er is binnen een land nog niet goed verspreid wordt over de lagere bestuurslagen van dat land. Het lukt landen met meerdere en complexe bestuurslagen, zoals Indonesië waar elk eiland een eigen bestuur heeft, nog niet voldoende om de data die op nationaal niveau verzameld, wordt te delen met lager bestuur. Waar door klimaatverandering natuurrampen vaker voorkomen, is het ook complexer om de intensiteit en gevolgen daarvan te voorspellen, en meer onderzoek is nodig om de veranderende ecologische, biologische en technische processen in kaart te brengen. Als laatste werd er geconcludeerd dat er gewerkt moet worden om data vanuit verschillende bronnen te integreren en synchroniseren, zodat die effectiever kunnen worden ingezet om in te spelen op natuurrampen. Hiervoor zijn er veel experts nodig die de kennis en kunde hebben om verschillende data-systemen bij elkaar te brengen om interpretatie van deze data te versterken en naar een hoger niveau te tillen. Vooral op het gebied van 'early-warning' systemen, moeten data beter gebruikt en gedeeld worden, zodat de overheid en vrijwilligers de data kunnen gebruiken om de bevolking op tijd te waarschuwen en voor te bereiden.

Nederland heeft de kennis en kunde die Indonesië nodig heeft om haar bevolking te beschermen tegen natuurrampen. Binnen het Sendai framework is het doel om deze kennis en kunde te delen, om op die manier de Indonesische overheid te ondersteunen om effectief beleid te maken dat haar bevolking kan beschermen tegen de impact en gevolgen van natuurrampen. Wij

zien hierin een tweeledig voordeel voor beide kanten: de Indonesische bevolking wordt in hogere mate beschermd tegen de willekeur van natuurgeweld, terwijl dit voor Nederland een goed gefundeerde manier is om diplomatieke samenwerking met Indonesië verder te verbreden en verdiepen. Daarom stellen we de volgende concrete beleidsadviezen voor, die hieronder nog verder uitgewerkt worden:

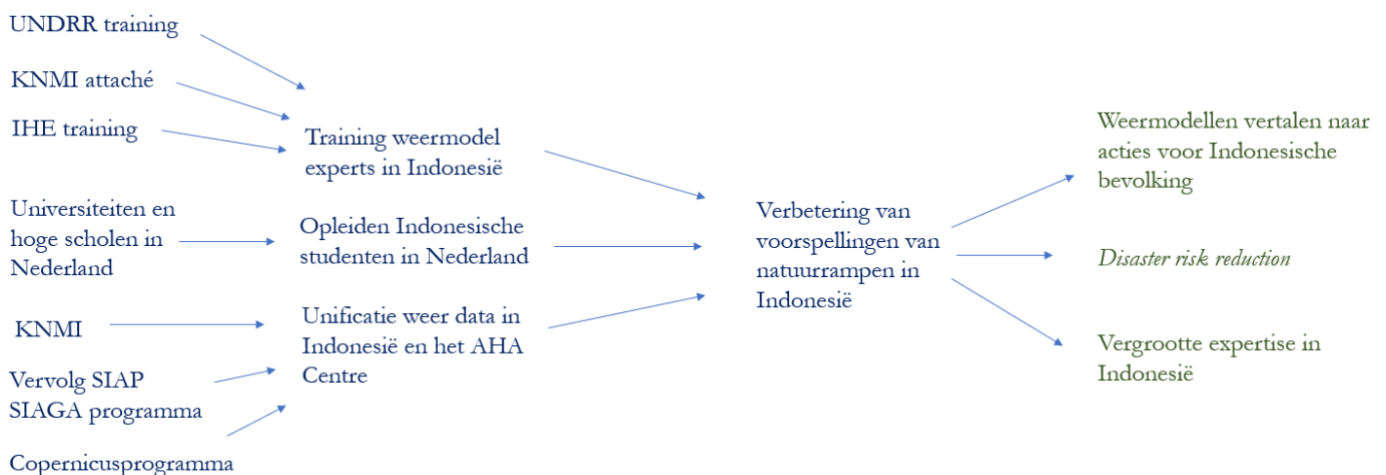
Allereerst, de communicatie tussen het Nederlandse KNMI en het Indonesische AHA-Center kan efficiënter verlopen. Hierdoor kan de weerdata van het KNMI beter in Indonesië worden gebruikt en kunnen bewoners eerder worden geïnformeerd en zo minder schade oplopen. Momenteel is er minimale interactie tussen de twee organisaties en lopen er geen actieve projecten meer.

Ten tweede kan BZ een faciliterende rol spelen en het Europese Copernicus programma verder uitbreiden in Indonesië. Hierdoor zal er ook meer en gerichtere data door organisaties in Indonesië gebruikt kunnen worden. Dit zal ten goede komen aan de inwoners, eigendommen en bedrijven van Indonesië.

Ten derde, naast de weerdata kan het versterken van kennisdeling m.b.t. natuurrampen ook een waardevolle rol spelen. Dit kan door (1) Indonesische studenten en *young professionals* in Nederland op te leiden aan hogescholen en universiteiten. Er zijn studies op het gebied van watermanagement en waterbeleid die samen tot een goede samenwerking kunnen leiden op het gebied van de implementatie van water infrastructuur in Indonesië. En er zijn verschillende beurzen beschikbaar. (2) Het beschikbaar maken van een attaché van het KNMI. En (3) door trainingen van het UNDRR te volgen of te laten ontwerpen.

Tenslotte kan er een vervolg van het SIAP SIAGA programma worden ontworpen om data uniformiteit te promoten.

Een visuele samenvatting is in de onderstaande figuur te zien. De doelen zijn in het donkergroen aangegeven. In het donkerblauw zijn de verschillende stappen en actoren te zien.

Figuur 4: Visuele samenvatting van de doelen en stappen om deze te halen, zoals wordt beschreven in 3.3.1 t/m 3.4.

3.4.1 Het KNMI en de uitdagingen omtrent voorspellingssystemen

Het KNMI heeft in het verleden samenwerkingen gehad op het gebied van onderzoek en ontwikkeling van voorspellingssystemen. Het Joint Cooperation Programma (JCG) zou verschillende Nederlandse en Indonesische instituten in staat stellen tot kennis en data-uitwisseling. Hoewel er momenteel geen lopende projecten meer zijn tussen Nederland en Indonesië, is wel een beter beeld gevormd van de uitdagingen die Indonesië heeft over de kwestie van efficiënt data gebruik voor milieuproblematiek. Dit biedt ook de mogelijkheid tot verbetering m.b.t. deelname aan het Copernicus programma (zie 3.4.3). De data problematiek is te verdelen in verschillende clusters;

Allereerst, organisatorisch: Uit samenwerking met het KNMI blijken organisatorische vraagstukken een grote drempel te zijn voor doeltreffende coöperatie (KNMI vergadering). Het proces van data aanleveren tot dit bruikbaar maken, vereist een holistische aanpak met grote afhankelijkheden van de verschillende betrokkenen. Door de grootte van Indonesië is er een uitdaging in de juiste data verkrijgen van alle gebieden, en gepast handelen wanneer signalen hieruit komen.

Daarnaast ook de interpretatie van de data: Drie aspecten van data interpretatie vergen extra aandacht; de uniformiteit van modellen, de aard van de modellen die gebaseerd zijn op kans, en de vertaling tot actie. Ten eerste is er een tekort aan uniformiteit van de modellen, wat maakt dat deze tussen instituten en onderzoeksgebieden niet altijd op elkaar aansluiten. Dit creëert een extra complexiteit die ruimte laat voor fouten. De aard van klimaatmodellen is op kans gebaseerd, er moet nagedacht worden over het beleid omtrent het omgaan met kans verwachtingen. Hoewel dit natuurlijk volledig bij Indonesië ligt, kan Nederland hierover adviseren. Wanneer de data geleverd is, moeten de correcte vertalingen van input tot actie plaatsvinden. In het effectief omvormen van data input tot concrete handelingen kan Nederland ook zijn advies bieden, zo werd benoemd door het KNMI dat het Nederlandse waarschuwingssysteem gebaseerd op kleuren (code geel en rood) wellicht een goede manier zou zijn om hier invulling aan te geven. Een groot uniform project zoals het Copernicus programma zou kunnen helpen bij het meeste van deze technische uitdagingen.

De bovenstaande problematiek wordt benadrukt in een status report van de UNDRR over Indonesië uit 2020. Indonesië heeft de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan de data monitoring van het weer en natuurrampen in het specifiek. Zo hebben ze in 2014 een geavanceerd systeem, InAWARE, ontwikkeld waarmee informatie uit verschillende nationale en internationale bronnen rondom de voorspelling van natuurrampen gebundeld wordt op één platform. Deze informatie wordt vervolgens gedeeld onder nationale en provinciale stakeholders. Echter blijft de grootste horde dat er grote regionale discrepanties bestaan in technische vaardigheden, financieringen en capaciteit om op lokaal niveau de data efficiënt te gebruiken. In Indonesië hebben alle niveaus van overheden hun eigen organisaties voor natuurrampen management. In het geval van een natuurramp is een gemeente in eerste instantie zelf aan zet om hier als eerst op te reageren (BNPB, 2016). Het bestuur tijdens een natuurramp is dus niet gecentraliseerd. De *National Board for Disaster Management* (BNPB) is het landelijke orgaan dat verantwoordelijk is voor natuurrampen. Echter is hun sturing onvoldoende door het gedecentraliseerde beleid rondom natuurrampen en de (technische en financiële) capaciteitsproblemen lokaal (UNDRR, 2020).

Op dit moment lopen er meerdere nationale initiatieven om de beleidsimplementatie op lokaal niveau te verbeteren. Echter zijn er op dit moment nog onvoldoende coördinatie en gemeenschappelijke doelstellingen die deze omslag effectief maken (UNDRR, 2020).

3.4.2 Rol ministerie van Buitenlandse Zaken voorspellingsystemen

Het aanpassen van de data-overname tussen het KNMI en het AHA-Centre kan de relatie tussen Nederland en Indonesië versterken. Ook kan hierdoor de effectiviteit van de data van het KNMI vergroot worden, en zo internationaal in aanzien stijgen. Daarnaast worden lokale bedrijven in Indonesië geholpen door betere aanwijzingen te krijgen in het geval van natuurrampen. Hierdoor kunnen werknemers en de private eigendommen en de productiemiddelen worden veiliggesteld en zullen bedrijven minder of geen schade lijden. Dit zal de economie in Indonesië ten goede komen en kunnen de handelsverbanden tussen Nederland en Indonesië verbeterd worden.

Uit contact met het KNMI bleek dat er limieten zijn aan de relatie tussen het KNMI en het AHA-Centre. Het KNMI kan wel data leveren maar het is aan het AHA Centre om deze data verder te interpreteren, de risicofactoren in te schatten, deze te communiceren richting de inwoners en mogelijke acties aan te bevelen om mensen henzelf en hun eigendommen te beschermen. Wij adviseren dat BZ samen met KNMI experts kijkt naar het verbeteren van deze onderdelen in Indonesië. Hiernaast raden wij aan om naast de data van het KNMI ook een samenwerking met het Europese Copernicus programma te versterken.

3.4.3 Samenwerking Copernicus en Indonesië

Indonesië kan ook profiteren van de klimaatdata die op Europees niveau wordt verzameld. Een belangrijk project hierin is het Copernicus project, het aardobservatie programma van de Europese Unie, dat met een reeks gerichte satellieten (de Sentinel-series), grondstations en bijdragende missies realtime data verzamelt over mondiale weerpatronen en deze data verwerkt en analyseert. Dit project werd in 2024 gestart in samenwerking tussen Europese lidstaten, het Europese Ruimte Agentschap (ESA) en diverse Europese meteorologische en maritieme organisaties, en wordt momenteel beheerd en gecoördineerd door de Europese Commissie.

Het Copernicus programma biedt informatiediensten op basis van aardobservatie gegevens van satellieten en in situ gegevens (niet uit de ruimte) waarmee weer- en milieupatronen herkend en geanalyseerd kunnen worden. Deze data wordt vervolgens beschikbaar gesteld aan beleidsmakers en overheidsinstanties om milieuwetgeving en -beleid te ontwikkelen of cruciale besluiten te nemen in noodsituaties, zoals een natuurramp of een humanitaire crisis (Europese Commissie, 2015). Op basis van deze data worden ook klimaatmodellen gemaakt en verbeterd waarmee klimaatverandering en de kans op extreme weerpatronen nog beter in kaart kunnen worden gebracht en voorspellingen kunnen worden gedaan. Uit onderzoek van de Europese Commissie is gebleken dat het Copernicus programma een grote toegevoegde waarde heeft aan het welzijn van de Europese burgers en de bescherming van de Europese economie, met name op het gebied van verhoogde efficiëntie van de landbouwsector, het inspelen op natuurrampen zoals bosbranden, en het monitoren van de luchtkwaliteit (Europese Commissie, 2017).

Ook buiten de Europese lidstaten wordt er internationaal samengewerkt in het Copernicus programma. In de basis is de data die wordt verzameld binnen het Copernicus project gratis beschikbaar en openbaar toegankelijk voor alle derde partijen en landen. Een voorwaarde voor het gebruik van Copernicus data is wel dat er ook data teruggeleverd wordt die ook bruikbaar zijn voor

het verder ontwikkelen van het Copernicus programma. Een belangrijke internationale partner is de VS, die een samenwerkingsverdrag sloot met Copernicus in 2015 waarin ze afspraken om onderling satellietdata te delen. Vergelijkbare samenwerkingsverdragen zijn gesloten met Australië (2015); Chili, Colombia en Brazilië (2018); India (2018); Oekraïne (2018); Servië (2018); de Afrikaanse Unie (2018); Canada (2022); Panama (2022); en Japan in 2023 (Copernicus, 2023). Internationale samenwerking tussen het Copernicus programma en landen is voor beide kanten voordelig, en kan gebruikt worden door de EU om in goed daglicht te komen bij andere landen en daarmee haar diplomatieke en economische zwaargewicht in de wereld te vergroten (Copernicus, z.d.).

Om landen met minder middelen te ondersteunen in het verzamelen van meteorologische data, worden er in samenwerking met Copernicus ook verschillende data- en observatiecentra gebouwd in deze landen in de context van de ‘EU Global Gateway Strategy’. In januari 2023 werd hiervoor een eerste overeenkomst gesloten met de Filipijnen, dat als eerste Zuidoost-Aziatisch land een samenwerking aanging met Copernicus voor de oprichting van een data- en observatiecentra, met een donatie van 10 miljoen euro van de Europese Commissie uit het budget voor ontwikkelingssamenwerking (Europese Commissie, 2023). Het doel van zo'n centrum is om de Filipijnen te ondersteunen in het monitoren van en reageren op natuurrampen en het beschermen van de burgers. In de praktijk hebben de Filipijnen deze data al kunnen gebruiken voor het monitoren van de schade aangericht door tyfoon Odette of door een olielek (Delegation of the European Union to the Philippines, 2023). Volgens de Europese Commissie kan dit initiatief ook naar regionale schaal worden vergroot en is het toepasbaar in meerdere landen.

Net als de Filipijnen, heeft Indonesië ook veel last van een toename aan hoeveelheid en intensiteit van natuurrampen, maar beschikt het (nog) niet over de juiste middelen om meteorologische data te verzamelen en te analyseren om zich hier op voor te bereiden en zichzelf bestendig te maken tegen natuurrampen. Ook Indonesië zou dus veel voordeel kunnen hebben door een samenwerkingsovereenkomst met Copernicus en de bouw van een data- en observatiecentrum. In 2020 werd er een aanzet gedaan door de EU en Indonesië voor het opzetten van institutionele samenwerking tussen het Copernicus project en Indonesische meteorologische instellingen (EEAS, 2020). Helaas is hier nog geen resultaat uit gekomen en moet deze samenwerking nog steeds tot stand komen, terwijl vanuit Indonesië hier duidelijk behoefte aan is. In het geval dat er een natuurramp plaatsvindt, is bijvoorbeeld Indonesië afhankelijk van internationale organisaties als UNDRR om het Copernicus Rapid Emergency Mapping System te activeren voor de meest accurate inzichten.

Daarom adviseren wij aan BZ om een leidende rol te pakken in de totstandkoming van een samenwerking tussen het Copernicus programma en Indonesië en hiervoor de mogelijke diplomatieke middelen in te zetten. Samenwerking tussen Indonesië en Copernicus is voordelig voor beide kanten, omdat het de EU in een goed daglicht zet en Indonesië de data weer kan gebruiken voor het beschermen van haar eigen burgers. Als Nederland een faciliterende rol op zich neemt voor het opzetten van een mogelijke samenwerking kan het daarmee diplomatieke ‘goodwill’ kweken bij Indonesië en een rol spelen in het versterken van de klimatologische weerbaarheid van Indonesië. Nederland is hierin een geschikte speler, omdat het nauwe diplomatieke banden heeft met Indonesië en ook een belangrijke speler is binnen het Europese Copernicus project. Door dit voorstel zou Nederland ook haar doelen uit de IP-strategie kunnen realiseren, met name op het

gebied van duurzame connectiviteit, klimaatbestendigheid, promotie van de SDG's en effectief multilateralisme.

3.4.4 Financiering stroomlijning weerdata

Nederland biedt op verschillende manieren noodhulp aan na een natuurramp. Dit kan via multilaterale instellingen, bilateraal en via de permanent gefinancierde Dutch Relief Alliance die kan worden ingezet. BZ heeft eerder Indonesië noodhulp verleend na de tsunami in 2006. Daarnaast doneerde Nederland 2 miljoen euro na een aardbeving op Java (Reliefweb, 2006; BZ ontwikkelingssamenwerking, 2006). In 2022 heeft Nederland een budget van 520 miljoen euro voor noodhulp (BZ, 2024). Als het aantal slachtoffers verminderd wordt, zal Nederland minder bronnen, arbeid en financiële middelen hoeven te spenderen aan de hulp na een ramp. Zo zijn er ook budgetten van BZ voor financiële hulp waar nog geen land voor gespecificeerd is. Zoals een bijdrage aan een budget van 999.929,00 euro voor hulp voor water bij rampen (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2024a; 2024b). Bij dit soort budgetten kan gekeken worden naar de toepassing voor Indonesië.

Ons advies is om meer te kijken hoe de schade van natuurrampen kan worden voorkomen i.p.v. achteraf noodhulp te bieden. De financiële middelen die nu voor noodhulp worden gebruikt, kunnen wellicht worden toegepast om te zorgen dat inwoners zichzelf en hun eigendommen op tijd in veiligheid kunnen brengen. Een eerste stap is om informatie over natuurrampen tijdig te communiceren. Hiervoor kunnen al reeds beschikbare weerdata van het Copernicus programma en het KNMI gebruikt worden. Maar het verspreiden van de informatie en acties communiceren naar inwoners kan nog verder uitgebreid worden. Vervolgstappen kunnen verder toewerken naar weerbaarheid tijdens natuurrampen. Hiervoor kan de waterinfrastructuur worden aangepast op de door klimaatverandering veroorzaakte nieuwe omstandigheden. Een verbetering van waterbeleid en infrastructuur kan alleen plaatsvinden als hier mensen voor opgeleid worden, daar zal de volgende paragraaf verder op ingaan.

3.4.5 Kennis en capaciteitsvergroting in Indonesië

Bij het weerbaar maken van steden en inwoners ten tijde van water gerelateerde natuurrampen is het nodig om een duurzame bron van kennis en vaardigheden in het land te hebben en toe te kunnen passen. Gebruik maken van consultants, advies en bijvoorbeeld een samenwerking met Copernicus of het KNMI kan tijdelijk zijn. Echter, het opleiden van Indonesische inwoners op het gebied van waterinfrastructuur en hoe deze te implementeren en dus op het gebied van waterbeleid kan voor een duurzamere bron van kennis en vaardigheden zorgen. In Indonesië speelt daarnaast dat er op nationaal niveau wel kennis bestaat rondom natuurrampen (en klimaatverandering in het algemeen) maar dat deze kennis onvoldoende aanwezig is op subnationaal niveau. Het gedecentraliseerde beleid in Indonesië kent zijn voordelen, gezien lokale overheden sneller zelf actie kunnen ondernemen tijdens een natuurramp (in plaats van via nationale sturing), maar kent ook zijn nadelen als lokale overheden zelf verantwoordelijk zijn voor het ontwikkelen van de nodige kennis in de regio. Hierdoor wordt de landelijke kennis onvoldoende doorvertaald naar lokale kennis (UNDRR, 2020).

Nederlandse universiteiten zoals de TU Delft, het IHE Delft en Wageningen University and Research staan internationaal bekend om de hoge educatieve kwaliteit van waterinfrastructuur. Het IHE Delft leidt bijvoorbeeld momenteel Indonesische studenten op. Dit zijn vaak *young professionals* die al bij een water gerelateerde overheidsinstantie werken. Dit vergroot de kans dat de

kennis na de studie direct wordt geïmplementeerd in Indonesië zelf. Deze studenten maken meestal gebruik van een beurs om de kosten in Nederland tegemoet te komen.

Nederlandse hogescholen zoals Van Hall Larenstein en Hogeschool Rotterdam met studies op het gebied van water en klimaatadaptatie kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan kennisdeling richting Indonesië. Een belangrijke kanttekening is dat de voertaal van deze studies Nederlands is, wat wellicht voor obstakels op communicatief vlak kan zorgen in internationale samenwerkingen en uitwisselingsprogramma's. Er zijn al verschillende samenwerkingen tussen Nederlandse en Indonesische universiteiten op het gebied van watermanagement waaronder:

- Technische Universiteit Delft (TU Delft) en Institut Teknologi Bandung (ITB). De TU Delft, bekend om haar expertise op het gebied van watergerelateerd onderzoek, heeft een historische band met de ITB en werkt hiermee veel samen aan verschillende waterbeheerprojecten.
- Universitas Gadjah Mada gaat een belangrijke rol spelen in het Indonesia-Netherlands Universities Consortium on Sustainable Futures (INUCoST) dat Leiden-Delft-Erasmus Universities (LDE) start met vijf Indonesische universiteiten. Het consortium richt zich op brede samenwerking op het gebied van onderwijs, onderzoek en empowerment van de gemeenschap (Universiteit Leiden, 2023).

Hierbij wisselen de universiteiten kennis uit middels uitwisselingen, ondersteuning op het gebied van PhD's alsmede gezamenlijk onderzoek. Daarnaast zijn er verschillende beurzen waar Indonesische studenten aanspraak op kunnen maken als zij in Nederland gaan studeren waaronder:

- De Orange Tulip Scholarship (OTS) welke wordt aangeboden door Nuffic Neso Indonesia, het Netherlands Education Support Office in Indonesië. Het biedt beurzen aan Indonesische studenten voor geselecteerde Nederlandse universiteiten en onderwijsinstellingen. De beurs dekt het collegegeld gedeeltelijk of volledig en kan ook extra studiekosten vergoeden (The Economic Times, 2023).
- StuNed (studeren in Nederland): beurzen die door de Nederlandse Ambassade worden gefinancierd en uitgegeven en beheerd worden door Nuffic Neso Indonesië. De beurzen zijn bedoeld voor Indonesische professionals en studenten die masteropleidingen, korte cursussen of op maat gemaakte trainingsprogramma's in Nederland willen volgen. Het dekt het collegegeld, de kosten van levensonderhoud, de ziektekostenverzekering en andere gerelateerde kosten (Nuffic, 2024).
- TU Delft Scholarship for Water Governance kan aanspraak op worden gemaakt. Daarbij moeten er water gerelateerde modules worden gekozen en een scriptie worden geschreven over water beheer (TU Delft, 2024).

Verder zijn er nog meer algemene beurzen waar Indonesische studenten aanspraak op kunnen maken waaronder de NL Scholarship, en meer universiteits-specifieke beurzen (StudyInNL, 2024).

Nederland zet zich in voor de ontwikkeling van Indonesische studenten, maar er kunnen nog stappen worden gezet om meer te sturen in de uitwisseling en ontwikkeling van waterkennis. Het is eveneens goed om in te blijven zetten vanuit de ambassade in Indonesië op het breed verspreiden van het bestaan van deze beurzen zodat het verspreid wordt op verschillende plekken binnen de eilandengroep.

Het IHE Delft Institute for Water Education is een van de organisaties die beurzen verstrekt met als doel de verspreiding van kennis over waterbeheer. Het instituut zet zich sinds 1957 in voor het opleiden van waterbeleid professionals. Het instituut is internationaal georiënteerd en heeft voornamelijk professionals opgeleid uit *the Global South*. Het IHE is gelieerd aan het VN-Waternetwerk, waardoor het betrokken is bij saillante ontwikkelingen in de mondiale waterproblematiek (IHE, n.d.).

Een andere mogelijkheid tot het vergroten van de capaciteit, kennis en *disaster risk reduction* in Indonesië zou een attaché vanuit het KNMI kunnen zijn op de Nederlandse ambassade in Jakarta. Deze attaché zou er zijn voor het versterken van de samenwerking met het BMKG, het Indonesische KNMI, en helpen bij het AHA Centre. De profielschets voor de attaché zou als volgt kunnen zijn: kennis hebben over natuurrampen, databased besluitvorming en enige vorm van educatieve ervaring is wenselijk. De KNMI-attaché kan uitwisseling van kennis en technologieën tussen de twee meteorologische instanties faciliteren wat kan helpen in de capaciteit en kwaliteit vergroting bij de BMKG op verschillende gebieden waaronder weersvoorspellingen, klimaatmonitoring en paraatheid bij natuurrampen. Dit kan onder andere door het geven van training op het gebied van (grond en satelliet) data-analyse en numerieke modellering.

De attaché kan een belangrijke rol spelen in de samenwerking tussen het KNMI en het AHA Centre. De data-uitwisseling tussen het KNMI en het AHA Centre is nog niet optimaal. Meteorologische data is belangrijk voor *disaster risk reduction* en *preparation*. De data die wordt aangeleverd moet goed geïnterpreteerd kunnen worden: iets waar een attaché bij uitstek een rol in kan spelen door trainingen te geven hiervoor en constant in contact met elkaar te zijn. De overdracht is effectiever als het in Indonesië gebeurt dan op afstand, omdat er geen tijdsverschil is, men kan zien welke methodes er worden gebruikt en hoe deze efficiënter kunnen worden. Omdat de ambassade en het AHA Centre zich beiden in Jakarta bevinden, is dit een aannemelijke locatie. De kennisdeling is wenselijk om de *disaster preparedness* te vergroten zodat bij toekomstige rampen nog makkelijker informatie kan worden gedeeld over wanneer het zal plaatsvinden, hoe lang het zal aanhouden en welke plekken maatregelen moeten treffen.

Een extra mogelijkheid is de expertise van het UNDRR gebruiken op het gebied van *Disaster Risk Reduction* (DRR). Het UNDRR biedt trainingen aan op het gebied van DRR, sommigen ook online en zonder kosten (UNDRR, 2024). BZ kan een rol spelen is het vinden van een juiste training voor overheidsbeambte op het gebied van waterbeleid. Maar kan ook in samenspraak met het UNDRR een training ontwerpen die precies aansluit bij deze beambten.

3.4.5 Financiering verbetering expertise en data

Het uitwisselen van kennis, data en uitbreiden van de capaciteit in Indonesië op het gebied van watermanagement en DRR middels een KNMI attaché is niet kosteloos. Binnen BZ is financiering onderverdeeld in thema's waaronder water. De themadirecties bepalen hoe dit geld wordt ingezet, zowel centraal als decentraal. Afhankelijk van de verdeling door de themadirectie kunnen ambassades uit de prioriteitslanden en de combi-landen, waar Indonesië onderdeel van uitmaakt, budget krijgen wat ingezet kan worden om projecten van een specifiek OS thema te financieren dan wel de kosten van een attaché te betalen (Van Driel, 2023).

Gezien het geschetste functieprofiel voor de attaché, zal deze medewerker worden ingeschaald op schaal 12 of schaal 13: een ervaren medewerker met kennis over de thematiek waarop deze werkt, met mogelijk al een eigen netwerk. De KNMI attaché kost dan waarschijnlijk tussen de 50.000 en 80.000 euro per jaar. Deze zou stelselmatig kunnen worden geïntegreerd in het budget om de verbetering en uitbreiding van expertise rondom weerdata structureel te bevorderen. Echter is de verwachting dat kennisuitbreiding en capaciteit bouwen een eindig project is. Daardoor kan er ook aan worden gedacht om voor een initiële periode van vier jaar te beginnen met de attaché. Mocht BZ van mening zijn dat een KNMI attaché beter door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), waar het KNMI onder valt, kan worden gefinancierd, dan kan men daar ook over in gesprek gaan om te kijken of IenW de kosten op zich wil nemen voor de attaché of de kosten wil delen.

Een andere mogelijkheid om deze (tijdelijke) kennis en capaciteitsuitbreiding in de vorm van de KNMI attaché te financieren, is via de ASEAN. Zoals hiervoor ook al genoemd is Nederland sinds 2023 *Development Partner* van ASEAN en werkt zij op verschillende manieren met haar samen, waaronder technische ondersteuning. De attaché kan technische ondersteuning bieden aan het AHA Centre, onderdeel van ASEAN, iets waarmee een *Development Partner* kan helpen. Voor ASEAN is dit een manier om voor een periode kennis in huis te halen waarmee het AHA Centre effectiever kan omgaan met de data van het KNMI en verder geprofessionaliseerd kan worden. De ASEAN zou dit uit haar jaarlijkse bijdrage aan het AHA-Centre kunnen betalen voor een initiële periode van vier jaar. Anderszins zou Nederland, indien zij bilaterale financiële steun aan ASEAN zou geven, als voorwaarde kunnen stellen dat de KNMI attaché daaruit betaald zal worden. Tevens zouden ASEAN-lidstaten kunnen helpen met een KNMI-attaché middels een vrijwillige bijdrage aan het AHA-Centre om de kosten van de attaché te dekken.

In ieder geval is het zo dat de kosten die verbonden zijn aan DRR minder zijn dan de kosten rondom *loss and damage*. Het aan de voorkant aanpakken van DRR en de financiering die daaraan gekoppeld, *anticipatory finance*, is wenselijk want van de ODA die gekoppeld is aan rampen is 90% voor noodhulp gereserveerd (UNDRR, 2023). Door aan de voorkant geld uit geven, verminder je kosten aan de achterkant. Voor elke dollar die wordt uitgegeven aan *disaster risk reduction and prevention* wordt er vier dollar bespaard aan schade (Hallegatte, Rentschler & Rozenberg, 2019). Door aan de voorkant kennis en capaciteit uit te breiden rondom *water management and disaster risk reduction* worden er voor BZ nu kosten gemaakt die op andere plekken (in de toekomst) bespaard kunnen worden; dit aan elkaar koppelen wordt ook UNDRR aangeraden.

Tot slot zijn er kosten verbonden aan het opleiden van Indonesische studenten die verstrekt worden via beurzen. StuNed wordt al via de Nederlandse Ambassade in Indonesië gefinancierd. Wij raden aan om deze in stand te houden en daarbij te onderzoeken of er bij het verstrekken een bepaald bedrag aan beurzen te reserveren is voor studenten of PhD'ers op het gebied van watermanagement om de kennisuitwisseling en -uitbreiding te blijven faciliteren.

3.4.6 Australische en Indonesische ramp risico samenwerkingsprogramma

Op het gebied van het vergroten van datacapaciteit als antwoord op het toenemende aantal natuurrampen als gevolg van klimaatverandering, is het ook belangrijk om te kijken naar initiatieven uit het verleden om mogelijk hierop voort te bouwen. Een mooi voorbeeld hiervan is de recente samenwerking tussen Australië en Indonesië op dit thema. Australië is een bondgenoot van

Nederland en een belangrijke diplomatieke grootmacht in Azië en voor de PSIDS, zie ook onderdeel 4 voor verdere belangen. Al lange tijd werken Australië en Indonesië samen aan ‘disaster risk management’ in Indonesië om gevolgen van natuurrampen te mitigeren, hier beter voorbereid voor te zijn, en na afloop te herstellen. Hiervoor is er een vijfjarig programma opgericht, het SIAP SIAGA programma. Dit programma werd door de Australische overheid gefinancierd (Schrikker, 2016).

Binnen dit programma is er de afgelopen vier jaar gewerkt aan het versterken van overheidsinstanties en gemeenschappen in Indonesië. Er werd onder andere gefocust op het ondersteunen van beslissingen nemen op basis van data, het meenemen van de belangen van stakeholders voor een betere samenwerking, en de weerbaarheid van gemeenschappen verbeteren. Er is twee tot drie jaar gewerkt aan het verduidelijken van verschillende rollen en verantwoordelijkheden. Daarnaast is er ook een jaar onderzoek gedaan naar de problemen en waar het SIAP SIAGA programma zich precies op zou focussen (SIAP SIAGA, 2024). Hiernaast is er ook veel aandacht besteed aan de manier van data verwerken en deze delen binnen Indonesië. Er wordt gestreefd naar een uniforme manier van het gebruik en presentatie van data zodat dit beter op de systemen aan kan sluiten (SIAP SIAGA, 2023).

In 2024 bevinden de projecten in het programma zich in de afrondingsfase (SIAP SIAGA, 2023). Dit programma sluit echter goed aan bij de IP strategie van Nederland waarin ook het belang van klimaatverandering, veiligheid en armoedebestrijding wordt benadrukt (Rijksoverheid, 2020). De president en overheid van Indonesië onderstrepen het belang van data uniformiteit. Het *Satu Data Indonesia* (één data-initiatief) probeert data regulering via de overheid te regelen. Het SIAP SIAGA programma draagt hier nu aan bij. Het voorstel van een betere samenwerking tussen het KNMI en het AHA Centre, dat in paragraaf 3.3.2 van dit beleidsadvies wordt besproken, is hiermee in samenspraak. Alle drie pleiten ze voor een efficiëntere samenwerking tussen stakeholders die meteorologische data gebruiken. Het SIAP SIAGA en dit beleidsadvies focussen verder ook op de voordelen van data uniformiteit om natuurrampen beter te kunnen voorspellen en hierna duidelijke acties te kunnen communiceren. De voordelen van initiatieven tot het verbeteren van het delen van meteorologische data is ook al te observeren in de Filipijnen, waar het Copernicus programma de communicatie van data tussen een centrale locatie naar regionale plekken efficiënter laat verlopen door uniforme regels m.b.t. data gebruik (EU Delegation to the Philippines, 2023).

Het SIAP SIAGA project is al ontworpen en gefinancierd door Australië. Maar dit programma wordt dit jaar afgesloten. Nu de Australiërs zich terugtrekken uit dit programma zou Nederland hier een vervolg op kunnen maken en hierbij de expertise op het gebied van waterbeleid en waterinfrastructuur gebruiken om er een verdere invulling aan te geven.

3.5 Samenvatting van concrete aanbevelingen voor Buitenlandse Zaken

In deze paragraaf worden alle concrete handelingen die aan BZ geadviseerd worden, in onderdeel 3.2, gepresenteerd.

Ten eerste, kan BZ een efficiëntere brug bouwen tussen het KNMI en het AHA Centre. En aansturen op nieuwe projecten bij het Joint Cooperation Programma. Ook kan Nederland een adviserende rol spelen op het gebied van de uniformiteit van modellen, het meenemen van kansverwachtingen en de vertaling naar actie.

Ten tweede, kan BZ een leidende rol pakken in de totstandkoming van een samenwerking tussen het Copernicus project en Indonesië en hiermee data en observatiecentra in Indonesië laten oprichten om natuurrampen te monitoren, hierop te reageren en burgers te beschermen.

Ten derde, zou BZ een rol kunnen spelen in duurzame capaciteitsverhoging. (1) Door de samenwerkingen die er op (hoger)onderwijs niveau al zijn aan te bevelen en te promoten, hierbij ook te benoemen welke beurzen er beschikbaar zijn. (2) Tegelijkertijd kan BZ aansturen op het beschikbaar maken van een attaché van het KNMI om direct in Indonesië werknemers verder te trainen in methodologische data interpretatie. (3) Hiernaast kan BZ met de overheid van Indonesië of medewerkers van het AHA Centre zoeken naar een geschikte training van het UNDRR of een verzoek in te dienen bij het UNDRR om een training te ontwerpen die aansluit bij de behoeften van Indonesië.

Het laatste advies voor BZ omtrent natuurrampen in Indonesië gaat over het vervolg van het SIAP SIAGA programma dat dit jaar afloopt. Het vervolg zou de Nederlandse water- en data expertise kunnen gebruiken om verdere data uniformiteit door te voeren. Dit sluit aan bij de wens van de Indonesische overheid voor gehele data uniformiteit. Het versoepelt de relatie tussen het KNMI en het AHA Centre en sluit aan bij het Europese Copernicus programma.

4. Pacific Small Island Development States (PSIDS)

4.1 SIDS in de Indo-Pacifische Regio

De kleine eilandstaten in de Pacifische regio worden gegroepeerd onder de naam Pacific Small Island Developing States (PSIDS). Onder de PSIDS worden dertien soevereine landen en zeven afhankelijke landen geteld die verspreid zijn over de uitgestrekte regio van de Stille Oceaan. Deze PSIDS zijn allemaal opgedeeld in meerdere eilanden waarover de eigen bevolking is verspreid. Deze eilanden zijn ieder verschillend met een eigen cultuur, grootte, ontwikkeling en inwoneraantal maar delen ook verschillende kenmerken op onder meer klimaat, economie en geografie die gepaard gaan met uitdagingen op het gebied van fysieke- en diplomatieke toegankelijkheid. De PSIDS zijn zeer vatbaar voor de negatieve gevolgen van klimaatverandering. De problematiek waarop dit advies zich focust is de waterproblematiek, met name de stijgende zeespiegel en bijbehorend landverlies, waar Nederland veel kennis over heeft (Thomas et al., 2020).

De eilanden zijn allen gekenmerkt door de geografische ligging en gemeenschappelijke uitdagingen, maar kennen ook onderlinge verschillen. De bevolkingsgrootte van de PSIDS verschilt sterk. Zo heeft Papoea-Nieuw-Guinea een bevolking van ongeveer 10 miljoen. Tuvalu staat daartegenover met slechts 11 duizend inwoners. Dit betekent ook dat er bij een aantal PSIDS beperkte interne capaciteit is om omvangrijke problemen zoals klimaatverandering aan te pakken. Nederland kan een goede partner zijn bij het ontwikkelen en implementeren van effectieve beleidsmaatregelen en projecten voor klimaatadaptatie en -mitigatie waarbij er mogelijkheden zijn om de diplomatieke afstand te overbruggen, en te gaan ondervinden hoe Nederland zich kan verhouden tot de PSIDS. Dit zou een concrete invulling kunnen zijn van de Nederlands Indo-Pacifische strategie, waarbij samenwerking op wereldwijde uitdagingen belangrijk is.

Dit maakt de PSIDS een diverse groep landen met ieder eigen economische, ecologische en culturele kenmerken. Een eendimensionale strategie (one size fits all) en implementatie van deze strategie is dus ontoereikend om de beoogde Nederlandse doelen (het versterken van de diplomatieke relaties in de regio) te behalen wat betreft de PSIDS. In gesprekken met vertegenwoordigers van de PSIDS en Robert Zaagman, oud-ambassadeur van Nederland in Nieuw-Zeeland, werd dit sterk bevestigd.

4.1.1 Klimaat

De PSIDS maken deel uit van de meest kwetsbare landen ter wereld op het gebied van klimaat. De landen zijn verantwoordelijk voor slechts 0,03% van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen, maar ondervinden de hevigste gevolgen van klimaatverandering. Deze forse gevolgen zijn te wijten aan zowel de grote economische afhankelijkheid van de natuur als de geografische ligging van de landen. De grote economische afhankelijkheid van de natuur kenmerkt zich door de afhankelijkheid van de toeristische sector en de visserij. De geografische ligging van de landen kent meerdere pijnpunten: het kan zorgen voor het frequent voorkomen van natuurrampen zoals tropische cyclonen (TC), aardbevingen, tsunami's en vulkanische uitbarstingen. Ook vormt de lage ligging van vele PSIDS een gevaar voor hun bestaanszekerheid vanwege de stijgende zeespiegel

(World Risk Report, 2023). Een bekend voorbeeld is Tuvalu dat zich gemiddeld slechts drie meter boven het zeeniveau begeeft (World Bank Group, 2021).

Ondanks dat Nederland de klimaatrisico's van de PSIDS herkent en erkent, werd tijdens een gesprek met de ambassade in Canberra belicht dat er momenteel vanuit Nederland vrijwel geen klimaatprojecten met de PSIDS lopen. Daarnaast is het heden ten dage voor Nederland nog onvoldoende duidelijk wat de behoeften zijn op het gebied van klimaat bij de PSIDS. De behoeften kunnen ook per land verschillen. Hierdoor is het lastig om het Nederlandse aanbod af te stemmen op de vraag van de PSIDS. Dit aanbod wordt verder gecompliceerd doordat projecten op de PSIDS niet aantrekkelijk zijn voor het bedrijfsleven; de business cases zijn economisch niet sluitend en kennen een hoog risico, en de geografische afstand in combinatie met de capaciteit van overheden zijn een bijkomende complicerende factor.

4.1.2 Diplomatie

De Alliance of Small Island States (AOSIS) vertegenwoordigt de belangen van 39 SIDS in internationale klimaat- en duurzaamheidsonderhandelingen en sessies. Zo werd er in de aanloop naar de Copenhagen Climate Ministerial in maart 2024 een persboodschap door de AOSIS Chair, Minister Toeolesulusulu Cedric Schuster, Minister van natuur en klimaat op Samoa uitgebracht waar AOSIS sprak over de urgentie van het implementeren van het COP28 energiepakket en om meer ambitieuze nationaal vastgestelde klimaatdoelstellingen te stimuleren. Ook werd er opnieuw het belang van een robuuste *New Collective Quantified Goal on Climate Finance* ('NCQG') benadrukt waar financieel rijkere landen minder financieel daadkrachtige landen ondersteunen met economische middelen om klimaat-gerelateerde uitdagingen aan te pakken (AOSIS, 2024).

Zulke regionale vertegenwoordigingen helpen individuele SIDS in hun diplomatieke missies omdat zij vaak capaciteitsproblemen hebben. Er zijn te weinig ambtenaren werkzaam op departementen zoals Buitenlandse Zaken of Klimaat en Natuurlijke Hulpbronnen waardoor de hoeveelheid hulp die geaccepteerd kan worden, en gecoördineerd kan worden, beperkt is. Om deze reden is lokale samenwerking veelal ingewikkeld. Via multilaterale routes, namelijk de Asian Development Bank en de EU, wordt vanuit Nederland nu de meeste hulp geboden. Echter speelt hier het capaciteitsprobleem vanuit de SIDS wederom op; het aanvragen van fondsen via deze instanties vereist tijd en kunde, die SIDS vaak niet hebben. In een studie van Penrose et al. (2022) wordt gewezen op de inefficiëntie van deze aanvragen bij de Green Climate Fund (GCF). Het aanvraagstelsel is nu weinig gericht op land specifieke aanvragen, zoals differentiatie naar de grootte van de bevolking. Ook wordt nu onvoldoende aandacht gegeven aan de regio specifieke problemen waardoor de fondsen onvoldoende efficiënt worden gealloceerd. In het verleden zijn bijvoorbeeld Nederlandse consultants ingehuurd om deze aanvragen uit te voeren, maar deze waren uiteindelijk ook niet tot een goed einde gekomen.

Naast de ingewikkelde aanvraag bij multilaterale fondsen, worden er vanuit deze organisaties ook veel voorwaarden gesteld bij het aannemen van deze fondsen. Zo blijkt uit een interview met de Nederlandse oud-ambassadeur Rob Zaagman een vereiste om vast te leggen waar het geld aan wordt besteed. Dit kan in sommige gevallen meer geld kosten dan dat er geld wordt ontvangen voor een specifiek project.

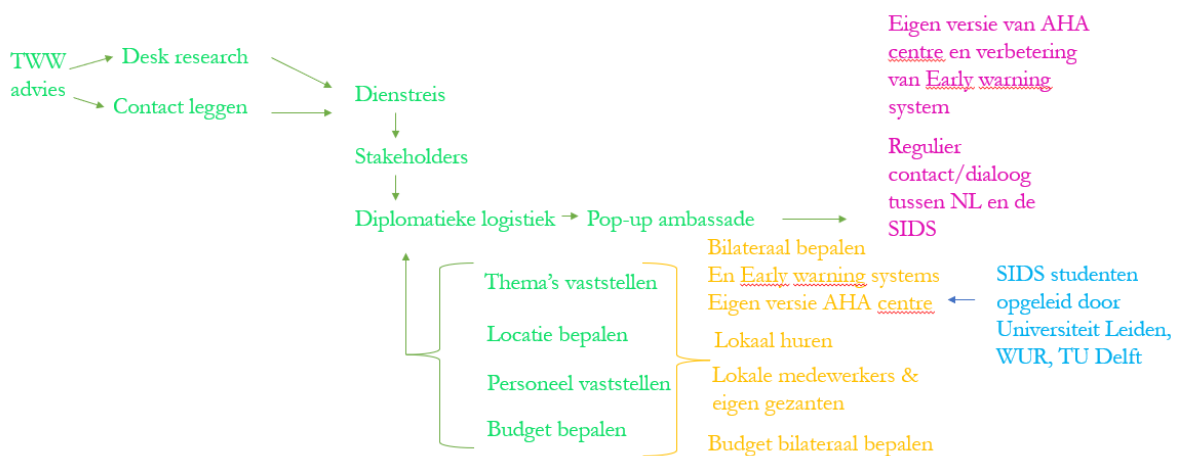

In het verleden had Nederland een consulaat in Fiji en waren er honoraire consuls in Samoa en Tonga. Nu zijn de Nederlandse vertegenwoordigingen beperkt tot Australië (Canberra, Sydney), Filipijnen (Manilla), Indonesië (Jakarta), en Nieuw-Zeeland (Wellington) met sporadisch bezoeken aan de PSIDS-landen. Vanuit de post in Nieuw-Zeeland is door de voormalige ambassadeur Rob Zaagman tussen 2014-2018 een eerste aanstalte gemaakt om de banden te versterken door middel van frequente visitaties en een strategisch document geschreven door de chef de poste zelf, en werd er in november 2016 een bezoek gebracht door een Nederlands DRR team aan Tonga om de grondwaterbronnen in kaart te brengen en het land te adviseren voor een duurzaam gebruik hiervan (Ijzermans & Waterloo, 2016). In de daarop volgende jaren is er echter een terugval ondervonden waarop de huidige ambassadeur weer de banden poogt aan te halen, onder meer door een bezoek aan Tuvalu waarin wordt gesproken over scholingsmogelijkheden aan de IHE, en samenwerkingen op het gebied van watermanagement en landaanwinning ('LinkedIn', z.d.).

Gelet op de EU-relaties met de PSIDS landen, is er een diplomatische onbalans tussen de eilanden. Wanneer er vertegenwoordigingen op de PSIDS zijn gevestigd, liggen deze met name in Fiji en in mindere mate Timor-Leste. Vanuit deze posten worden relaties met de PSIDS integraal behandeld. Hoewel dit de capaciteit van EU diplomatieke netwerken minder onder druk zet, tornt de huidige structuur aan effectiviteit en geloofwaardigheid van de EU en NL strategieën in de regio omdat uit interviews met vertegenwoordigers van EEAS, Timor Leste en Vanuatu blijkt dat de *'one size fits all approach'* onvoldoende rekening houdt met de verschillen die heersen tussen de eilanden.

4.2 Case Studie: Vanuatu

Om een zo haalbaar en concreet mogelijk advies te kunnen bieden, wordt er gefocust op één land uit de PSIDS. De keuze voor Vanuatu is gestoeld op de uitzonderlijke gevoeligheid van het land voor natuurrampen, waarvan de gevolgen op schaal toe zullen nemen door klimaatverandering. Deze uitzonderlijke gevoeligheid wordt onderstreept door de World Risk Index (2021), waarin Vanuatu in 2021 op de eerste plaats is gerangschikt. Deze ranglijst is gebaseerd op zowel de waarschijnlijkheid van het voorkomen van een natuurramp, als de maatschappelijke factoren die bepalend zijn voor de weerbaarheid van een land (World Risk Report, 2021).

Figuur 5: Visuele weergave beleidsadvies voor SIDS

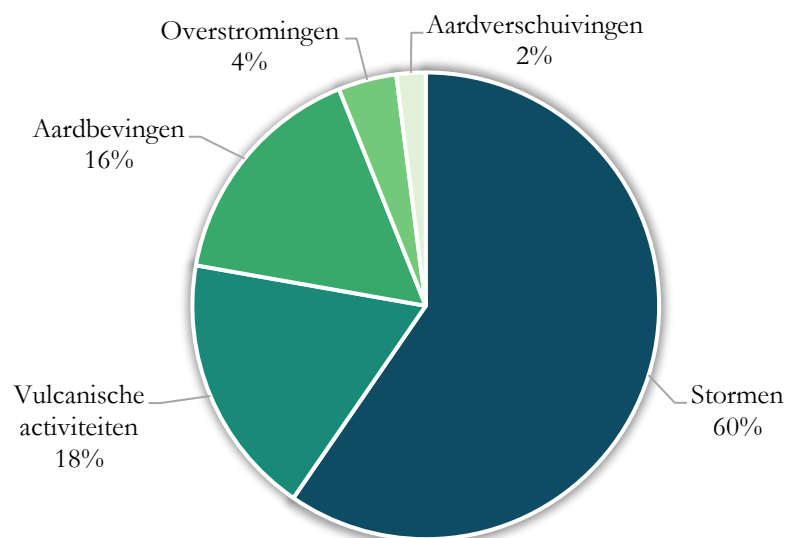

Vanuatu, gelegen in de regio Melanesië in Oceanië, is een land van grote diversiteit, zowel geografisch als cultureel. Het bestaat uit 83 eilanden en herbergt zo'n 138 verschillende talen, waarvan Engels, Frans en Bislama de nationale talen zijn. Het eiland werd lange tijd geregeerd door Frankrijk en Engeland, maar is sinds 1980 een onafhankelijke representatieve democratie. De economie is voornamelijk afhankelijk van de dienstensector (67%), gevolgd door landbouw (22%) en industrie (11%) (World Bank, 2021).

4.2.1 Klimaat

Vanuatu onderging tussen 1940 en 2020 al 50 zeer verwoestende natuurlijke rampen. De kans dat ieder jaar een natuurlijke ramp zal voorkomen is 56.8%. De kwetsbaarheid van Vanuatu voor natuurrampen heeft een aantal oorzaken. Ten eerste ligt het land op de Pacifische Ring van Vuur, waardoor het regelmatig wordt getroffen door aardbevingen, tsunami's en vulkanische uitbarstingen. Zo hebben er in de eerste tien maanden van 2018, 240 aardbevingen plaatsgevonden. Volgens het DRR rapport van de UNDRR, is er een kans van 20% dat er de komende 50 jaar een bijzonder destructieve tsunami of aardbeving zal plaatsvinden. Ten tweede ligt Vanuatu op het pad van vele tropische cyclonen. Iedere tien jaar passeren er zo'n 20 tot 30 cyclonen, ongeveer 3 tot 5% hiervan veroorzaken grootschalige schade. De bevolking van Vanuatu woont grotendeels (94%) aan de kustlijn, waardoor hun kwetsbaarheid voor tropische cyclonen toeneemt (UNDRR, 2022). Klimaatmodellen voorspellen een afname in de frequentie van tropische cyclonen maar een toename in de intensiteit. Daarbij is de verwachting dat het harder zal regenen in het regenseizoen (november-april) en minder in het droogseizoen (Worldbank, 2021).

Tenslotte blijkt uit eigen onderzoek van Vanuatu dat het onvoldoende voorbereid is op natuurrampen. In 2015 presenteerde Vanuatu namelijk het *Climate Change and Disaster Risk Reduction Policy*-document voor 2016-2030. In 2022 is hier een status report over gepubliceerd door de overheid van Vanuatu. Hieruit blijkt dat er nog onvoldoende digitale infrastructuur is ten behoeve van communicatie tijdens natuurrampen. Ook zijn (te) veel plaatsen in het land onvoldoende tijdig bereikbaar tijdens natuurrampen door achterstallige infrastructuur. Daarnaast zijn er op dit moment onvoldoende middelen om natuurrampen tijdig te detecteren.

Figuur 5: Het aandeel specifieke natuurrampen op Vanuatu van 1940 tot 2020 (EM-DAT, 2021)

De frequente natuurrampen hebben een grote economische impact, zo wordt 6% van het jaarlijkse BBP besteed aan het herstellen van de schade. De gemiddelde natuurramp leidt tot 42.8% in schade aan het BBP (UNDRR, 2022). In extreme gevallen, zoals bij cycloon Pam in 2015, bedroeg de economische schade 64% van het gehele BBP. Als gevolg van deze cycloon zijn 17.000 gebouwen verwoest en is een kwart van de bevolking ontheemd (Worldbank, 2021). Naast de economische schade, is ook de maatschappelijke impact enorm: grootschalige ontheemding van de bevolking, verminderde inkomens en toegang tot levensmiddelen. De ontheemding verstoort ook het onderwijs en de gezondheidszorg (UNDRR, 2022).

In 2019 is het National Disaster Management Office (NDMO) opgericht om sturing te geven aan de implementatie van beleid rondom natuurrampen. Het doel hiervan is het netwerk op te bouwen om de lokale gemeenschappen te bereiken over de risico's. Ze zoeken hierbij de samenwerking op met lokale en internationale NGO's. Ook bestaat sinds 2011 het Vanuatu Humanitarian Team (VHT), een samenwerking van NGO's dat is gefinancierd door de Australische overheid, de Europese Commissie en de Margaret A. Cargill Foundation. Het VHT assisteert in de humanitaire coördinatie en bereidheid voor natuurrampen (UNDRR, 2022).

4.2.2 Diplomatie

Vanuatu is op internationaal toneel een voorloper in de strijd tegen klimaatverandering. In 2023 is onder leiding van Vanuatu een VN resolutie initiatief ingediend, het 'Vanuatu ICJ Initiative', waarin de eisen voor het handelen van staten tegen klimaatverandering centraal staan (Vanuatu ICJ Initiative). Hiermee zet Vanuatu nogmaals de verantwoordelijkheid van staten om te handelen tegen klimaatverandering op de internationale agenda. Nederland ondersteunt dit initiatief samen met 104 andere landen (Dutch News, 2023). Ook is Vanuatu een aanjager van de opzetting van een Schadefonds onder de UNFCCC, om bijzonder kwetsbare landen financieel te ondersteunen in hun strijd tegen de negatieve effecten van klimaatverandering (Vanuatu ICJ Initiative; UNFCCC).

In Vanuatu hebben zes landen een permanente vertegenwoordiging: Australië, België, China, Frankrijk, de Filipijnen en Zweden. China en Frankrijk hebben een ambassade, en de andere vier landen zijn vertegenwoordigd via een consulaat of hoge commissie. De hoge commissie van Australië representeert ook andere Commonwealth landen, zoals het VK en Nieuw-Zeeland (Embassy Worldwide).

Uit een interview met Georges Maniuri, de Ambassadeur van Vanuatu in de EU, werd duidelijk dat er aanzienlijke interesse is vanuit Vanuatu voor het vergroten van de samenwerking met de EU en Nederland omdat het land poogt niet afhankelijk te zijn van een partner zoals Australië en Nieuw-Zeeland, maar juist met meerdere landen goede relaties op te bouwen. Complementariteit op het gebied van samenwerking inclusief heldere conflictloze afspraken zijn hierin belangrijk voor het land. De PSIDS werken actief samen met de EEAS om een intensievere samenwerking te bewerkstelligen op onder meer klimaatadaptatieprojecten.

Nederland kan volgens de ambassadeur hier een steentje aan bijdragen door de kennis en kunde op het gebied van watermanagement en verbetering van water-infrastructuurprojecten inclusief drainage. Ook is het raadzaam om PSIDS-inwoners de mogelijkheid te geven om een studie te volgen aan IHE in Delft zodat de opgedane kennis en netwerk ingezet kan worden om klimaatadaptatie maatregelen in de regio te implementeren. Verder is er maandelijks in Brussel een

informele vergadering tussen alle vertegenwoordigers van de PSIDS, genaamd het Pacific Island Forum (PIF), waarbij tot op heden geen EU lidstaten hebben deelgenomen. In het gesprek met de ambassadeur van Vanuatu werd duidelijk dat hij open staat voor een regelmatige deelname aan deze vergadering door Nederland wanneer het land een project wil opzetten voor meerdere PSIDS.

4.3 Beleidsadviezen Vanuatu

4.3.1 Pop-up ambassade

Alhoewel Nederland diplomatieke banden heeft met deze landen, is er geen officiële vertegenwoordiging op deze eilanden in de vorm van een ambassade, consulaat, honorair consul, of handelskantoor. Zo zijn de ambassades in Wellington (Nieuw-Zeeland), de ambassade in Manilla (Filipijnen), de ambassade in Canberra (Australië) en de ambassade in Jakarta (Indonesië) tevens geaccrediteerd voor de nabij gelegen PSIDS. Zoals beschreven in de probleemanalyse, is het gebrek aan diplomatieke vertegenwoordiging op de PSIDS een horde voor diepere samenwerking tussen Nederland en deze regio.

Andere landen hebben echter wel een permanente vertegenwoordiging in deze regio, waaronder China, Frankrijk, het VK, Duitsland en Japan ieder met een volwaardige ambassade op Fiji, het grootste eiland in de regio. Ook de Europese Unie heeft hier een delegatie om de samenwerking tussen de EU en de PSIDS te bevorderen. In de EU delegatie heeft Spanje ook een diplomaat gevestigd met een eigen bureau. In gesprekken met medewerkers van de EEAS werd duidelijk dat de EU vertegenwoordiging op Fiji een sterke brug vormt tussen de EU en de PSIDS en via deze ambassade het contact loopt tussen vertegenwoordigers van beide kanten. Wilt Nederland de banden aanhalen met de PSIDS als onderdeel van de uitvoering van haar IP-strategie, dan is het belangrijk om de diplomatieke vertegenwoordiging in deze regio uit te breiden en te intensiveren.

Dit zou niet alleen geopolitiek strategisch zijn voor Nederland, maar ook voor de PSIDS op de gebieden van klimaat en veiligheid. Eerder is de klimaatproblematiek van de PSIDS beschreven en de ontbrekende kennis, kunde en capaciteit van deze eilanden om klimaatgerelateerde problemen het hoofd te bieden. Nederland daarentegen heeft deze kennis en kunde wel, met name op het gebied van watermanagement en klimaatadaptatie. Nederland kan dus de PSIDS helpen door op bepaalde vlakken, zoals *early warning systems*, de nodige expertise te delen, waarmee Nederland ook laat zien deze landen bij te staan. Daarnaast worden de internationale wateren van de PSIDS vaak bedreigd door buitenlandse schepen die onaangekondigd de Exclusieve Economische Zone (EEZ) van deze eilanden betreden. Zoals beschreven hebben de PSIDS zelf geen capaciteit om hiertegen op te treden. Aangezien Nederland zich internationaal dikwijls opwerpt als beschermer van het internationale zeerecht, is samenwerking op dit gebied tussen Nederland en de PSIDS voordelig voor beide kanten.

Echter is het ingewikkeld om een nieuwe Nederlandse vertegenwoordiging te openen op een van de PSIDS in dit gebied. Dit heeft vooral te maken met financiële en budgettaire redenen. Het openen van een permanente buitenlandse vertegenwoordiging kost veel geld en de opbrengsten zijn niet altijd makkelijk te kwantificeren en in kaart te brengen. Daarnaast gaven vertegenwoordigers van PSIDS in gesprekken aan dat ze de afgelopen jaren veel ambassades

hebben zien vertrekken, wat het gevoel versterkt dat ze niet altijd serieus worden genomen. Het is daarom essentieel dat het openen van een permanente vertegenwoordiging op een van de PSIDS gerust is op de intentie dat deze vertegenwoordiging lange tijd blijft berust op een meerjarenplan. Dit maakt de financiële ruimte die nodig is binnen de begroting van BZ alleen maar groter. Daarbij lijkt er door recente binnenlandse politieke ontwikkelingen in Nederland het kabinet zich steeds meer te richten op het oplossen van binnenlandse problematiek waardoor het onwaarschijnlijk is dat er in de toekomst meer overheidsgeld zal gaan naar het uitbreiden van de internationale vertegenwoordiging.

Om de Nederlandse vertegenwoordiging in de regio kracht bij te zetten op een kosteneffectieve manier, stellen we daarom voor om een pop-up ambassade te organiseren in deze regio. Hierbij bevelen wij dus concreet een pop-up ambassade aan en geen consulaat. Er is gekozen voor een ambassade omdat een ambassade primair bedoeld is om als Nederlandse vertegenwoordiging in het betreffende land te dienen, waar een consulaat als primair doel heeft de bewoners van bijvoorbeeld Vanuatu te voorzien van visa en handelscontacten. Wij zijn daarnaast van mening dat het vestigen van een (pop-up) ambassade een sterkere, positieve boodschap levert aan bijvoorbeeld Vanuatu dan het vestigen van een consulaat. Voor verder ingegaan wordt op de concrete invulling van de pop-up ambassade, zullen eerst een aantal voorbeelden van pop-up ambassades uit het verleden worden besproken.

Het concept van een tijdelijke plaatselijke Nederlandse vertegenwoordiging is in het verleden al regelmatig gebruikt door Nederlandse posten in Centraal Amerika, Duitsland, Spanje, Indonesië, Brazilië en de Verenigde Staten. Hierbij zijn er twee verschillende vormen gebruikt. Aan de ene kant zijn er meerdere pop-up consulaten geweest om het voor Nederlanders in het buitenland makkelijker en bereikbaarder te maken om consulaire zaken te regelen, zoals het aanvragen van een nieuw paspoort of het verlengen van een oud paspoort. Dit is bijvoorbeeld gedaan door de Nederlandse vertegenwoordiging in de Verenigde Staten (Kingdom of the Netherlands, 2023), Duitsland (Hoebergen, 2022), en Indonesië (Dutch Embassy Indonesia, 2023). Een tweede vorm van een pop-up ambassade is een tijdelijke verplaatsing van de gehele ambassade en bijbehorende taken naar een ander land dan waar de ambassade gebruikelijk is gelegen. Dit wordt onder andere in Centraal-Amerika gedaan, waar de ambassade in Costa Rica regelmatig een pop-up ambassade host in omliggende landen waar de Nederlandse posten zijn verdwenen na bezuinigingen (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2020). Het hosten van een pop-up werd positief geëvalueerd door het ambassade personeel en de lokale bevolking, vooral vanwege de verbetering van bilaterale banden met het ontvangende land (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2022).

Omdat er al veel voorbeelden uit het verleden zijn van een pop-up ambassade, lijkt dit voorstel haalbaar. Het opzetten van een tijdelijke pop-up ambassade is eenmalig en daardoor zitten er geen structurele kosten aan verbonden. Daarnaast kan dit op relatief korte termijn georganiseerd worden en is het schaalbaar voor de mogelijkheden en wensen van BZ.

In verschillende gesprekken die we hebben gevoerd met beleidsmedewerkers van BZ, (oud)ambassadeurs, en anderen, werd er in het algemeen positief gereageerd op het plan van een pop-up ambassade. Volgens Peter-Derrek Hof, de voormalig Nederlandse ambassadeur in Costa Rica, is het openen van een pop-up voordelig voor de publiciteit, want door de aandacht van de lokale pers wordt er momentum gecreëerd wat het mogelijk maakt voor andere initiatieven om ook aan te haken (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2020). Voor de Nederlandse publieksdiplomatie

zou dit dus een werkbaar voorstel zijn. Ook Rob Zaagman, oud Nederlands ambassadeur in Nieuw-Zeeland, reageerde positief op ons voorstel, vooral omdat hij regelmatig op PSIDS kwam en meermaals heeft gepleit voor de noodzaak van meer Nederlandse vertegenwoordiging in deze regio. Ook gesprekken met medewerkers van EEAS waren positief, en ze moedigden ons vooral aan om te kijken of samenwerking met de EU in dit verband mogelijk is.

Echter benoemden onze gesprekspartners ook mogelijke drempels voor ons plan. Uit ons gesprek met de ambassade Costa Rica bleek dat het opereren van een pop-up ambassade relatief tijdsintensief is. Het is een concept dat je lang van tevoren dient te plannen, je laat een lege ambassade achter waar nog twee fte is omdat de rest van de ambassade meegaat naar het nieuwe gastland om daar in een drukke twee weken het moederland te vertegenwoordigen. Ook Zaagman benoemde dat de ambassade in Nieuw-Zeeland relatief klein is en niet zomaar personeel kan detacheren aan een pop-up ambassade, ook omdat er altijd een uitgezonden diplomaat op de post aanwezig moet zijn. Samenwerking met de posten in Australië zou hier een oplossing voor zijn. Daarnaast waarschuwden de medewerkers van de EEAS ons dat de PSIDS een voorkeur hebben voor permanente buitenlandse vertegenwoordiging op hun eilanden. Het is dus belangrijk om aan verwachtingsmanagement te doen als BZ een pop-up ambassade opent.

Als laatste is het de vraag hoe effectief dit voorstel kan zijn. Het organiseren van een pop-up ambassade levert niet hele concrete financiële of fysieke middelen aan en van de eilanden om zich te kunnen beschermen tegen (de gevolgen van) klimaatverandering. Daarom is het de vraag of de regering en bevolking van de betreffende PSIDS daadwerkelijk enthousiast zullen zijn over dit idee. In de voorbereiding is het daarom belangrijk om goed uit te zoeken wat de grote problemen zijn in deze regio op het gebied van klimaat en veiligheid, en hoe we daarop kunnen inhaken

4.3.2 Concretisering Pop-up Ambassade

Om de aanbeveling te concretiseren, nemen we als voorbeeld een pop-up ambassade op Vanuatu. Eerst zal een globale invulling worden gegeven van de pop-up op Vanuatu. Daaropvolgend is er een gedetailleerd stappenplan samengesteld om de implementatie van de aanbeveling verder te concretiseren. Tot slot is er een tabel toegevoegd met daarin beschreven de relevante actoren en hun verantwoordelijkheden in het implementatieproces van de pop-up ambassade.

Globale Invulling

De pop-up ambassade start met een verkennende dienstreis naar Vanuatu. In samenwerking met Vanuatu zal een effectief programma worden opgesteld en de wensen van Vanuatu opgehaald voor de pop-up ambassade. De dienstreis wordt gevolgd door de werkelijke pop-up ambassade. Twee weken lang opent een Nederlandse ambassade (afhankelijk van welk land voor welke ambassade geaccrediteerd is) een pop-up ambassade op Vanuatu. Hier gaat het ambassadepersoneel tijdelijk werken om fysiek in contact te komen met het landelijk en lokaal bestuur. Daarnaast willen we ook de deuren openen voor het publiek, waardoor contact met de lokale bevolking van het land laagdrempeliger wordt. Afhankelijk van de capaciteit van de ambassade, kunnen alle personeelsleden van de ambassade op de pop-up ambassade werken of een deel hiervan. Verder wordt deze kans ook gebruikt om de Nederlandse en lokale kennis en kunde van de PSIDS over klimaat-mitigatie en adaptatie onderling te delen om van elkaar te leren. Hiervoor worden Nederlandse kennisinstellingen en bedrijven uitgenodigd om deel uit te maken van de pop-up

ambassade om bij te dragen aan deze kennisdeling en te leren van lokale praktijken. Daarnaast kunnen er ‘institutional dialogues’ georganiseerd worden tussen Nederlandse en lokale ambtenaren betrokken bij deze thema’s om ‘best practices’ uit te wisselen en van elkaar te leren, met het doel om de capaciteit van Vanuatu-ambassades te verbeteren.

De inhoud van de pop-up ambassade dient primair te zijn ingericht op de wensen van het desbetreffende land. Op basis van de wensen kunnen vanuit Nederland de geschikte partijen worden gevraagd deel te nemen aan de pop-up ambassade. Ook het bedrijfsleven kan worden gevraagd deel te nemen, zoals baggerbedrijven die op het gebied van aanleg van klimaatadaptatie projecten inclusief het weerbaar maken van land tegen water hun steentje *in kind* kunnen bijdragen. Tenslotte moet ook het lokale personeel tegen lokaal tarief worden ingehuurd om het runnen van de pop-up ambassade te faciliteren en ondersteunen. Lokaal personeel is meer betrokken bij de klimaatproblematiek in hun eigen land en kan helpen met het opzetten van het programma van de pop-up ambassade. Ook kunnen ze functioneren als contactpersoon voor het Nederlandse ambassadepersoneel om dingen voor te bereiden voordat de pop-up ambassade wordt opgezet.

Bij het samenstellen van een agenda en het organiseren van de pop-up ambassade kan de ambassade van Nederland inhoudelijk expertise ophalen bij andere Nederlandse partijen. Nederlandse ambtenaren die werken op de thema’s klimaat adaptatie en mitigatie voor andere Nederlandse ministeries en uitvoeringsinstanties kunnen ook naar de pop-up ambassade komen om daar te werken en kennis te delen, door middel van gesprekken, presentaties en bezoeken. Voorbeelden zijn ambtenaren van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), het Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W), het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), of Rijkswaterstaat. Een belangrijke rol is hierbij ook weggelegd voor de Nederlandse speciale watergezant van I&W en de speciale gezant klimaat van BZ. Ook mensen en partijen buiten de overheid kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan het succesvol maken van de pop-up ambassade. Denk hierbij aan medewerkers van kennisinstellingen die werken met thema’s op het gebied van klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en waterproblematiek. Dit kunnen bijvoorbeeld mensen zijn van de Wageningen Universiteit, het IHE Delft Institute for Water Education, Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO) en het Institute for Environmental Studies (IVM) van de VU Amsterdam. Deze organisaties kunnen samen met collega's van instellingen in SIDS-landen en overheden van Nederland en het SIDS-eiland aan de slag om maatregelen die passen bij het voorbereiden en beheersen van klimaatmaatregelen te ontwikkelen en te implementeren. We verwachten ook een waardevolle bijdrage van het Nederlandse bedrijfsleven voor de pop-up ambassade. Bijvoorbeeld grote baggerbedrijven zoals Boskalis en Van Oord hebben veel praktische kennis op het gebied van het weerbaar maken van land tegen water en de zee en kunnen ook zaken doen op de PSIDS. Als laatste moet er ook lokaal personeel tegen lokaal tarief worden ingehuurd om het runnen van de pop-up ambassade te faciliteren en ondersteunen. Lokaal personeel is meer betrokken bij de klimaatproblematiek in hun eigen land en kan helpen met het opzetten van het programma van de pop-up ambassade. Ook kunnen ze functioneren als contactpersoon voor het Nederlandse ambassadepersoneel om dingen voor te bereiden voordat de pop-up ambassade wordt opgezet.

Als onderdeel van de pop-up ambassade kunnen er evenementen georganiseerd worden over klimaatverandering, klimaat-mitigatie en -adaptatie. Hierbij kunnen sprekers uitgenodigd worden vanuit Nederland of het betreffende eiland om in gesprek te gaan over (de gevolgen van)

klimaatverandering en de mogelijke oplossingen hiervoor. Ook kunnen Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen presentaties en pitches geven over hun oplossingen voor de problemen waar de lokale bevolking mee te maken heeft, aanhakend op de wensen en behoeften van de Vanuatuanen. Aan de andere kant kunnen lokale mensen ook hun ‘nature-based’ oplossingen delen met de Nederlandse overheid en het bedrijfsleven. Een gelijkwaardige relatie tussen Nederland en Vanuatu moet hierbij de basis zijn waarbij het belangrijk is dat de thema's voor samenwerking bilateraal bepaald worden.

Stappenplan

Voor het organiseren van een pop-up ambassade moet er met verschillende verantwoordelijkheden rekening worden gehouden. Hieronder vallen onder andere de logistieke organisatie van de pop-up ambassade, de thematische insteek van de pop-up ambassade en de bilaterale samenwerking met de PSIDS waar de pop-up ambassade wordt gehouden.

Hierbinnen is er met een aantal dingen gelimiteerd rekening gehouden (omdat de kennis daarvoor ontbreekt) waaronder de financiering van de pop-up ambassade. Een methode van financiering waar inspiratie uitgehaald kan worden zijn bijvoorbeeld de pop-up ambassade in Costa Rica of de pop-up consulaat-generaal van Nieuw Zeeland. Daarnaast zijn de voorbeelden wel op een aantal punten niet te vergelijken: er worden waarschijnlijk nauwelijks consulaire diensten verleend, er is weinig ruimte voor een handelsmissie gezien de afstand tussen Nederland en de pacifische SIDS en het doel is vooral diplomatieke banden opbouwen en behouden. Het is aan BZ om de financiële en menselijke capaciteit vrij te maken door de pop-up ambassade te prioriteren t.o.v. andere projecten.

Omdat het doel van de pop-up ambassade onder andere is om duurzame diplomatieke banden op te bouwen en onderhouden is het wel nodig om hier permanente financiële ruimte voor te creëren op de begroting. De kosten van een pop-up ambassade kunnen wisselend zijn vanwege onder andere de afstand naar een de landen die vallen onder de PSIDS en de kosten die worden gemaakt tijdens de pop-up ambassade (zoals verblijf). Wij adviseren jaarlijks een pop-up ambassade op een van de PSIDS te organiseren die tussen de tien en veertien dagen kan duren. Afhankelijk van de andere behoeften en thematiek zou de financiering van de pop-up ambassade ook voor een deel kunnen komen vanuit het decentraal te verdelen thema budget binnen het ministerie.

4.3.4 Stappenplan Implementatie Pop-up Ambassade

Wij stellen voor dat de pop-up ambassade op Vanuatu georganiseerd kan worden aan de hand van het onderstaande stappenplan. Een verdere toelichting per stap wordt hieronder gegeven.

Figuur 6: Stappenplan realisatie pop-up ambassade op Vanuatu (eigen creatie)

Stap 1 Samenstellen van een werkgroep voor de pop-up PSIDS

Het is belangrijk om vanaf het begin een ‘core team’ te hebben die de logistieke lijnen uitzet. Hierbij kan men met een kleine groep beginnen en geleidelijk opschalen, afhankelijk van de thematiek en insteek van de pop-up ambassade. Een voorbeeld voor een logistieke groep kan zijn:

- De landenmedewerker voor PSIDS (Nederlandse Ambassade Wellington)
- De landenmedewerker SIDS (BZ Den Haag)
- (Plv) Hoofd politieke afdeling (Nederlandse Ambassade Canberra)
- (Plv) Hoofd politieke afdeling (Nederlandse Ambassade Wellington)

Stap 2: Contact leggen met de overheid van de SIDS waar de pop-up ambassade plaatsvindt en hun wensen ophalen

Het is goed om voordat een heel plan wordt gemaakt eerst gesprekken te voeren met het ministerie van Buitenlandse Zaken van Vanuatu of haar diplomatieke vertegenwoordigers om te onderzoeken wat zij uit een pop-up ambassade zouden willen halen: welk thema vinden zij van belang en zoeken zij samenwerking op. Dit zou ook eventueel via de EU vertegenwoordiging in de regio zoals de vertegenwoordiging van de Europese Dienst voor Extern Optreden. Hiermee wordt doelgericht de nodige kennis en kunde rondom een thema binnen de klimaatproblematiek uitgewisseld tussen de landen. Het is belangrijk dat er op gelijkwaardige voet besproken wordt wat er uit de pop-up ambassade gehaald kan worden voor de pop-up ambassade. De meeste kans van slagen is wanneer er wordt geluisterd welke wensen er zijn vanuit de SIDS. Nederlandse prioriteiten zouden kunnen liggen in publieksdiplomatie, versterken van de bilaterale banden, publiek-private samenwerking faciliteren en multilaterale samenwerking versterken.

Er zijn verschillende mogelijkheden om die verkennende gesprekken en versterkingen van de banden aan te gaan voorafgaand aan de pop-up ambassade. Een forum om met elkaar in gesprek te gaan kan de maandelijkse samenkomst van de small-island developing states in Brussel bij de

Europese Unie zijn. Vanuit de SIDS is aangegeven dat er weinig wordt aangesloten door Europese landen, wat een gemiste kans is om beter te begrijpen wat er bij hen speelt en wat zij zoeken in een relatie met Nederland en de Europese Unie. Eveneens kunnen de vertegenwoordigers van verschillende SIDS, waaronder Vanuatu, naar de Europese Unie worden ontvangen op de permanente vertegenwoordiging van Nederland in Brussel, zo kan er ‘dicht bij huis’ worden begonnen met het bouwen aan de relatie. Een andere mogelijkheid om voorafgaand aan het maken van plannen voor de pop-up ambassade een goede verstandhouding vorm te geven met PSIDS is een dienstreis naar één of een aantal van de SIDS. Hierbij kan worden gesproken over de mogelijkheid om samenwerkingen met elkaar te versterken: welke onderwerpen zijn vruchtbaar om op te gaan samen te werken of de samenwerking te verdiepen.

Stap 3: Logistieke planning maken voor de pop-up ambassade met behulp van lokale inzet. Er zijn een aantal logistieke aspecten waarmee er vroeg moet worden begonnen:

a. Locatie

Allereerst moet de locatie worden bepaald. Als suggestie voor de eerste pop-up ambassade is Vanuatu gedaan. De hoofdstad van Vanuatu, Port Vila, ligt het meest voor de hand. In Port Vila woont 1/6 van de bevolking, en kan er voor zorgen dat een breed publiek wordt bereikt en kan komen; verder zit het politieke en economische centrum van de archipel. Daarnaast kan Port Vila ook gebruikt worden als een uitvalsbasis vanuit waarvandaan reizen gemaakt kunnen worden naar de 83 andere eilanden van Vanuatu, rekening houdend met de benodigdheden en wensen die er zijn van de bevolking van deze eilanden en de bereikbaarheid, om op die manier nog beter in gesprek te gaan met de lokale bevolking. Dit kan een mooie manier zijn om kennis en ervaring uit te wisselen en is toepasbaar niet alleen op Vanuatu maar ook op de andere SIDS.

Daarnaast is het mogelijk om in Port Vila eventueel een breder evenement te organiseren tijdens de pop-up ambassade met partnerlanden die daar een ambassade of high commission hebben: Frankrijk, Australië, het Verenigd Koninkrijk, Nieuw-Zeeland, Japan. Ook heeft de EU een regionalised delegation in Port Vila. Hierin ligt ook de mogelijkheid om de pop-up ambassade breder te trekken dan alleen Nederland.

Nederland kan samenwerken met de partnerlanden voor een gezamenlijk evenement tijdens de pop-up ambassade om algehele diplomatieke relaties te bevorderen. Een voorbeeld hiervan zou een gezamenlijke lunch dan wel diner kunnen zijn met vertegenwoordigers van de gelijkgestelde landen ter plekke waar een van de PSIDS ook aanknopingspunten kan ontdekken voor verdere versterkingen van diplomatieke relaties.

Nederland zou zich ook kunnen huisvesten met/tijdens de pop-up ambassade in een van de high commissions, bijvoorbeeld die van Australië of Nieuw-Zeeland. Zij faciliteren daarmee de ruimte en kunnen ook een sparringpartner zijn voor de pop-up ambassade. Hierbij zal er mogelijk wel extra thematische inbreng nodig zijn dan wel een andere vorm van gelijke inbreng zodat de pop-up ambassade op gelijke voet kan worden gehouden.

Hierbij komt ook naar voren dat de benodigde vergunningen, ruimte huur en infrastructuur, waaronder internettoegang, bewegwijzering en meubilair, geregeld moeten worden. Voor het rondkrijgen van deze benodigdheden kan lokale hulp worden gezocht en ingezet zodat ook de

lokale bevolking in aanraking komt met de pop-up ambassade die op gelijke voet vorm gegeven kan worden.

b. Tijdstip en duur

Kijkend naar het klimaat, is de meest gunstige periode (rekening houdend met een orkaanseizoen tussen december en mei) tussen juni en augustus. Binnen juni en augustus zal er moeten worden uitgevraagd wanneer de beste periode is om op bezoek te komen zodat de gewenste diplomatieke counterpart ook aanwezig kan zijn. Qua duur zou de pop-up ambassade ongeveer 10 dagen kunnen duren. Dit is mede afhankelijk van het programma, de hoeveelheid private partijen (zowel bedrijven als NGO's) die mee gaan, en de grootte van de Nederlandse delegatie.

Omdat er ook mogelijk de vraag/behoefte zou kunnen zijn voor ondersteuning bij het aanvragen van fondsen bij Internationale Financiële Instellingen, en deze veelal voor september gedaan moeten worden voor het komende jaar/dan wel voor het einde van het jaar moeten gebeuren, is het wenselijk voor september de pop-up ambassade te plannen.

c. Promotie en communicatie

Er zal een outreach plan moeten worden gemaakt om het bewustzijn over de pop-up ambassade te vergroten. Het is handig om eerst een doelgroep te bepalen. Hiervoor kan onder andere sociale media, persberichten en partnerschappen met lokale organisaties worden gebruikt om, naast de gewenste diplomatieke en thematische vertegenwoordiging, andere bezoekers te trekken. Hierbij is het goed om lokaal na te vragen hoe de doelgroepen het beste kunnen worden bereikt.

Het is wenselijk om over de pop-up ambassade te communiceren. Mogelijk wil je een journalist/een aantal journalisten meenemen of lokaal benaderen dan wel een aantal communicatieadviseurs meenemen of inhuren om een brede rapportage van te maken en ook publieksdiplomatie in Nederland rond te krijgen.

Hierbij is het van belang dat er bij de inzet van de publieksdiplomatie niet allerlei “onnodige” vervuiling plaatsvindt om de pop-up ambassade plaats te laten vinden. Een hele delegatie uit Den Haag laten overvliegen heeft dan ook niet de voorkeur van TWW, eerder is de wens om zo veel mogelijk lokale inzet mogelijk te maken vanuit de ambassades in Canberra en Wellington.

d. Bezetting van de pop-up ambassade

Bezetting voor de pop-up ambassade moet ook worden bepaald. Gezien de brede insteek van de pop-up ambassade kan het dat er verschillende groepen zijn die onderverdeeld kunnen worden:

- Publiek: ministeries van EZK, LNV, BZ, FIN, IenW, RvO – let hierbij wel op dat men niet zomaar uit Nederland komt reizen, dit is in het kader van klimaatverandering en het bericht wat je uitdraagt niet geloofwaardig.
- Privaat: is afhankelijk van de thematiek die wordt aangesneden tijdens de pop-up ambassade. Verschillende partijen die al in de regio werken kunnen mogelijk interesse hebben om hierbij aan te sluiten alsmede bedrijven die voorloper zijn in de thema's waar men op wil samenwerken/leren.

- Kennis: Er doen verschillende universiteiten uit Nederland onderzoek in de regio en er zullen zeker partnerschappen zijn tussen een aantal universiteiten waaronder mogelijk Wageningen Universiteit (WUR) en Delft Institute for Water Education (IHE). Kennisinstituten zouden mogelijk ook interesse kunnen hebben.
- e. Rol lokaal personeel

Het is belangrijk dat er ook lokaal personeel tegen lokaal tarief wordt ingehuurd om het runnen van de pop-up ambassade te faciliteren en ondersteunen. Dit kan logistieke hulp zijn (welke locatie kan worden gebruikt, welke vergunningen zijn er nodig, hoe kan een delegatie het makkelijkst naar Vanuatu afreizen) maar ook hulp bij het leggen van contact met de juiste overheidsinstellingen. Tevens kan lokale ondersteuning helpen met lokale gewoontes signaleren waar rekening mee moet worden gehouden (i.e. hoe wordt diplomatie gedreven: eerst informeel kennismaken over lunch of diner, komt men altijd te laat, hoe hiërarchisch is men) alsmede meer kennis geven van praktische aard: e.g. wanneer zijn er nationale feestdagen, en wanneer zijn er zo veel mogelijk ambtenaren om de uitwisseling het effectiefst te maken

Stap 4: Diplomatieke en thematische doelstellingen voor de pop-up ambassade vaststellen

Naast hetgeen wat komt uit de vraag van Vanuatu zijn er voorstellen vanuit TWW zijn onder andere:

a) Publiek-private samenwerking: onder andere op het gebied van klimaatadaptatie. Nederland heeft verschillende kennisinstituten en bedrijven die geschikt zijn om samen mee te werken voor lokale klimaatadaptatie en kennisoverdracht. Hier zou BZ een facilitator voor kunnen zijn.

b) Institutionele ondersteuning: vanuit BZ zelf, dan wel in samenwerking met IFI's of andere ministeries, om te helpen bij het aanvragen van fondsen. Hierbij wordt ondersteuning gegeven aan lokale ambtenaren hoe zij om kunnen gaan met de administratieve rompslomp: welke fondsen kan aanspraak op worden gemaakt, is er een handvat te geven zodat men hierna makkelijker mee om kan gaan, hoe vraag je dat in het Engels aan en wat moet worden aangeleverd?

c) Overheidssteuning: verschillende ministeries en uitvoeringsinstanties kunnen mogelijk ook informatie overdragen (over nature-based solutions, klimaatadaptatie en mitigatie en watermanagement) en best-practices delen met counterparts in Vanuatu. Hierbij is het belangrijk om een gelijkwaardige relatie tussen Nederland en Vanuatu als uitgangspunt te nemen.

d) Banden aanhalen: er zijn weinig landen vertegenwoordigd op Vanuatu en dus zou een (tijdelijke) Nederlandse vertegenwoordiging op het eiland een kans zijn om de bilaterale banden aan te halen. Dit toont aan dat Nederland en Vanuatu verbonden zijn met dezelfde zorgen over het klimaat en een stijgende zeespiegel. Eerder is het hosten van een pop-up positief geëvalueerd door het ambassadepersoneel en de lokale bevolking.

e) Multilaterale samenwerking: de PSIDS zijn een belangrijke stem in de multilaterale instellingen en kunnen een partner zijn voor Nederland bij de voor haar belangrijke onderwerpen.

Indien een samenwerking wordt aangegaan met de regionale delegatie van de EU op Vanuatu dan wel een van de partnerlanden met een permanent vertegenwoordiging op de PSIDS, de Benelux of Duitsland (of een ander land zonder permanente vertegenwoordiging ter plekke maar in Australië/Nieuw-Zeeland) zouden de kosten ook gedeeld kunnen worden. Dit brengt echter wel meer logistieke uitdagingen met zich mee.

Stap 5: Voorleggen van het plan aan de betrokken partijen

In een gelijkwaardig proces is het goed om de deelnemers en de doelgroep van de pop-up ambassade inspraak te laten hebben op het programma. Daarvoor is het tijdig aansluiten van belanghebbende in de logistieke en thematische invulling van belang.

Stap 6: Ter plekke opzetten van de pop-up ambassade en houden van de pop-up ambassade op de SIDS

Een week voor de pop-up ambassade is het handig als er een select aantal medewerkers voorruit reist om alles lokaal op te zetten samen met de lokale partners voor dit project. Hierbij is het goed om het laatste programma stukken glad te strijken, de locatie naar wens te laten zijn en de plannen voor de laatste keer door te spreken. Ook is het mogelijk hier alvast de lokale bevolking op te warmen voor de pop-up indien zij nog niet eerder er van hebben gehoord en het te vragen of zij langs willen komen. Tijdens de pop-up is het goed als er ook aandacht wordt besteed aan een en ander buiten de diplomatieke en thematische beoogde stappen. Aandacht voor de lokale bevolking, gewoontes en de cultuur is belangrijk voor het bouwen aan een goede band met de PSIDS.

Stap 7: Blijven onderhouden van de aangesterkte bilaterale banden

Na afloop van de pop-up ambassade zal actief de relatie met de bezochte PSID moeten worden onderhouden. De beste diplomatieke banden kunnen ontstaan/versterken wanneer er een constante dialoog wordt aangegaan: wat is de follow-up geweest van gemaakte afspraken of opgedane kennis? Het is daarbij goed om binnen de multilaterale instellingen goed contact te houden, een delegatie van de bezochte PSID uitnodigen (dan wel in Nederland, binnen EU context of wat ‘dichterbij’ op de ambassade in Canberra of Wellington). Mogelijk is het ook een mooi gebaar om een kleine delegatie van de PSID uit te nodigen bij een volgende pop-up ambassade.

4.3.5 Overzicht taakverdeling Pop-up ambassade

Hieronder hebben we globaal weergegeven wat een ideale taakverdeling voor de organisatie van een pop-up ambassade op Vanuatu zou moeten zijn.

Welke partij	Wie?	Taken
NL ambassade Canberra	Ambassadeur Landenmedewerker voor PSIDS (Plv) Hoofd politieke afdeling (Plv) Hoofd economische afdeling	Hoofdverantwoordelijk voor project Opzetten programma Regelen locatie Faciliteren communicatie tussen NL en lokale overheid Samenwerken met ambassade Wellington
NL ambassade Wellington	Ambassadeur Landenmedewerker voor PSIDS (Plv) Hoofd politieke afdeling (Plv) Hoofd economische afdeling	Hoofdverantwoordelijk voor project Opzetten programma Regelen locatie Faciliteren communicatie tussen NL en lokale overheid Samenwerken met ambassade Canberra
BZ Den Haag	Hoofd DAO Landenmedewerker SIDS Landenmedewerker Australië/Nieuw Zeeland BZ Klimaatgezant (Plv) Hoofd IGG	Goedkeuring project Financiering project Communicatie tussen ambassades en andere ministeries Communicatie met MFA van partnerlanden (Australië en Nieuw Zeeland)
EZK	DG Klimaat en energie RVO	Delen kennis en kunde over klimaat adaptatie en mitigatie Schakel tussen ambassades en NL bedrijfsleven

I&W	KNMI Rijkswaterstaat Directie Internationaal Programmadirectie Klimaatadaptatie en Water Internationaal Watergezant I&W	Delen kennis en kunde over klimaat adaptatie en mitigatie en watermanagement. Schakel tussen ambassades en NL bedrijfsleven
LNV	Europees, Internationaal en Agro- economisch Beleid (EIA) Strategie, Kennis en Innovatie (SKI)	Delen kennis en kunde over ecologische landbouw Schakel tussen ambassades en NL bedrijfsleven
Nederlandse kennisinstellingen	Wageningen Universiteit (WUR) Delft Institute for Water Education (IHE) Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO) VU Amsterdam Institute for Environmental Studies (IVM)	Delen kennis en kunde over klimaat adaptatie en mitigatie Onderzoek naar lokale adaptatie strategieën
Nederlandse bedrijven	Boskalis Van Oord Deltares	Onderzoek businesscase Internationale hulp adaptatie SIDS
Lokaal personeel		Overdragen lokale kennis Onderzoek vatbaarheid project Beheren van locatie Contact met lokale media Verzorging lokale ondersteuning project

Tabel 3: Overzicht van stakeholders in het kader van de Pop-up ambassade

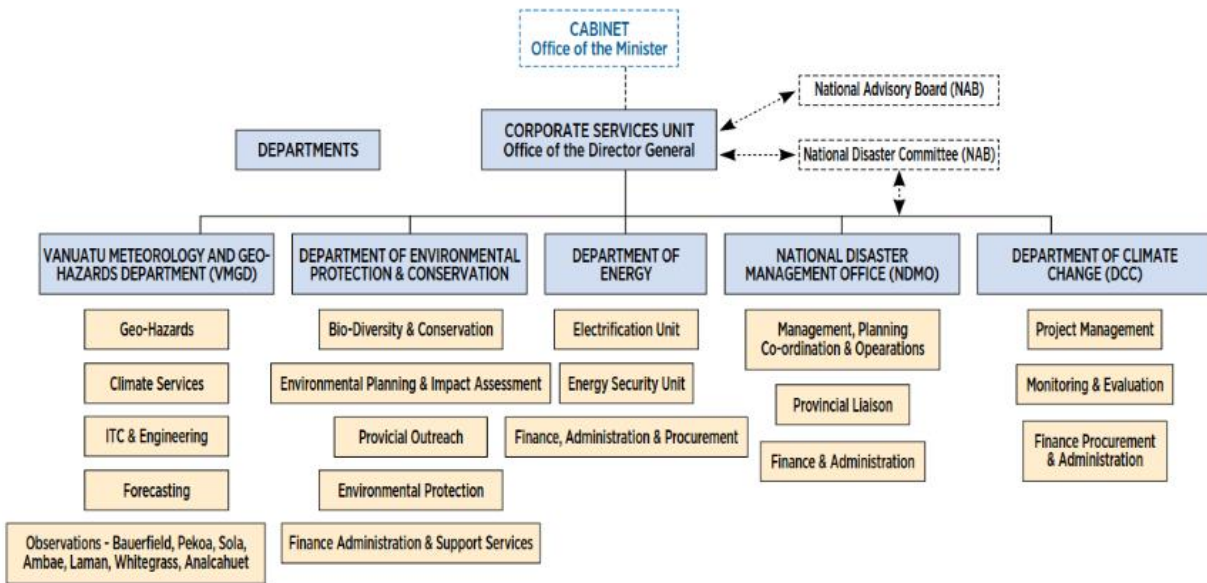
4.3.6 Early Warning Systems (EWS)

In april 2016 ging het project ‘Disaster Resilience for Pacific SIDS’ (hierna: RESPAC) van start onder leiding van het United Nations Development Program (hierna: UNDP). Het doel van het project is om algehele weerbaarheid op te bouwen van de PSIDS t.a.v. de negatieve gevolgen van klimaatverandering in de regio. Het project werd gefinancierd door de Russische overheid (budget 7,5 miljoen USD) en was afgerond in 2021. In de loop van het project RESPAC heeft met name Japan (24,1 miljoen USD) en ook de UNDP (800 duizend USD) en Australië (320 duizend USD) financieel bijgedragen aan het project. (UNDP, 2021)

In juni 2017 kondigde de VN het zogeheten ‘Climate Early Warning Systems in Pacific Island Countries Project (CLEWSPIC)’ aan. Dit project maakte deel uit van RESPAC en had als doel een aantal Pacifische eilanden te steunen in het reageren op en herstellen van klimaat gerelateerde rampen. Het werd gesubsidieerd door India-UN Development Partnership Fund (budget 1 miljoen USD) (UNDP, 2021). Een onderdeel van dit project was het versterken van de *early warning systems* en de capaciteit voor klimaatmonitoring in de regio. (UNDP, 2021) Zo werden in Vanuatu, Kiribati, Solomon en Tonga meteorologen getraind t.b.v. het gebruik van *early warning systems*. Ook werd tussen de PSIDS kennis uitgewisseld rondom de planning van hersteloperaties na natuurrampen. Ook heeft RESPAC gezorgd voor de installatie van Automatic Weather Systems (AWS) (aanvullend met een praktische demonstratie) op meerdere landen van de PSIDS, bijvoorbeeld veertien AWS voor Fiji na de verrichte schade door de tropische cycloon Winston in 2018. Door de begeleiding en training vanuit RESPAC ging ook de efficiëntie van de AWS omhoog in de regio. RESPAC werd uiteindelijk in 2021 afgerond, waarna het UNDP in datzelfde jaar het project en de resultaten ervan heeft geëvalueerd. Hieruit bleek dat het project positieve resultaten heeft opgeleverd en erg positief werd ontvangen door de PSIDS. De voornaamste aanbeveling uit de evaluatie was dat continue steun, zowel op financieel vlak als op het vlak van expertise, nodig is om de langdurige kwaliteit op bijvoorbeeld het thema *early warning systems* te borgen. (UNDP, 2021)

In maart 2022 kondigde de secretaris-generaal van de VN, António Guterres, het ‘Early Warnings for All’ initiatief aan, met als doel dat ieder persoon ter wereld beschikking heeft tot *early warning systems* in 2027. Uit het rapport ‘Global Status of Multi-Hazard Early Warning Systems 2023’ blijkt echter dat Azië, en specifiek de Pacifische regio, aanzienlijk achterloopt als het gaat om het te behalen doel in 2027. In de regio wordt deze implementatie gecoördineerd vanuit ASEAN, specifiek het AHA-Centre. Daarnaast is er ook een framework ontwikkeld (ASEAN Framework on Anticipatory Action in Disaster Management). Echter maken de PSIDS geen onderdeel uit van ASEAN en vallen ze dus niet onder bovenstaande initiatieven.

Uit de eerder beschreven projecten rondom *early warnings systems* in de Pacifische regio zijn een aantal algemene aanbevelingen gekomen. In het DRR Vanuatu status report van 2022 komt naar voren dat ook Vanuatu zich meer richt op de ontwikkeling van deze systemen, met name als het gaat om de monitoring van weersvoorspellingen. Daarnaast is er vanuit nationaal beleid momenteel onvoldoende sturing op het delen van de nodige data. Daarvoor is de huidige telecommunicatie infrastructuur momenteel onvoldoende (UNDRR, 2022).

Figuur 6: Organogram van Vanuatu's ministerie van klimaatverandering en -adaptatie, meteorologie & geologische risico, milieu, energie en rampen

Bovenstaande figuur geeft de organisatiestructuur aan van het Ministerie van Vanuatu dat gaat over onder andere het klimaat. Het National Disaster Management Office (NDMO) is binnen het ministerie verantwoordelijk voor het versterken van de netwerken op nationaal, provinciaal en lokaal niveau rondom klimaatverandering en natuurrampen. Daarnaast is NDMO verantwoordelijk voor de het stroomlijnen van klimaatadaptatie en DRR activiteiten. Tenslotte onderhoudt en verstevigt NDMO de contacten met stakeholders. Anderzijds is het Department of Climate Change (DOCC) verantwoordelijk voor de coördinatie en implementatie van de adaptatie, mitigatie en management van klimaatverandering in Vanuatu. De National Advisory Board (NAB) is het leidende instituut op het gebied van beleidsontwikkeling en advies voor DRR projecten. Het Vanuatu Meteorology and Geohazards Department (VMGD) is vergelijkbaar met KNMI in Nederland. Zij zijn verantwoordelijk voor de weersvoorspellingen, waaronder natuurrampen.

Momenteel loopt vanuit de World Meteorological Organization (WMO) een project genaamd ‘Strengthening Hydro-Meteorological and Early Warning Systems in the Pacific’, een vervolg op een eerder project dat liep tussen 2017 en 2021. Dit project wordt geleid door het Climate Risk and Early Warning Systems (CREWS) initiatief. CREWS is momenteel actief in 70 landen en richt zich op landelijke en regionale projecten i.r.t. early warning systems. Ze leveren gerichte steun aan landen door projecten te starten in de landen. Daarnaast fungeert CREWS als een fonds voor landen die te maken hebben gehad met een natuurramp. Zo heeft de Green Climate Fund (GCF) een framework van CREWS gesteund om de klimaatfinanciering naar *early warning systems* te versnellen voor de PSIDS. In 2023 is het framework ontwikkeld en het initiële doel is om 20 landen toegang te geven tot deze fonds tot een bedrag van 25 miljoen USD tot 2027. Een kernonderdeel van deze framework is dat de aanvraag voor deze financiering gedaan kan worden via een *Simplified Approval Process* (SAP). Dit haakt aan op de wens van de PSIDS om het proces tot

aanvraag van de financiering te vereenvoudigen en te versnellen in tijden van natuurrampen. GCF is actief bezig met de aansluiting op de Early Warnings for All initiatief en het doel om in 2027 iedereen op de wereld gebruik te kunnen laten maken van deze systemen. Ook steunen ze het eerder genoemde Early Warnings for All initiatief van de VN door o.a. kennisoverdracht te stimuleren, de communicatie van waarschuwingen te verbeteren en de hydro-meteorologische infrastructuur te versterken (UNDRR, 2023).

Het project vanuit de WMO en CREWS loopt af in 2024 en heeft als doel de regionale en nationale capaciteit en systemen voor *early warning systems* te verbeteren in de PSIDS. De focus ligt hier met name op de bestuur en beheer van de systemen en de communicatie naar de bevolking. Tijdens dit project is bijvoorbeeld een nationaal strategisch plan voor Vanuatu opgesteld i.r.t. de *early warning systems* en is WMO bezig met de opstart van de implementatie van dit plan. Ook zijn in Samoa en Tonga workshops gegeven over effectieve communicatie in geval van een natuurramp. Daarnaast wordt in Samoa en Tonga een technische evaluatie gehouden rondom de *early warning systems* (WMO, 2021).

Uit bovenstaande is duidelijk dat de wens groot is verbetering te realiseren als het gaat om de *early warning systems*, zowel mondiaal als binnen de PSIDS. Deze wens wordt actief uitgesproken door de landen. Tegelijkertijd zijn grote organisaties als UNDRR, WMO en CREWS actief bezig de doelen van (de SG van de) VN te realiseren binnen het Early Warnings for All initiatief: iedereen wereldwijd moet in 2027 gebruik kunnen maken van *early warning systems*.

Een actieve bijdrage vanuit Nederland en BZ is daarom op globaal niveau gewenst. Hiermee kan BZ aansluiting vinden bij de al lopende initiatieven en zichtbare bijdragen om het doel van 2027 te halen. Momenteel lopen deze initiatieven voornamelijk via multilaterale organisaties (zoals UNDRR, WMO en CREWS) maar wordt bilateraal weinig steun geboden aan de PSIDS. De wens vanuit de PSIDS om ook bilaterale steun te krijgen, biedt mogelijkheid voor BZ om parallel de diplomatieke banden met steun op een belangrijk onderwerp van klimaatverandering te verstevigen. De aanbeveling is daarom tweeledig op het onderwerp *early warning systems*:

- Bied steun aan de PSIDS bij de aanvraag van financiering om de ontwikkeling van *early warning systems* te faciliteren.
  - GCF is actief bezig de processen van deze aanvragen te vereenvoudigen. Dit wordt gedaan in samenwerking met CREWS om het framework van SAP vast te leggen.
  - BZ kan aansluiting zoeken bij dit framework door bijvoorbeeld landen in de PSIDS regio te steunen bij implementatie van het framework en de vertaling naar nationaal beleid in deze regio.
- Bied technische steun op het gebied van (de besturing van) *early warning systems*.
  - Uit eerdere voorbeelden kan dit bijvoorbeeld simpelweg door het organiseren van een workshop (via de pop-up ambassade)
  - De PSIDS zijn niet aangesloten bij ASEAN dus de coördinatie van de *early warning systems* loopt niet via het AHA-Centre. Er is daarom behoefte aan sturing en steun om de doelen van de VN voor 2027 te behalen. De continue steun was immers ook de

voornaamste aanbeveling uit de rapporten over *early warning systems* projecten in de regio die momenteel beëindigd worden.

- Het project vanuit WMO en CREWS loopt af in december 2024. Het is essentieel dat aansluiting wordt gezocht met de aanbevelingen uit het project. Dit biedt ruimte voor BZ om gericht steun te bieden aan de regio.

5. Bronnen

- Ahmad Rizky Mardhatillah Umar, “The Rise of the Asian Middle Powers: Indonesia’s Conceptions of International Order,” *International Affairs*, Vol. 99, no. 4 (July 2023), <https://doi.org/10.1093/ia/iad167>
- Anbumozhi, V., Breiling, M., Pathmarajah, S., & Reddy, V. R. (2012). *Climate Change in Asia and the Pacific: How Can Countries Adapt*. Tokyo: Asian Development Bank Institute.
- Anh, D. B. H., & Tien, N. H. (2019). Comparative analysis of the process of economic integration of EU and ASEAN. *International Journal of Commerce and Management Research*, 5(3), 96-99.
- Antonopoulos, P. (2021, April 1). Indonesia will not join QUAD as it delicately balances relations with all regional players. *Brics Portal*. <https://infobrics.org/post/33079/>
- APFM (z.d.). *Associated Programme on Flood Management informatie van Azië*. Geraadpleegd op 17 februari 2024, van <https://www.floodmanagement.info/asia/>
- Archipelago, 1840–1920. In *Palgrave series in Indian Ocean world studies* (pp.225–254). https://doi.org/10.1057/978-1-349-94857-4_9
- ASEAN. (2008). *The Charter Asean* (pp. ii, 54) [Book; Print]. ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/images/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf>
- ASEAN. (2012, October 3). Industry Focus. ASEAN Main Portal. <https://asean.org/industry-focus/>
- ASEAN. (2023a). ASEAN Statistical Yearbook 2023. In *ASEAN.org*. ASEAN Secretariat. <https://asean.org/book/asean-statistical-yearbook-2023/>
- ASEAN. (2023b, 8 augustus). *Interesting Facts of the ASEAN Region in Numbers*. asean2023.id. <https://asean2023.id/en/news/interesting-facts-of-the-asean-region-in-numbers#:~:text=Based%20on%20a%20report%20by,population%2C%20totaling%208.4%20billion%20people.>
- ASEAN Secretariat. (2023). *ASEAN Secretariat’s Information Paper*. <https://asean.org/wp-content/uploads/2023/07/Overview-of-ASEAN-UN-Cooperation-as-of-July-2023.pdf>
- ASEAN Secretariat Information Paper. (2023). Overview of ASEAN-Netherlands Development Partnership. ASEAN. <https://asean.org/wp-content/uploads/2023/10/Overview-of-ASEAN-Netherlands-Development-Partnership-as-of-October-2023.pdf>
- ASEAN Secretariat Information Paper. (2024). Overview of ASEAN-China Comprehensive Strategic Partnership. ASEAN. <https://asean.org/wp-content/uploads/2024/03/Overview-of-ASEAN-China-Comprehensive-Strategic-Partnership-Feb-2024.pdf>

Asian Development Bank. (2023, April). *Poverty Data: Indonesia*. Retrieved from adb.org: <https://www.adb.org/where-we-work/indonesia/poverty>

Australian Government. (2017). 2017 Foreign Policy White Paper: Indo-Pacific partnerships. In *dfat.gov.au*. <https://www.dfat.gov.au/sites/default/files/minisite/static/4ca0813c-585e-4fe1-86eb-de665e65001a/fpwhitepaper/foreign-policy-white-paper/chapter-three-stable-and-prosperous-indo-pacific/indo-pacific.html>

Benevolenza, M. A., & DeRigne, L. (2019). The impact of climate change and natural disasters on vulnerable populations: A systematic review of literature. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 29(2), 266-281.

Blok, S. (2020, 13 november). Indo-Pacific: een leidraad voor versterking van de Nederlandse en EU-samenwerking met partners in Azië [Beleidsnotitie]. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/11/13/kamerbrief-inzake-beleidsnotitie-indo-pacific-een-leidraad-voor-versterking-van-de-nederlandse-en-eu-samenwerking-met-partners-in-azie>

BNPB, 2016. Indonesia Country Profile, Jakarta: BNPB

Buitenlandse Zaken Ontwikkelings samenwerking (2006, juli). *Rehabilitation Good Donorship Refugees Displaced Persons Protection Humanitarianism Relief Emergency Assistance Vulnerability*. <https://www.oecd.org/derec/netherlands/37631158.pdf>

Bulolo, Caroline (2022, December 19). Indonesia's new climate plan: Slow progress but change imminent. *China Dialogue*. <https://chinadialogue.net/en/climate/indonesias-new-climate-plan-slow-progress-but-change-imminent/>

Care Nederland. (2023). *Partners for Resilience in Indonesia*. Geraadpleeg op 21 maart 2024, van [care nederland.org](https://www.care nederland.org/carexpertise/partners-for-resilience-in-indonesia): <https://www.care nederland.org/carexpertise/partners-for-resilience-in-indonesia>

Cazabat, C., Anzellini, V., Fung, V., Housset, T., O'Connor, A., & Ponserre, S. (2023, 27 januari). *Disaster displacement: Indonesia country briefing - Indonesia*. ReliefWeb. <https://reliefweb.int/report/indonesia/disaster-displacement-indonesia-country-briefing>

CBS Statline. (z.d.). <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85429NED/table?ts=1715279634805>

Chaudhury, D. R. (2023, April 6). *QUAD should be viewed as partner not competitor: Indonesia*. Economic Times. <https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/see-quad-as-partner-not-competitor-indonesia/articleshow/100194126.cms?from=mdr>

Copernicus. (2023). International Cooperation in the area of Data Exchange. <https://www.copernicus.eu/en/international-cooperation-area-data-exchange>

Copernicus. (n.d.). International Cooperation. <https://www.copernicus.eu/en/about-copernicus/international-cooperation>

Delegation of the European Union to the Philippines. (2023, April 25). Copernicus—Philippines and EU join forces for better response to natural disasters and climate change. https://www.eeas.europa.eu/delegations/philippines/copernicus-philippines-and-eu-join-forces-better-response-natural-disasters-and-climate-change_en?s=176

Den Ouden, H., & Meijers, M. (2021, June 15). ASEAN diplomats and officials successfully complete training. Retrieved March 10, 2024, from <https://www.clingendael.org/news/asean-diplomats-and-officials-successfully-complete-training>

Department of Foreign Affairs and Trade. (2019, 29 april). *The Indo-Pacific: Australia's Perspective* [Persbericht]. <https://www.dfat.gov.au/news/speeches/Pages/the-indo-pacific-australias-perspective>

Dutch News. (2023, 3 maart). *Nederland schrijft zich in voor Vanuatu-klimaatinitiatief*. <https://www.dutchnews.nl/2023/03/the-netherlands-signs-up-for-vanuatu-climate-change-initiative/>

EEAS. (2020, April 2). Joint Press Release: Indonesia and the European Union advance their broad bilateral agenda. https://www.eeas.europa.eu/delegations/indonesia/joint-press-release-indonesia-and-european-union-advance-their-broad-bilateral-agenda_en?s=168

Embassy Worldwide. (z.d.). *Ambassade van Vanuatu*. <https://www.embassy-worldwide.com/country/vanuatu/>

EU Delegation to the Philippines (2023, 25 april). *Copernicus - Philippines and EU join forces for better response to natural disasters and climate change*. Delegation of the European Union to the Philippines. https://www.eeas.europa.eu/delegations/philippines/copernicus-philippines-and-eu-join-forces-better-response-natural-disasters-and-climate-change_en?s=176

EU Monitor. (z.d.). *Mededeling EU-strategie voor samenwerking in Indo-Pacific*. eumonitor.nl. <https://www.eumonitor.nl/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vlndjfv9yxr>

European Commission. (2015). Copernicus: Europe's Eyes on Earth. European Commission. https://www.copernicus.eu/sites/default/files/documents/Copernicus_brochure_EN_web_Oct2017.pdf

European Commission (2019). INFORM Index for Risk Management. Indonesia Country Profile. <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/inform-index/Countries/Country-Profile-Map>

European Commission (2021) EU and Indo-Pacific: Natural partners. https://cyprus.representation.ec.europa.eu/news/eu-and-indo-pacific-natural-partners-2021-09-16_en

Europese Commissie. (2017). Socio-economic impact of Copernicus in the EU by sector. European Commission. https://www.copernicus.eu/sites/default/files/2018-10/socio_economic_impact_in_EU_Feb2017.pdf

Europese Commissie. (2023, January 24). Global Gateway: European Space Agency and the Commission join forces on earth observation for the Philippines - European Commission. https://international-partnerships.ec.europa.eu/news-and-events/news/global-gateway-european-space-agency-and-commission-join-forces-earth-observation-philippines-2023-01-24_en

Eurostat. (2022). Handel EU-Asean. <https://www.consilium.europa.eu/nl/infographics/eu-asean-trade/>

Eurostat. (2024, 1 februari). EU trade with the Indo-Pacific region increased in 2022. Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240201-1?etrans=nl>

Fakhriati, F., Nasri, D., Supriatin, Y. M., Supriadi, A., Musfeptial, M., & Kustini, K. (2023). Making peace with disaster: A study of earthquake disaster communication through manuscripts and oral traditions. *Progress in disaster science*, 18, 100287.

Ferchen, M. (2021). European Indo-Pacific Strategies in Comparative Perspective. <https://leidenasiacentre.nl/wp-content/uploads/2021/08/Ferchen-European-Indo-Pacific-Strategies-in-Comparative-Perspective.pdf>

Finaka, A.W. (2023) KTT G20 Bali Hasilkan "Bali Leaders' Declaration 2022 (Online). *Indonesia Baik*. Beschikbaar op: <https://indonesiabaik.id/infografis/ktt-g20-bali-hasilkan-bali-leaders-declaration-2022>

Gaora, P. A., Pedrason, R., Herman, E. ., Irene, I., & Sylvia, S. (2023). Indonesia's Climate Diplomacy under Joko Widodo: Shaping Equitable and Sustainable Global Future. *Nation State: Journal of International Studies*, 6(1), 34 - 48. <https://doi.org/10.24076/nsjis.v6i1.1026>

Girardi, B., Van Hooft, P., & Cisco, G. (2023). What the Indo-Pacific means to Europe Trade Value, Chokepoints, and Security Risks. In *hcss.nl*. <https://hcss.nl/wp-content/uploads/2023/11/What-the-Indo-Pacific-means-to-Europe-Trade-Value-Chokeyoints-and-Security-Risks-HCSS-2023.pdf>

Goldberg, L., Lagomasino, D., Nathan Thomas, Temilola Fatoyinbo: Global declines in human-driven mangrove loss (2020).

Hallegatte, S., Vogt-Schilb, A., Rozenberg, J., Bangalore, M., & Beaudet, C. (2020). From Poverty to Disaster and Back: a Review of the Literature. *Economics of Disasters and Climate Change*, 223–247.

Hallegatte, Stephane; Rentschler, Jun; Rozenberg, Julie. 2019. Lifelines: The Resilient Infrastructure Opportunity. Sustainable Infrastructure; © Washington, DC: World Bank. <http://hdl.handle.net/10986/31805>

Harris, R. (2016). Not that kind of doctor: a story of natural disaster prevention in Indonesia. *AEG News*, 59, 30-36.

Haryati, S., (2023). *Indonesia, Netherlands explore green investment cooperation*. Antara. <https://en.antaraneews.com/amp/news/297570/indonesia-netherlands-explore-green-investment-cooperation>

He, K., & Mingjiang, L. (2020, Februari 7). *Four reasons why the Indo-Pacific matters in 2020*. <https://blog.oup.com/2020/02/four-reasons-why-the-indo-pacific-matters-in-2020/>

HM Government (2021). *Global Britain in a competitive age: The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy*. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/60644e4bd3bf7f0c91eababd/Global_Britain_in_a_Competitive_Age_the_Integrated_Review_of_Security_Defence_Development_and_Foreign_Policy.pdf

IFRC. (2023). *Cyclone Lola leaves trail of destruction in Northern Vanuatu, warning for cyclone season*. IFRC. <https://www.ifrc.org/press-release/cyclone-lola-leaves-trail-destruction-northern-vanuatu-warning-cyclone-season>

IHE. (n.d.). About IHE Delft. Retrieved May 6, 2024, from <https://www.un-ihe.org/about-ihe-delft>

IJzermans, M. J. & Waterloo, S. (2017). *Dutch Risk Reduction Team: Reducing the risk of water related disasters*. Pacific Data https://pacific-data.sprep.org/system/files/TONGA_DRR16TO02_final_report_Netherland_0.pdf

IMF. (2023, oktober). *World Economic Outlook database: October 2023*. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2023/October/weo-report?c=512,914,612,171,614,311,213,911,314,193,122,912,313,419,513,316,913,124,339,638,514,218,963,616,223,516,918,748,618,624,522,622,156,626,628,228,924,233,632,636,634,238,662,960>

Jang, S., Ekyalongo, Y., & Kim, H. (2021). Systematic review of displacement and health impact from natural disasters in Southeast Asia. *Disaster medicine and public health preparedness*, 15(1), 105-114.

Kobara, J., S. & Moriyasu, K. (2021, 27 maart). *Japan will turn to Quad in 'new Cold War': Defense Ministry think tank*. NikkeiAsia. <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Japan-will-turn-to-Quad-in-new-Cold-War-Defense-Ministry-think-tank>

Leiden Universiteit. (2023, 30 oktober). *Partnership agreement with Indonesian Universitas Gadjah Mada ratified during visit*. universiteitleiden.nl. <https://www.universiteitleiden.nl/en/news/2023/10/partnership-agreement-with-indonesian-universitas-gadjah-mada-ratified-during-visit>

Leinbach, T. R. (n.d.). Industry of Southeast Asia. <https://www.britannica.com/place/Southeast-Asia/Industry>

Lieberthal, K., G. (2011, december). *The American Pivot to Asia*. Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/the-american-pivot-to-asia/>

Lin, J. (2023, February 22). Is ASEAN's Comprehensive Strategic Partnership Becoming A Farce? FULCRUM. <https://fulcrum.sg/aseanfocus/is-aseans-comprehensive-strategic-partnership-becoming-a-farce/>

LinkedIn. (z.d.).

https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7177384284746371073?updateEntityUrn=urn%3Ali%3Afs_feedUpdate%3A%28V%2Curn%3Ali%3Aactivity%3A7177384284746371073%29

Marshall, T. (2021). *The Power of Geography: Ten Maps That Reveal the Future of Our World*. Simon and Schuster

Measey, M. (2010). Indonesia: A Vulnerable Country in the Face of Climate Change. *Global Majority E-Journal*, 1(1), 31–45. https://www.american.edu/cas/economics/ejournal/upload/measey_accessible.pdf

MIKTA joint statement. (2022, 23 mei). Global Platform For Disaster Risk Reduction. <https://globalplatform.undrr.org/publication/mikta-joint-statement>

Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. (z.d.). France's Indo-Pacific Strategy Summary. https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/en_a4_indopacifique_synthese_rvb_cle068e51.pdf

Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. (z.d.). France's Partnerships in the Indo-Pacific. https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/en_a4_indopacifique_16p_2021_v4_cle4b8b46.pdf

Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2020). *Indonesië*. Ontwikkelingssamenwerking resultaten. <https://osresultaten.nl/2019/landen/indonesie#srol>

Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2023, 6 april). *Rijksoverheid.nl* <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-buitenlandse-zaken/het-werk-van-bz-in-de-praktijk/weblogs/2022/ambassadeur-lambert-grijns-over-ondernemen-in-indonesie>

Ministerie van Buitenlandse Zaken. (z.d.). *Noodhulp bij crises en conflicten*. Ontwikkelingssamenwerking Resultaatgebied van Thema Humanitaire Hulp. <https://www.nlontwikkelingssamenwerking.nl/#/results/themes/humanitarian-aid/aid-response>

Ministerie van Buitenlandse Zaken. (z.d.a). *Dutch Surge Support Water 2022 NL* ontwikkelingssamenwerking. <https://www.nlontwikkelingssamenwerking.nl/#/activities/XM-DAC-7-PPR-400005654?tab=summary&sectors=72010,72040,72050,73010,74010>

Ministerie van Buitenlandse Zaken. (z.d.b). *Humanitarian Aid*. NL ontwikkelingssamenwerking. <https://www.nlontwikkelingssamenwerking.nl/#/sectors/7?tab=activities&sectors=72010,72040,72050,73010,74010>

Ministerie van Buitenlandse Zaken van Japan. (z.d.). <https://www.mofa.go.jp/files/000430632.pdf>

Morcos, P. (2021, April 1). France: A Bridge between Europe and the Indo-Pacific? *csis.org*. <https://www.csis.org/analysis/france-bridge-between-europe-and-indo-pacific>

Narine, S. (2008). Forty years of ASEAN: a historical review. *The Pacific Review*, 21(4), 411-429.

Nicolas, F. (2020). The regional economic order: Four scenarios – The National Security Futures Hub. <https://futureshub.anu.edu.au/the-regional-economic-order-four-scenarios/>

Nuffic. (2024). *StuNed*. Retrieved from nuffic.nl: <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/beurzen-en-subsidies/stuned>

OECD. (2023). Economic Outlook for Southeast Asia, China and India 2023—Reviving Tourism Post Pandemic. OECD. <https://www.oecd.org/dev/asia-pacific/economic-outlook/Overview-Economic-Outlook-Southeast-Asia-China-India.pdf>

Office of Assistant to Deputy Cabinet Secretary for State Documents & Translation. (2019, 27 juni). *President Jokowi Issues Regulation on Satu Data Indonesia*. Setkab. <https://setkab.go.id/en/president-jokowi-issues-regulation-on-satu-data-indonesia/>

Pascapurnama, D. N., Murakami, A., Chagan-Yasutan, H., Hattori, T., Sasaki, H., & Egawa, S. (2018). Integrated health education in disaster risk reduction: Lesson learned from disease outbreak following natural disasters in Indonesia. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 29, 94-102.

Pedroletti, B. (2023, November 5). *Full steam ahead for China's Belt and Road Initiative in Indonesia*. Le Monde. https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/11/05/full-steam-ahead-for-china-s-belt-and-road-initiative-in-indonesia_6230012_4.html

Penrose, J., Singh, K., Lal, A., Vaikie, L., Buggy, L. & Hook, S. (2022). *What Green Climate Fund do we want for the Pacific? Practical recommendations for reform and capacity support*

Rao, N., Thompson, E. T., Raditloaneng, W. N., Solomon, D., & Angula, M. N. (2019). Gendered vulnerabilities to climate change: insights from the semi-arid regions of Africa and Asia. *Climate Development*, 14-26.

Rees, N. (2010). EU and ASEAN: Issues of regional security. *International Politics*, 47, 402-418.

Reliefweb. (2006). *Indonesia: The Netherlands donates more to relief effort for Central Java*. Reliefweb. <https://reliefweb.int/report/indonesia/indonesia-netherlands-donates-more-relief-effort-central-java>

Rijksoverheid. (2020, 13 november). *Indo-Pacific: een leidraad voor versterking van de Nederlandse en EU-samenwerking met partners in Azië*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/11/13/indo-pacific-een-leidraad-voor-versterking-van-de-nederlandse-en-eu-samenwerking-met-partners-in-azie>

Roome, J. (2022, Februari 10). *SouthAsia4Climate: Solutions to tackle climate change in South Asia*. Retrieved from World Bank Blogs: <https://blogs.worldbank.org/endpovertyinsouthasia/southasia4climate-solutions-tackle-climate-change-south-asia>

Sarel, M. (1997). Growth in East Asia, What We Can and What We Cannot Infer. International Monetary Fund. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/issues1/>

Schrikker, A. (2016). Disaster Management and Colonialism in the Indonesian

SIAP SIAGA. (2023). *SIAP SIAGA Year in review 2023*. https://siapsiaga.or.id/wp-content/uploads/2024/01/SIAP-SIAGA-Year-in-Review-2023_EN.pdf

SIAP SIAGA. (z.d.). *About SIAP SIAGA*. siapsiaga.or.id. <https://siapsiaga.or.id/about/>

Small Islands: COP29 Presidency Must Commit To Urgent Delivery of Climate Commitments. (z.d.). aosis.org. <https://www.aosis.org/small-islands-cop29-presidency-must-commit-to-urgent-delivery-of-climate-commitments/>

StudyInNL. (2024). *NL Scholarship*. Retrieved from studyinnl.org: <https://www.studyinnl.org/finances/nl-scholarship>

The Economic Times. (2023, april 6). *Studying in Netherlands gets easy with Orange Tulip Scholarship Programme* https://economictimes.indiatimes.com/nri/study/studying-in-netherlands-gets-easy-with-orange-tulip-scholarship-programme/articleshow/99293154.cms?utm_source=contentof

The Economist (2022, November 16). *Indonesia's tilt at King Coal*. <https://www.economist.com/asia/2022/11/16/indonesias-tilt-at-king-coal>

The Federal Government of Germany. (z.d.). Progress report on the implementation of the Federal Government's policy guidelines for the Indo-Pacific in 2023. In *www.auswaertiges-amt.de*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/2617992/61051683e7e1521583b3067fb3200ad8/230922-leitlinien-indo-pazifik-3-fortschrittsbericht-data.pdf>

The German Federal Government. (z.d.). *Policy guidelines for the Indo-Pacific: Shaping the 21st century together*. <https://www.auswaertiges->

amt.de/blob/2380514/f9784f7e3b3fa1bd7c5446d274a4169e/200901-indo-pazifik-leitlinien--1--data.pdf

The World Bank & Asian Development Bank. (2021a). *Climate risk country profile: Indonesia*. https://climateknowledgeportal.worldbank.org/sites/default/files/2021-05/15504-Indonesia%20Country%20Profile-WEB_0.pdf

The World Bank & Asian Development Bank. (2021b). *Climate risk country profile: Vanuatu*. https://climateknowledgeportal.worldbank.org/sites/default/files/country-profiles/15825-WB_Vanuatu%20Country%20Profile-WEB.pdf

Triferma, V and Resinta, S. (2022) Indonesia's Environmental Diplomacy at the G20 Ministers Meeting (Online). <https://en.antaranews.com/news/248225/indonesias-environmental-diplomacy-at-theg20-ministers-meeting>

TU Delft. (2024). *Scholarships*. Retrieved from [tudelft.nl](https://www.tudelft.nl/onderwijs/praktische-zaken/scholarships#:~:text=TU%20Delft%20is%20proud%20to,Asia%2C%20Sub%2DSaharan%20Africa): <https://www.tudelft.nl/onderwijs/praktische-zaken/scholarships#:~:text=TU%20Delft%20is%20proud%20to,Asia%2C%20Sub%2DSaharan%20Africa>

U.S. Department of State. (z.d.). <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/11/Free-and-Open-Indo-Pacific-4Nov2019.pdf>

UNDRR. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030*. Geneva: United Nations Office for Disaster Risk Reduction.

UNDRR. (2020). *Disaster Risk Reduction in Indonesia. Status Report 2020*.

UNDRR. (2022a). *Disaster Risk Reduction in the Republic of Vanuatu: Status Report 2022*. 1–36. <https://www.undrr.org/media/83389/download?startDownload=true>

UNDRR (2022b). *The Government of Indonesia hosts GP2022*. <https://globalplatform.undrr.org/2022/practical-information/host-country.html#>

UNDRR. (2024). *UNDRR Training courses*. <https://www.undrr.org/our-work/training>

United Nations Development Program (UNDP). (2021). *Disaster Resilience for Pacific Small Island Developing States (RESPAC). Terminal Evaluation. Final Report March 2021*.

United Nations Framework Convention on Climate Change. (z.d.). *Joint Interim Secretariat voor het Verlies- en Schadefonds*. <https://unfccc.int/loss-and-damage-fund-joint-interim-secretariat>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction and World Meteorological Organization (2023). *Global Status of Multi-Hazard Early Warning Systems*. Geneva, Switzerland.

Van Driel, Y. (2023). 'Nooit bedacht dat ik de ambassade kon benaderen'. Partin.
<https://partin.nl/nooit-bedacht-dat-ik-de-ambassade-kon-benaderen/>

Vanuatu International Court Of Justice Initiative. (z.d.)
<https://www.vanuatuicj.com/resolution>

Van Willigen, N., & Blarel, N. (2024). Why, how and to whom is the European Union signalling in the Indo-Pacific? Understanding the European Union's strategy in the Indo-Pacific in the epicentre of multipolar competition. *The British Journal of Politics and International Relations* 00(0), 1-22.

Vousdoukas, M.I., Athanasiou, P., Giardino, A. *et al.* Small Island Developing States under threat by rising seas even in a 1.5 °C warming world. *Nat Sustain* 6, 1552–1564 (2023).
<https://doi.org/10.1038/s41893-023-01230-5>

World Bank Group. (2021). *Indonesia Country Summary*. World Bank Climate Change Knowledge Portal.
<https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/indonesia#:~:text=Indonesia%20is%20highly%20vulnerable%20to,rainfall%20patterns%20and%20increasing%20temperature>

World Bank Group. (2021). *Tuvalu Country Profile*. World Bank Climate Change Knowledge Portal. https://climateknowledgeportal.worldbank.org/sites/default/files/2021-06/15824-WB_Tuvalu%20Country%20Profile-WEB.pdf

World Bank Group. (2021). *Vanuatu Climate Risk Country Profile*. World Bank Climate Change Knowledge Portal. https://climateknowledgeportal.worldbank.org/sites/default/files/country-profiles/15825-WB_Vanuatu%20Country%20Profile-WEB.pdf

World Bank Group. (2023). *Indonesia. Country Climate and Development report*.
<https://www.worldbank.org/en/country/indonesia/publication/indonesia-country-climate-and-development-report>

World Meteorological Organization (WMO). (2021). *CREWS Project Progress Report (July - December 2021)*

World Risk Report. (2021). *WorldRiskReport 2021 Focus Social Protection*.
https://weltrisikobericht.de/wp-content/uploads/2021/09/WorldRiskReport_2021_Online.pdf

WRI (2018). *AQUEDUCT Global Flood Analyzer*. URL: <https://floods.wri.org/#>

Wunderlich, J. U. (2012). The EU an actor sui generis? A comparison of EU and ASEAN actorness. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 50(4), 653-669.

Yang, S., Wu, R., Jian, M., Huang, J., Hu, X., Wang, Z., & Jiang, X. (2021). *Climate Change in Southeast Asia and Surrounding Areas*. Singapore: Springer Singapore.

Yusuf, A. A., & Francisco, H. (2009). *Climate Change Vulnerability Mapping for Southeast Asia*. Singapore: Economy and Environment Program for Southeast Asia.